

Täysistunto

Keskiviikko 12.2.2020 klo 14.01—19.17

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi klo 19.17.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (14.01—15.56) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.56—19.17).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 4/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään tunti. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.01 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin iloinen ja ylpeä voidessani esitellä kauan odotetun vanhuspalvelulakia vahvistavan hallituksen esityksen. Hallituksen esityksessä vanhuspalvelulakiin lisätäisiin säännökset iäkkäiden henkilöiden ympärivuorokautisessa hoidossa noudatettavasta henkilöstön mitoituksesta, joka olisi 0,7 työntekijää asiakasta kohti. Lisäksi vanhuspalvelulakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös iäkkään henkilön palvelutarpeen selvittämisessä ja arvioinnissa käytettävästä kansallisesti yhtenäisestä seuranta- ja arviointijärjestelmästä.

Esityksellä toteutetaan iäkkäiden henkilöiden perustuslain mukaista oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Esitys tukee iäkkäiden oikeutta elää arvokasta ja mielekästä elämää myös viimeisinä elämänsä vuosina. Esitys parantaa asiakas- ja potilasturvallisuutta, kun lainsäädännöllä varmistetaan se, että hoidosta ja huolenpidosta vastaavaa henkilöstöä on riittävästi. Yhtenäinen toimintakyvyn

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

ja palvelutarpeen arviointijärjestelmä parantaa iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevaa tietopohjaa. Tämä mahdollistaa hoidon paremman suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja kehittämisen. Myös asiakkaiden yhdenvertaisuus palveluissa vahvistuu.

Riittävän henkilöstön turvaamisesta iäkkäiden palveluissa on keskusteltu pitkään, ainakin vanhuspalvelulain valmistelun ajoista saakka eli viimeiset kymmenen vuotta. Kuten kaikki tiedämme, on iäkkäiden henkilöiden palveluiden laadussa ollut viime vuosina suuria ongelmia. Valvontaviranomaisten ja myös omaisten havaintojen mukaan kyse on liian pienestä henkilöstömäärästä ja siitä, että koulutetun henkilöstön työaika kohdistuu muihin tehtäviin kuin vanhusten hyvinvoinnista huolehtimiseen. Nämä kaksi kritiikin aihetta korjataan nyt tällä lakiesityksellä, joka lisää henkilökuntaa ja määrittelee välittömän työn sel-laiseksi, jota voivat tehdä vain hoito- ja hoivatyön ammattilaiset.

Henkilöstön vähimmäismitoituksesta ympärivuorokautisessa hoidossa säädetään nyt lailla, koska laatusuosituksessa olevat kirjaukset eivät ole riittäneet turvaamaan palveluiden laatua. Tärkein muutos nykyiseen on nimenomaan laatusuosituksella ohjatun henkilöstön määrän riittävyys eli käytännössä se, että lain voimaantulon jälkeen työntekijät lasketaan henkilöstömitoitukseen vain silloin, kun he tekevät välitöntä asiakastyötä. Tukityöt ovat sitten erikseen. Tukityöt pyykkäyksestä siivoamiseen eivät enää ole hoitajien aikaa, eikä se ole jatkossa pois asiakastyöltä. Suositustasolla nykyisin oleva henkilöstömitoitus muuttuu aidoksi hoitajamitoitukseksi, jossa otetaan huomioon vain todellinen välitön asiakastyö.

Tehostetun palveluasumisen yksikkö on iäkkäälle asiakkaalle hänen kotinsa. Elämään täytyy sisältyä hoidon lisäksi myös muuta toimintaa, muutakin kuin hoitoa. On tärkeää, että toimintayksikössä on hoitajien lisäksi myös muita asiakastyötä tekeviä työntekijöitä, kuten asiakkaiden toimintakykyä ylläpitäviä geronomeja, fysio- tai toimintaterapeutteja tai kuntoutuksen ohjaajia. Heidät ehdotetaan laskettavaksi välittömän asiakastyön osalta henkilöstömitoitukseen kuten nytkin mutta ei tietenkään muiden toimien osalta. Mitoituksessa huomioidaan vain toimintayksikössä toteutunut mitoitus eli todellinen, paikalla olevien ja välitöntä asiakastyötä tekevien työntekijöiden työpanos suhteessa asiakkaiden määrään. Henkilöstömitoituksen toteutumista arvioitaisiin kolmen viikon seurantajaksolla, joka vastaa työaikalain mukaista työvuorolistan pituutta. Välillistä tukityötä ei enää laskettaisi mitoitukseen minkään ammattiryhmän osalta. Myös toimintayksikön johtajan tai vastuuhenkilön esimiestyö ja hallinnollinen työ olisi välillistä työtä kuten nykyäänkin.

Vanhuspalvelulakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös palvelutarpeen selvittämisessä ja arvioinnissa käytettävästä kansallisesti yhtenäisestä seuranta- ja arviointijärjestelmästä. RAI-arviointijärjestelmän hyödyistä on tieteellistä näyttöä, ja siitä on käyttökokemusta 20 vuoden ajalta. Tavoitteena on saada yhteisen arviointi- ja suunnitteluvälineen avulla vertailukelpoista tietoa iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeista ja palveluista.

Hallitus ehdottaa, että laki tulisi voimaan 1.8.2020. Siitä alkaen henkilöstömitoitukseen laskettaisiin vain välitöntä asiakastyötä tekevät. Henkilöstötarpeen kasvuun varautumiseksi esitetään kuitenkin siirtymäaikaa siksi, että kentällä tilanne on kovin erilainen. Asiantuntijat toteavat, että ennen 1.4.2023 saisi 0,7:n mitoituksen alittaa vain, jos toimintayksikössä kyettäisiin huolehtimaan potilasturvallisuudesta ja palveluiden laadusta. Mitoituksen tulisi kuitenkin lain voimaantulon jälkeen olla kaikkialla vähintään 0,5 työntekijää asiakasta kohden. Tämä siis nyt sen työryhmän esityksen pohjalta on räätälöity sellaiseksi siirtymäajaksi, jolla voisimme pärjätä suhteessa hoitajien tarpeeseen ja suhteessa siihen, että ihmisten on saatava laadukasta ja parantuvaa hoitoa. Näin sitten RAI-arviointijärjestelmä olisi

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

otettava käyttöön viimeistään siirtymäajan päätteeksi. Sen käyttöönottoa valmisteleviin toimiin ryhdytään kuitenkin heti, kun laki tulee voimaan.

Uudistuksessa on nyt lähdetty liikkeelle kiireellisimmistä tarpeista. Taustalla ovat merkittävät asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantaneet epäkohdat ja puutteet erityisesti tehostetussa palveluasumisessa, mille kukaan meistä ei ole jäänyt kylmäksi.

Hallitus on koko valmistelun ajan pitänyt tärkeänä, että myös kotihoidon tilanne arvioidaan ja huomioidaan. Edelleen kansallisena linjauksena on se, että iäkkäällä henkilöllä on oikeus asua omassa kodissaan myös silloin, kun hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Kenenkään ei siis pidä joutua muuttamaan kodistaan sen takia, että sinne ei saa riittäviä palveluja. Uudistuksen toisessa vaiheessa arvioidaan keinoja kotihoidon riittävyyden osalta. Samoin selvitetään tarpeet täsmentää valvontaa koskevia säädöksiä ja arvioidaan muita uudistuksen valmistelussa esiin tulleita kehittämistarpeita. Esitysten taustalla on laajapohjainen keskustelu, joka käynnistettiin jo viime hallituskaudella.

Hallituksen ohjelmassa yhtenä tavoitteena on ikäystävällisyyden edistäminen koko yhteiskunnassa, ja tätä teemaa edistetään myös valmistelussa olevan poikkihallinnollisen ikäohjelman nimissä. Ikäohjelman yhtenä sisältöalueena on myöskin teknologian hyväksikäyttäminen, ja meillä on vielä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia myös sille. Kuluvan hallituksen aikana valmistelussa ovat myöskin laatusuositukset, jotka tulevat tämän saman prosessin osana, kun vanhuspalvelulain toisen vaiheen päivitykset tulevat.

Arvoisa puhemies! Kiitän mahdollisuudesta esitellä tätä lakiehdotusta eduskunnassa ja totean, että olemme sitoutuneet toteuttamaan hallitusohjelman kirjauksen sitovasta henkilöstömitoituksesta ja varaamme siihen myöskin taloudelliset resurssit julkisen talouden suunnitelmassa ja talousarviossa. [Sari Sarkomaa: Vielä niitä ei siellä ole!] Uudistuksen rahoitusta koskevista linjauksista olemme sopineet hallituksessa, ja niiden edellyttämät toimenpiteet täsmentyvät hallituksen kehysneuvotteluihin mennessä maaliskuussa. Vuoden 2023 rahoitus ratkaistaan pääosin sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan sisällä siten, ettei se vaaranna palveluiden ja etuuksien nykyistä tasoa eikä hallitusohjelmassa sovittuja tavoitteita. Merkittävimmät rahoituslähteet ovat yksityisen terveydenhuollon sairausvakuutuskorvaukset, palveluhankintojen ja ostopalveluiden tehostaminen järjestäjien koon kasvassa, [Kokoomuksen ryhmästä: Eli leikkauslista!] digitalisaation hyödyntäminen sekä uudet järjestelyt apteekkipalveluissa ja lääkehuollossa. Näin hallitus on henkilöstömitoituksen noston myötä varautunut rahoittamaan myöskin koulutusmäärien noston tulevina vuosina, koska se on aivan olennaista henkilöstön saatavuuden näkökulmasta.

Lopuksi totean, että hallituksen esitys on valmisteltu perusteellisesti ja huolellisesti. Tästä on saatu poikkeuksellisen myönteinen palaute myös lainsäädännön arviointineuvostolta. [Sari Sarkomaa: Poikkeuksellisen paljon tuli huomautuksia arviointineuvostolta!] Tänä illoitsemme ennen kaikkea siitä, että ikääntyneiden henkilöiden ympärivuorokautisen hoidon vähimmäismitoituksen ja sen avulla laadukkaat palvelut turvaava hallituksen esitys on saatu viimein eduskuntaan käsiteltäväksi, ja totean jo tässä vaiheessa, että lisää vanhuspalvelulain parannuksia on tulossa.

14.11 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. Tätä esitystä on eduskuntaan odotettu. Meidän pitää vanhustenhoitoon pystyä panostamaan lisää, ja jotain meidän vanhustenhoidon tilasta kertoo se, [Vasemmalla: Montako vuotta odotettu?] että jopa kaksi viidestä laitoshoidon työntekijästä ei itse haluaisi vanhana ottaa vastaan oman yksikkönsä tarjoamaa apua. Sen takia me tarvitsemme

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

lisää hoitajia, ja myös kokoomus kannattaa tätä 0,7:n hoitajamitoitusta. [Maria Guzenina: No niin, vihdoinkin!] Mutta me tarvitsemme lisäksi toimenpiteitä siihen, mitä ministeri Kiurukin esille toi: millä tavalla me turvaamme kotihoidon tulevaisuudessa parempana ja miten me pystymme varmistamaan, että omaishoito on kunnossa.

Arvoisa puhemies, nyt pitää hoitaa meidän järjestelmäämme niin, että jokaista vanhusta ja ihmistä hoidetaan paremmin yksilönä, mutta samaan aikaan vanhustenhoidon järjestelmää kokonaisuutena. [Ben Zyskiewicz: Hyvä!]

14.12 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime vuosina meitä on puhuttanut ja huolettanut vanhusten hoivan laatu. Tikun nokkaan on nostettu milloin hoivayrittäjät, milloin heikko valvonta, pyöröovi-ilmiö tai kotihoitajan tiuha vaihtuvuus. On väärin kuvitella, että vain henkilöstömitoitukseen puuttuminen korjaisi koko tilanteen, vaikka siitä varmasti paljon apua onkin.

Olen varma, että keskustelussa nousevat esiin nämä positiiviset puolet, joten koetan nostaa aihetta vähän laajemmin. Kunnat ovat tiukassa taloustilanteessa pyrkineet löytämään keinoja kasvavien sote-menojen pitämiseen kurissa. Itse tuotetun palvelun rinnalla on kasvanut kilpailutettu, yksityiseltä ostettu, edullisempi ja alkuaan myös laadulla perusteltu palvelutuotanto. Tarjouspyyntöjen pääasiaksi on noussut edullisuus, ja niin sanotusti on saatu sitä, mitä on tilattu. Toisaalta ei myöskään laadunvalvonta omassa eikä ostetussa palvelussa ole ollut riittävää.

Toinen haaste on henkilöstöpula ja henkilöstön määrällä kikkailu. Tähän meidän pitää pystyä puuttumaan. Viestit raskaasta työstä ovat jo vaikuttaneet hoiva-alalle hakeutumiin aikana, jolloin hoitajatarve vain kasvaa ikäluokkien kasvaessa.

14.14 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On itsestään selvää, että myös perussuomalaisille tämä lakiesitys on tärkeä ja merkittävä. Olemme täällä tehneet töitä asian eteen vuosikautia. Olen itse työskennellyt hoitajana liki 24 vuotta ja tiedän, mistä nyt puhutaan.

Arvoisa, rouva ministeri, kysyn teiltä nyt näin: Onko olemassa mitään syytä, mikä voisi vesittää tämän äärettömän tärkeän lakiesityksen? Onko nyt varattu riittävästi rahaa ja resursseja siihen, että saamme tämän tärkeän lain vietyä eteenpäin? Onko tämä lakiesitys millään tavalla sidoksissa tulevaan sote-uudistukseen, sillä vuonna 23 on tulossa paljon erilaisia asioita? Jos sote ei etene, niin mitä tälle tärkeälle laille ja sen pyrkimykselle saada 0,7:n hoitajamitoitus Suomeen tapahtuu?

Kysyn myös vastuukysymyksistä: millä tavalla turvataan se, että kaikki hoitotyöhön osallistuvat tuntevat ja tietävät vastuunsa ja hallitsevat potilasturvallisuuden, koska sinne mitoitukseen lasketaan tulevaisuudessa myös niitä avustavia henkilöitä, kuten hoiva-avustajia?

14.15 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on nyt kysymyksessä erittäin merkittävä hallituksen lakiesitys, jolla parannamme vanhustenhuollon laatua. Täällä on jo viitattu tästä aihepiiristä viime aikoina läpikäytyihin kielteisiin ilmiöihin.

Nämä numerot, 0,7 ja niin edelleen, voivat olla vaikeasti käsitettäviä, mutta jos konkretisoin niitä: Viikossahan on 168 tuntia. Kukaan hoitaja ei toivottavasti tee pidempää työtä kuin 38–40 tuntia viikossa. Kun me jaamme tämän hoitajatyövoiman sinne yksiköön, niin käytännössä me pystymme nyt tällä muutoksella verrattuna siihen 0,5:n tasoon

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

nostamaan esimerkiksi 30-paikkaisessa yksikössä päivävuoron viidestä seitsemään ja iltavuoron neljästä seitsemään työntekijään, ja tämä on erittäin merkittävää, niin kuin jokainen voi ymmärtää. Tuon kokoisessa yksikössä yövuorossa, niin nykyisin kuin tulevaisuudessa, riittää se kaksi. Eli tässä on todella merkittävästä lainsäädännöstä kysymys.

14.16 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin lämmin kiitos hallitukselle tästä esityksestä. Haluan todeta sen, että näistä henkilöistä, jotka ovat ympärivuorokautisessa hoidossa, jopa 95 prosentilla on muistisairaus tai sen oireita, eli he ovat äärimmäisen haavoittuvassa asemassa olevia lähimmäisiämme, ja kun nämä suositukset, joita on ollut — laatusuosituksia vuodesta 2001 lähtien — eivät ole tehonneet, niin tämän takiahan kaiken kaikkiaan tämä esitys nyt tänne tulee. Pidän tätä erittäin tärkeänä hoidettavien kannalta, omaisten kannalta ja tietysti myös henkilökunnan kannalta. Tällä parannamme myös henkilöstön jaksamista, ja tämä on yksi tärkeä peruste tälle esitykselle. Mutta samalla ajattelen niin, että myös johtaminen näissä hoivakodeissa, työolosuhteet, tämä kaikki on sitä, millä pystymme parantamaan jaksamista. Ja yhdyn niihin ajatuksiin, että tämä on hallitukselta hyvä alku mutta meidän pitää satsata kotihoitoon, [Puhemies koputtaa] omaishoitoon ja perhehoitoon nyt jatkossa. [Ben Zyskowicz: Miksi te aina erotatte ne? — Sari Sarkomaa välihuuto]

14.17 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Velvoite nostaa henkilöstömitoitus 0,7 ammattihenkilöön asiakasta kohti totta kai parantaa vanhusten hoivaa ja turvallisuutta, mutta tällainen lakisääteinen kaavamainen velvoite ei kyllä läheskään kaikkia ongelmia poista — en usko, että kukaan niin kuvitteleekaan — ja valvonnan pitää olla kunnossa. Mutta kun tietää sen, mikä ylipäätään on kuntatalouden tilanne, henkilöstön saatavuus, hoiva-alan työmarkkinatilanne ja mitkä ovat hoiva-alan työntekijöitten oikeutetut palkkavaatimukset, niin yhtälö on kyllä erittäin vaikea.

Ministeri Kiuru oikein painotti sitä, että tämä on yksi osa palvelumuotoja, palveluketjuja. Olen aivan varma siitä, että mikäli lainsäädännössä ei kyetä määrittelemään lähipalvelua riittävän täsmällisesti ja lähipalvelun saatavuudelle aika- ja kilometrimäärettä, niin syrjäseutujen vanhukset, olipa palvelutuotantomalli mikä hyvänsä, jäävät ilman hoitoa.

14.18 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Hallituksen esitys hoitajamitoituksen nostamisesta vanhusten ympärivuorokautisessa hoidossa on tärkeä linjanveto. Haluamme panostaa ikäihmisiin. Se maksaa, mutta tämä on prioriteettikysymys.

En bättre, mänskligare och välresurserad äldreomsorg är en viktig fråga, och nu nås en etapp då personaldimensioneringen stiger till 0,7 vårdare per vårdbehövande. I och med flera vårdare kommer arbetstempot indirekt att bli lugnare, personalens välbefinnande ökar och personalen kommer också att ha tillräckligt med tid att verkligen vara tillsammans med de äldre.

Uudistus vaatii kuitenkin enemmän hoiva-alan opiskelupaikkoja, hoivatyön arvostusta ja parempaa johtajuutta. Onko tämä myöskin huomioitu valmistelussa?

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

14.19 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hoitajamitoituksen säätäminen on odotettu ja erittäin kannatettava uudistus, kiitos siitä, mutta tämän uudistuksen rahoitus ja käytännön toteutus huolestuttavat. On onnetonta, että tälläkin hetkellä kunnissa ja kuntayhtymissä annetaan aivan toisenlaista viestiä hoitajille kuin mitä nyt tarvittaisiin, eli on näitä yt-neuvotteluita, joissa päinvastoin ollaan vähentämässä hoitajien määrää, ja heitä on jo muissa töissä tällä hetkellä.

Rahoituksesta nostan esiin erityisesti tämän aikeen poistaa Kela-korvaukset. Tämä on kyllä onneton päätös, sillä se käytännössä heikentää kansalaisten mahdollisuutta päästä erikoislääkärin palveluihin. Erityisesti pieni- ja keskituloisten kannalta tämä on ongelma, ja se koskettaa myös esimerkiksi naisia, jotka käyttävät pääsääntöisesti yksityisiä gynekologipalveluita, ja samalla lisää paineita julkiseen terveydenhuoltoon ja terveyskeskusjonoja. Toivon, että tästä esityksestä perääntyisitte ja [Puhemies koputtaa] löytäisitte ne rahat muista kohteista. [Kalle Jokinen: Se on raju leikkaus! — Oikealta: Sairailta!]

14.20 Harry Harkimo liik (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksen idea on hyvä, mutta se ei puutu kahteen ongelmaan. Ensinnäkin sairaanhoitajan ja muiden tekemä hoitotyö vanhusten parissa ei ole ammattina houkutteleva. Palkkaus on tietenkin oma asiansa. Emme voi puhua vain sairaanhoitajan palkkauksesta, vaan aina on muistettava kaikki ne muut, jotka tekevät raskasta ja vastuullista hoitotyötä tai osallistuvat siihen muuten, lähihoitajat ja laitoshoitajat. Raha ei ratkaise kaikkea, vaan silläkin on merkitystä, miten kokee voivansa vaikuttaa omaan työhönsä ja tulevansa kunnioitetuksi työyhteisön jäsenenä. Mitä näille asioille tehdään?

Hallituksen esitys ei kosketa kaikkia kriittisiä osia vanhustenhoidosta eli kotihoitoa. Mittoitus voi päinvastoin toimia kotihoidon kannalta haitallisena, ja siellä työskentelevät vaihtavat töihin pitkäaikaishoidon puolelle. Kotihoidossa työskenteleviä hoitajia on jo liian vähän. Nyt yksittäisellä hoitajalla on liian monta asiakasta ja liian vähän aikaa kunkin asiakkaan luona. Riittämättömyys lienee tuttu tunne kotihoidon työntekijänä. [Puhemies koputtaa] Kysynkin: miten tämä esitys rahoitetaan? Ja sitten kysyisin ministeriltä: mitä tarkoittaa, että kotihoitoa huomioidaan? [Ben Zyskowiec: Miksi irrotitte tämän kokonaisuuden?]

14.22 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan myös kiittää hallitusta ja erityisesti ministeri Krista Kiurua tästä erittäin tärkeästä lakiesityksestä. Hienoa myös kuulla, että oppositiopuolueet laajasti tukevat tätä sitovaa henkilöstömitoitusta. Tässä on liian kauan odotettu, ja haluaisin ehkä painottaa sitä, että on tärkeää, että nyt tapahtuu muutoksia, koska meillä hoidon taso on äärettömän heikko. Meillä on äärettömän päteviä hoitajia, mutta se ei näy. Tällä me parannamme ihmisten perusoikeuksia — kuten täälläkin ansiokkaasti kerrottiin, valtaosa ihmisistä on hyvin heikossa asemassa, on muistisairaita ihmisiä — mutta samaan aikaan me parannamme myös työssäjaksamista ja hyvinvointia tällä hoiva- ja hoitoalalla, ja näen tämän äärettömän tärkeänä. Kiitän myös ministeri Kiurua tänään annetusta asiakasmaksulaista, jolla me tähän tehostetun palveluasumisen maksupolitiikkaan myös saamme oikeudenmukaisuutta, ja myös tämä on näiden henkilöitten näkökulmasta äärettömän tärkeää. Jatkovalmistelua varten kysyisin vielä näistä laatusuosituksista [Puhemies koputtaa] ja perusoikeuksista: nyt kun vahvistetaan henkilöstön asemaa, niin saadaanko esimerkiksi oikeutta ulkoiluun ja muita perusoikeuksia vahvistettua?

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Ministerille vastauspuheenvuoro hieman myöhemmin. Pääministeri pyysi puheenvuoron, olkaa hyvä.

14.23 Pääministeri Sanna Marin: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Ikäihmisten hyvä hoito, ihmisarvoinen hoiva ja hoito, on hallitukselle sydämen asia. On arvovalinta, että me panostamme ikäihmisten hyvään hoitoon ja hoivaan ja arvostamme niitä ihmisiä, jotka ovat tämän maan rakentaneet, meistä huolehtineet. He ansaitsevat kunnioitusta, ja he ansaitsevat ihmisarvoista huolenpitoa. Sen eteen hallitus tekee töitä, ja osana tätä esittellään tämä esitys 0,7:n henkilöstömitoituksesta. Se ei yksinään ole vielä riittävä, mutta se on erittäin tärkeä askel eteenpäin. Ja olen myös todella hyvilläni ja iloinen siitä, että myös kokoomus on ilmoittanut jo eilen, että tukee tätä 0,7:n henkilöstömitoitusesitystä, eli jos katson tätä salia, niin näen, että vasemmalta oikealle kaikki eduskuntapuolueet ovat tämän esityksen takana, ja yhdessä lähetämme vahvan viestin siitä, että Suomen ikäihmisten tilanteeseen pitää tulla parannuksia. Tämä on tärkeä viesti tästä salista lähettää eteenpäin.

Mitä tulee tähän rahoitukseen, jota täällä on kysytty, niin hallitus on käynyt erittäin tarkkaan läpi myös sen, että tämä esitys saadaan rahoitettua ja se rahoitetaan kehyksen sisältä vastuullisella tavalla. [Puhemies koputtaa] Jo eilen kerroin sen, että kehystä ei rikota eikä ylitetä [Sari Sarkomaa: Pakon edessä!] vaan tämä kokonaisuus löydetään kehyksen sisältä vastuullisella tavalla, ja nämä uudistukset, mitä tässä samalla tehdään, ovat tärkeitä.

14.25 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, on valtavan tärkeää, että hoitajamitoitus saadaan kuntoon, sitä ei varmasti kukaan kiellä, mutta on semmoisia asioita, mitkä haluaisin nostaa nyt tässä esille, muutamia asioita erityisesti.

Ykkösenä nostan nämä vuodeosastot, sen, että on pidettävä myös siitä huoli, että vuodeosastojakin löytyy — niitä on aika paljon lopetettu ja lakkautettu. Myös vuodeosastohoittoa tarvitaan.

Kohtana 2) on vanhusten muuttoralli. Se on ihan mahdotonta, kun viimeisiä elinvuotiaan viettävät ihmiset joutuvat nykyään siihen muuttorumba. Heidän paikkaansa vaihdellaan paikasta toiseen vaikka kuinka monta kertaa muutaman vuoden sisällä.

Kohtana 3) haluaisin kotihoitoon kiinnittää huomiota. Ei nyt saa käydä sillä tavalla, että kotihoidosta sitten säästetään. Se on tosi väärin, jos sieltä säästetään. Voi olla, että hyvin huonokuntoisia vanhuksia jää sitten kotiin ja heistä ei huolehdita. Siitä pitää pitää huolta.

Kohtana 4) nostaisin esille omaishoidon. On ihanaa, jos saisitte viimeinkin verottomaksi omaishoidon tuen ja tulisi myös ihan semmoiset kriteerit, mitkä ovat koko Suomen [Puhemies koputtaa] kattavat, tasavertaiset. Toivon, että paneudutte tähän.

Mutta mistä te otatte rahat tähän kaikkeen? Toivon, että hallitus on miettinyt sen [Puhemies koputtaa] viimeiseen asti.

14.26 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hoitajamitoitus on tärkeä askel vanhuspalveluiden parantamisessa. Siinä tulee vain huomioida koko vanhusten hoito, kaikki ne vanhukset, jotka tarvitsevat hoitoa ja hoivaa. Sanoitte täällä, että puutteita on ollut ympärivuorokautisessa hoivassa, ja tiedämme, että näin juuri on ollut, mutta niitä on myös kotihoidossa. Te ette ehkä sitä tiedä — minä tiedän, olen ollut päivystyksessä toissa yli kymmenen vuotta ja nähnyt sen kotihoidon kurjuuden. Tällä esityksellä parannetaan yhtä osaa kokonaisuudesta, mutta samalla käännetään selkä sille toiselle [Vasemmalta: Ei

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

käännetä! — Sari Sarkomaa: Kyllä käännetään!] suurelle osalle, kotihoidolle. Siellä on tällä hetkellä saman verran vanhuksia kuin ympärivuorokautisessa hoivassa, [Sari Sarkomaa: Lukee hallituksen perusteluissa!] ja lisäksi meillä on myöskin omaishoito. Kotihoito tulee ajautumaan kaaokseen, jos tässä samassa yhteydessä ei tehdä sitovaa muutosta myöskin siihen, miten kotihoito tullaan hoitamaan. Jos me laitamme vain yhteen paikkaan sitovuu-den, se tarkoittaa sitä, että kuntien pitää [Puhemies koputtaa] noudattaa sitä lakia ja käännetään selkä kotihoidolle. Näin valitettavasti tulee käymään.

14.27 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Myös keskustan eduskuntaryhmä iloitsee tästä laista, joka tulee parantamaan hoitajamitoitusta ja vanhustenhoitoa täällä Suomessa. Uusi hoitajamitoitus tarkoittaa sitä, että meillä tarvitaan seuraavien vuosien aikana tuhansia uusia hoitajia, ja haluaisinkin kuulla nyt sosiaali- ja terveysministeriltä, millä tavalla te olette suunnitelleet nyt järjestettävän tämän lisähoitajakoulutuksen.

14.28 Noora Koponen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ikäihmisten välittömään asiakastyöhön kuuluvat hoito, huolenpito ja kuntoutus sekä toimintakyky edistävät ja ylläpitävät tehtävät. Keskiössä on ihminen. Ihmisen toimintakyky on laaja kokonaisuus, johon voidaan vaikuttaa monella tavalla, joskus hyvinkin yksinkertaisilla asioilla. Hyvä hoiva ja huolenpito luovat turvallisuuden ja pystyvyyden tunnetta sekä mahdollistavat asukkaille turvallisen ympäristön. Huomioimalla moniammatillisuuden mahdollisuudet osana hyvää vanhustenhoitoa voimme muuttaa ihmisen toimintojen kohteesta toimintojen tekijäksi. Pieni painonsiirron avustus päivittäistoiminnoissa ja apuvälineen käytön ohjaaminen tai kahvikupin kurkottaminen ylähyllyltä — ikäihmisten uusi hoitajamitoitus ja sen mukanaan tuoma moniammatillisuus mahdollistavat nuo toiminnot nyt entistä paremmin. [Puhemies koputtaa] Ikääntyneille ihmisille annetaan nyt siis mahdollisuus kokea, että ”minäkin saan ja minäkin pystyn”.

14.29 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt saadaan yksi tärkeä osa vanhuspalveluiden sektoria paremmalle tolalle.

Vanhuspalveluiden hoivakriisin on annettu jatkua aivan liian pitkään tässä maassa. Jos asia olisi hoidettu kuntoon jo vuonna 2012, [Timo Heinonen: Tai jo 2005!] emme olisi nyt tässä jamassa. Mutta varmaa on se, että jos me emme nyt aloita tämän asian kuntoon laittamista, niin kymmenen vuoden päästä tilanne tulee olemaan aivan kestävä, ja sen vuoksi ihmettelen kovasti sitä kritiikkiä, jossa ikään kuin asetetaan eri heikossa asemassa olevat vanhukset vastakkain. Sen takia hallitus on viemässä tätä esitystä vastuullisesti eteenpäin: koulutetaan uusia hoitajia, tehdään alasta vetovoimaisempi, niin että me saamme sinne kotihoidonkin puolelle riittävästi henkilökuntaa. Tämä ei ole nollasummapeliä.

Ja ministerille kysymys: nyt kun tämä laki astuu voimaan, niin voimmeko me taata, että henkilöstön alimitoitukselle tulee vihdoinkin nollatoleranssi?

14.30 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vanhuksista on pidettävä huolta, se on aivan selvä. Kokoomukselle, meille, tämä 0,7:n hoitajamitoitus sopii osana sellaista kokonaisuutta, jossa jokaisen vanhuksen, myös kotona asuvan vanhuksen, palveluista huolehditaan. [Maria Guzenina: Kyllä!] Mutta minä olen syvästi huolissani: Asiantuntijoidenkin mukaan hallituksen esitys uhkaa vakavalla tavalla nimenomaan

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

kotona asuvien vanhusten palveluita. Kotihoidossa meillä on tänä päivänä enemmän vanhuksia kuin ympärivuorokautisessa hoivassa, ja heidän määränsä kasvaa tuhansilla vuodessa, ja juuri heidän palveluitaan tämä esitys uhkaa. [Maria Guzenina: Ei uhkaa!] Tämä löytyy myöskin hallituksen esityksen omista perusteluista. [Ben Zyskowicz: Mistä ne hoitajat otetaan?]

Me haluamme, että jokainen vanhus saa juuri sen hoidon, mitä hän tarvitsee. Siksi me olemme vaihtoehtobudjetissamme esittäneet 50 miljoonaa eli 1 000 hoitajaa kotipalveluihin, 1 000 hoitajaa ympärivuorokautiseen hoitoon ja 50 miljoonaa vanhusten palveluiden kokonaisuuden kehittämiseen.

Kysynkin: Koska tätä ei voida tehdä paloittain, milloin hallitus tuo meidän käsiteltäväksemme ja tietoomme vanhuspalveluiden kehittämisen kokonaispaketin, kokonaisnäemyksen? Ja miten te, hallitus, arvoisa ministeri Kiuru, varmistatte sen, [Puhemies koputtaa] että kotipalveluissa olevien henkilöiden palvelut eivät heikkene?

14.32 Rami Lehto ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Palvelua tarvitsevien iäkkäiden määrät kasvavat kovaa vauhtia, samalla kun vanhusten määrä myös lisääntyy. Koti on nyt monelle vanhukselle vankila, ja onko nyt niin, että hallitus aikoo kutistaa kotihoidon palveluita entisestään ja jättää iäkkäät yksin kotiin ja siirtää sitten sinne 0,7:n tehostettuihin palveluyksiköihin? Ministeri kyllä totesi äsken, että kotihoidon tarpeita arvioidaan. Kuinka nopeasti niitä arvioidaan, ettei sitten käy niin, että sieltä kotihoidosta siirretään henkilökuntaa tehostettuun palveluasumiseen?

Sitten kun puhutaan rahoituksesta, puhutaan, että digitalisaatiota hyödynnetään, onko se sitten sitä, että se vanhus kotona katsoo iPadilta pitsataksin numeron, että hän saa ruokaa, tai hän katsoo Googlesta, mitäköhän hoitoa tarvitsisi? Tätäkö se digitalisaatio on? Ja jos hallitus aikoo leikata yksityisen hoidon Kela-korvauksista, niin sehän sitten tulee väistämättä lisäämään julkisen terveydenhoidon kysyntää. Miten käy hoitotakuun sitten, kun sinne tulee enemmän hoidettavia? Ja kun puhutaan rahoituksesta: meillä väestö vanhenee, [Puhemies koputtaa] hoidot tehostuvat, tulee uusia hoitomuotoja, kalliimpia lääkkeitä, ja meidän täytyy ne vanhukset hoitaa — mistä tähänkin rahat? Meillä on monta kokonaisuutta, eikä tiedetä oikein, mistä saadaan tähän kaikkeen rahaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Olen luistanut hieman tästä 1 minuutin aikarajasta. Huomaan nyt yrittää vetää takaisin päin tätä linjaa. — Edustaja Könttä. [Ben Zyskowicz: Joo, hänelle riittää vajaa minuutti! — Naurua]

14.33 Joonas Könttä kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos arvoisa puhemies! Aivan kuten edustaja Orpo sanoi, ikäihmisten arvokas vanhuus on kunnia-asia, ja se on meille hieman uudemmille sukupolville erityinen kunnia-asia, että me pidämme huolta heistä, jotka tämän yhteisen isänmaan ovat rakentaneet. Haluan kiittää hallitusta ja ministeriä siitä, että tähän lopulta nyt tartutaan.

Pidän tärkeänä myös sitä — kuten täällä on puhuttu ympäri salin — että me todella huolehdimme kaikista ikäihmisistä ja huolehdimme siitä, että jos tällaisia laiminlyöntejä tapahtuu, joita valitettavasti on tapahtunut, niin myös niihin puututaan ja myös niissä laiminlyönneissä on tarvittaessa sanktiot, jotta näin ei enää tulevaisuudessa kävisi. Haluaisinkin ministeriltä kysyä, kuinka varmistetaan, että näistä tärkeistä ja arvokkaista lupauksista ja

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

toimista pidetään kiinni, ja kuinka varmistetaan toisaalta, että jos tällaisia mahdollisia epäkohtia ilmenee, niin niihin puututaan ja ne eivät toistu.

14.34 Kim Berg sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeätä, että tässä henkilöstömitoituksessa otetaan nyt huomioon ainoastaan välitöntä asiakastyötä tekevä henkilöstö, ja tätä myöten hoitajia on jatkossa oltava tosiaan seitsemän jokaista kymmentä hoidettavaa kohden. Välillistä työtä eli tukipalveluja ei oteta tässä esityksessä huomioon mitoituksessa, vaan tukipalveluihin on varattava tämän henkilöstömitoituksen ulkopuolinen erillinen resurssi. Tällä esityksellä halutaan nyt varmistaa, että toimintayksiköissä on riittävä hoidosta ja huolenpidosta vastaava henkilöstö tehtävien huolelliseen toteuttamiseen. Hoitajien on jatkossa voitava keskittyä hoitotyöhön, eikä heidän työaikansa tosiaan saa kulua tukipalvelujen tekemiseen.

Tässä on noussut salissa nyt kysymys henkilömitoituksen vaikutuksesta kotipalveluhenkilöstöön, kotihoidon resursseihin. Siitä syystä haluaisin kysyä ministeri Kiurulta: eikö, ministeri, olekin näin, että vanhuspalvelulain uudistamisen toisessa osassa hallitus selvittää keinot myös tämän kotihoidon riittävyyden turvaamiseksi?

14.36 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin kysynyt itsemääräämislain edistymisestä. Täällä on nyt puhuttu kotihoidosta, jossa hallituksen esityksen mukaan on noin 60 prosenttia vanhuksista, ja perussuomalaiset esittivät siihen yhdenkin ratkaisumallin: omaishoidon verovapauden ja satsaukset kotihoitoon. Mutta laitoshoidossa olevista henkilöistä tosiaan 95 prosenttia on muistisairaita, ja meillä on merkittävä aukko siinä, että meillä ei ole säädetty lain tasolla vanhusten itsemääräämisoikeuden rajoituksista — tämä on merkittävä puute, ja se on suurin asiakasryhmä. Miten tämä etenee? Tämä on ollut nyt kymmenisen vuotta — edustaja Guzenina puhui näistä kymmenistä vuosi — pöydällä, ja se on tosi merkittävä laki. Se odottelee edelleen tekijäänsä. Siellä on myöskin holhousviranomaiselle erittäin merkittäviä työkaluja sellaisten vanhusten auttamiseksi, jotka ovat niin sanotusti sukulaistensa taloudellisesti [Puhemies koputtaa] kotiin sa kaappaamia. Kysyn: milloin itsemääräämislaki tulee?

14.37 Anna-Kaisa Ikonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsissämme on erittäin hyvä tavoite, ja voi sanoa, että vanhustenhoitoa on vahvistettava: käsiä tarvitaan lisää. On myös hyvä, että tätä mitoituksen laskentatapaa pyritään nyt yhdenmukaistamaan ympäri Suomen. Se ei ole aina ollut samanlaista kaikkialla. Rinnalle tulisi kuitenkin nostaa nyt heti paikalla koko vanhustenhoito. Ympäri vuorokautisen hoivan tilanne ei ratkea vielä tällä mitoituksella, vaan on päivitettävä myös laatusuosituksiset — se, millaista on hyvä arki ja elämä ryhmäkodissa. Rinnalla on aivan välttämätöntä kuljettaa myöskin täällä mainittua kotihoitoa. Jo nyt tilanne on se, että joissain kunnissa ei esimerkiksi jouluna voitu ottaa uusia asiakkaita kotihoitoon, kun ei saatu sijaisia. Tilanne on akuutti jo nyt, ja osajia tullaan tarvitsemaan tuhansia lisää. Miten varmistetaan, että osajat saadaan muutenkin kuin paperilla, niin etteivät vanhukset jää kotihoidossa ilman riittävää hoivaa? Sitäkin on saatava vahvistettua. Koulutustarve on huikea.

Lopuksi vielä rahoituksesta: tälle on ehdottomasti varattava [Puhemies koputtaa] riittävä rahoitus, etteivät kunnat optimoi palvelutuotantoa vaan saamme tällaisella kokonaisvaltaisella otteella vahvistettua kaikkien vanhusten [Puhemies koputtaa] hoitoa.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

14.38 **Katja Hänninen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Myös vasemmistoliitto tervehtii ilolla tätä hallituksen esitystä ja antaa kaiken tukensa ministeri Kiurulle ja hallitukselle siihen, että tämä työ saadaan hyvin tehtyä loppuun ja henkilöstömitoitus 0,7 sitovaksi lakiin. Se edellyttää paljon toimenpiteitä. Se edellyttää henkilöstömäärän turvaamista, saatavuuden turvaamista. Tarvitaan koulutuspaikkoja, aloituspaikkoja, lisää. Toivottavasti näitä koulutuksen saajia ja tarjoajia myös löytyy ja niitä paikkoja sitä kautta lisätään joka puolelle Suomea. On erittäin tärkeää, että tämä signaali lähtee yhtenäisesti tästä salista meidän arvokasta hoivatyötä tekeville henkilöstölle, jotta sen jaksaminen nostetaan tässä kärkeen. Se on erittäin tärkeä vetovoimatekijä. Ja olen kyllä käsittänyt niin, että tämä hallitus tulee pitämään vanhuksista huolta myös siellä kotihoivassa ja myös omaishoitajista ja myös heidän jaksamiseensa tullaan panostamaan, eli me olemme kyllä ihan oikealla uralla. Kiitoksia tästä.

14.39 **Heidi Viljanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitokset hallitukselle tästä upeasta esityksestä. Ministeri Kiuru totesi olevansa iloinen ja ylpeä, ja niin sopii olla. Tämä ei ole minun mielestäni semmoinen asia, mistä tässä salissa kannattaisi käydä kovastikaan tappelua. Ei myöskään kannata asettaa vastakkain kotihoitoa tai tehostettua palveluasumista ja laitosasumista. Me tiedämme kaikki tässä salissa, että nämä molemmat palvelut ovat kriisissä. Me tiedämme, mihin suuntaan ollaan oltu menossa. Tämä tilanne ei ole kehkeytnyt vuodessa eikä kahdessa, vaan tämä on kymmenen vuoden ellei pitempikin suunta.

Tässä hallituksen esityksessä on paljon hyvää. On yhtenäinen palvelutarpeen arviointi, joka turvaa asiakkaiden yhdenvertaisuuden RAI-järjestelmän avulla. Välittömän hoitotyön ja välillisen työn erottelu on mielestäni tärkeää. Totta on, että tähän liittyy myös kysymyksiä, kuten kotihoito ja sen tulevaisuus, hoitajien saatavuus ja muitakin kysymyksiä. Mutta hallitus on täällä sitä varten — me olemme täällä jokainen sitä varten — että me teemme töitä [Puhemies koputtaa] tämän asian eteen ja kätten voiteita vielä riittää.

14.40 **Paula Risikko kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että henkilöresursseihin satsataan, mutta on todella hyvä keskustella täällä nyt myöskin siitä, että tarvitsee satsata koko vanhustenhuoltoon, myös sinne kotihoitoon, omaishuoltoon, kaikkeen. Ainoa huoli tietysti tässä meillä monella on, mistä nämä hoitajat saadaan. Kun itsekkin olen ollut terveydenhuollon opettajana toistakymmentä vuotta, niin tiedän, että se ei ole ihan yksinkertaista. Jo tähän tarvitaan 4 300 hoitajaa, ja siihen menee noin 4—6 vuotta, kun heidät koulutetaan, eikä heitä pidä ottaa sitten vammaisilta tai kotihoidosta.

Sitten ihan semmoinen ilmainen vinkki teille: Kun te nyt teette sitä vanhustalvelulakia, vahvistakaa vanhusten oikeuksia saada palveluja. Tällä hetkellä laki on määrärahasidon nainen eikä siellä ole subjektiivisten oikeuksien luonteisia oikeuksia saada palveluja. Mitä tehdään hoitajilla, jos niiden pakeille ei pääse? Sen tähden sanoisin, että vahvistakaa oikeuksia. Jos ette usko minua, uskokaa tutkija Hanna-Kaisa Hoppaniaa, joka on analysoinut vanhustalvelulain ja todennut, että oikeudet puuttuvat. [Timo Heinonen: Erinomainen puhe!]

14.41 **Riikka Purra ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kymmenen vuoden päästä me tarvitsemme 80 000 hoitajaa. Hoitajamitoituksen lisäystarve, noin 30 000 hoitajaa, on erittäin haasteellinen saavutettava. Aloituspaikkojen lisäämisen täytyy tietysti

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

olla merkittävä, mutta tämä ei itsessään ratkaise mitään, sillä alan houkuttelevuus heikenee tismalleen siitä samasta syystä kuin miksi koulutetut hoitajat pakenevat alalta: työolot, joiden kuormittavuutta palkka ei korvaa. Jopa 40 prosenttia hoitajista suunnittelee alan vaihtoa. Lähtöä alalta harkitsevat erityisesti kokeneet mutta vielä loistavassa työiässä olevat 30—50-vuotiaat hoitajat. Suomessa olisi jo nyt riittävästi hoitajia, mikäli hoitajat tekisivät sitä työtä, johon heidät on koulutettu. THL:n selvityksen mukaan 72 000 hoitoalan koulutuksen saanutta on muilla aloilla töissä. Kysyn ministeriltä: Miten näitä ihmisiä saadaan palaamaan? Miten aiotte huolehtia siitä, että nyt alalla työskentelevät eivät lähde pois?

14.43 Hilikka Kemppe kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ylpeä debatin sävystä tänään, sillä ikääntymisestä on puhuttu varsin arvokkaasti. Täytyykin olla niin, että ikääntyminen ei suinkaan ole kuluera vaan pikemminkin meidän kaikkien oikeus elämän varrella. Meistä jokainen vanhenee, se on selvää.

Kiinnittäisin huomiota paitsi vuosi sitten uutisoituihin puutteisiin ikäihmisten hoivassa, myös asiakaspalautteena vastaan tulevaan asiakasohjauksen puutteeseen, josta täälläkin on jo hiukan käyty debattia. Ei voi olla niin, että kaikki eivät pääse tehostettuun palveluasumiseen. Erityisesti muistisairaiden osalta olen huolissani siitä, miten meillä löytyy näitä tehostetun palveluasumisen paikkoja ja miten saamme meidän ikäihmisiä hoivan piiriin. Ministeri Kiuru, miten vastaamme tähän turvallisuutta koskevaan kysymykseen, niin että ihmiset pääsevät jatkossakin hoivan piiriin?

Tämä hallituksen esitys on vain askel oikeaan suuntaan, [Puhemies koputtaa] ja siitä olen Orpon kanssa eri mieltä, etteikö tätä voisi edistää pala kerrallaan. Tästä pääsemme hyvin eteenpäin.

14.44 Sofia Virta vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänäänkin moni hoitaja tekee arvokasta työtä. Käsillään he pitävät kädestä, auttavat ruokailemaan, vaihtamaan vaatteita, liikkumaan ja lepäämään. Sanoillaan he kannustavat, lohduttavat ja kohtaavat, kertovat, että minä pidän sinusta huolta. Heillä on kyllä halu, tahto ja ammattitaito auttaa, mutta käsiparien ollessa rajalliset eivät kaikkeen pysty hoitajatkään. Tuo ammattiryhmä, jota tämä meidän yhteiskuntamme arvostaa aivan liian vähän huolimatta siitä, että he ovat juuri niitä, jotka pitävät meistäkin ja meidän rakkaimmistamme huolta jonakin päivänä.

Sen takia haluan kiittää nyt hallitusta, että pysyvä hoitajamitoitus vihdoinkin asetetaan. Se olisi pitänyt tehdä jo kauan, kauan sitten, sillä moni heistä, joiden vanhuuden laatuun sen asettamisella olisi jo voitu vaikuttaa, ei ole enää täällä. Ihmisyyden ei koskaan ole se oikea kohta säästää. Sen takia me vihreät olemme nytkin sitä mieltä, että tämä tulee tehdä kestäväällä rahoituksella. Meidän ei tule asettaa mitään ikäryhmiä tai ihmisryhmiä toisiaan vastaan. Ei paranneta yhden ryhmän asemaa heikentämällä toiselta.

Hoitajamitoitus ei tokikaan ratkaise kaikkia ongelmia, mutta se on tärkeä [Puhemies koputtaa] askel oikeaan suuntaan. Meidän tulee panostaa myös kotihoitoon, sillä koti ei suinkaan ole aina vankila [Puhemies koputtaa] vaan usein se rakkain paikka, jossa haluaa elämänsä viimeiset vuodet viettää.

14.45 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Iso kiitos Marinin hallitukselle ja ministeri Kiurulle, että toitte tämän esityksen meille tänne

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

käsiteltäväksi. Tämä on kyllä askel hyvään suuntaan, ja ilolla tervehdin sitä, että saadaan vihdoin nostettua tämä mitoitus 0,5:stä 0,7:ään.

Itse tulen tuolta länsirajalta, ja meiltä on aika paljon hoitajia siirtynyt sekä Ruotsiin että Norjaan, osa sen paremman palkan perässä, osa parempien työolosuhteiden perässä, mutta uskon, että tällä esityksellä saadaan kampea käännettyä niin, että kun saadaan hoitajia lisää näihin tehostetun palveluasumisen yksiköihin, sieltä myös palataan mielellään takaisin kotiseudulle työskentelemään hoivan parissa.

Vielä sen verran, että on hyvä, että tässä on se riittävä siirtymäaika, että kunnille varataan nyt riittävästi aikaa palkata näitä hoitajia. Me saamme tämän esityksen nyt tuonne perustuslakivaliokuntaan käsiteltäväksi ja käymme sen siellä huolella läpi.

14.46 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeus arvokkaaseen ikääntymiseen tulisi nähdä keskeisenä perusoikeutena. Kaikki ansaitsevat laadukkaat palvelut iästä riippumatta, myös ikäihmiset, jotka harvoin pystyvät itse nousemaan puolustamaan omia oikeuksiaan.

Henkilöstömitoituksen kasvattaminen 0,7 ammattihenkilöön asiakasta kohti parantaa vanhustenhoivaa ja turvallisuutta. Yksityiset hoivajätit ovat takoneet voittoja vanhusten hyvinvoinnin kustannuksella tinkimällä henkilöstön määrästä ja sitä kautta hoivan laadusta, ja tämä häikäilemätön kikkailu loppuu nyt, kunhan uutta henkilöstömitoitusta myös valvotaan tehokkaasti.

Vasemmistoliitto on tyytyväinen, että Marinin hallitus vihdoin toteuttaa tämän uudistuksen, jonka toteuttamista erityisesti kokoomus on jarruttanut lähes vuosikymmenen ajan.

Arvoisa ministeri Kiuru, olisin vielä tiedustellut, miten hallitus parantaa sitä, että henkilöstömitoitusta jatkossa myös valvotaan tehokkaasti erityisesti näitten yksityisten hoivajätien osalta.

14.47 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos tästä esityksestä, joka tavoitteeltansa on juuri se, mitä tarvitaan. Mutta tässä on muutamia ongelmia.

Ensinnäkin tästä uupuvat todellakin ne rahat. Tähän on varattu 70 miljoonaa vuodesta 2023 lähtien. Sitten täällä on tällaisia abstrakteja asioita, digitalisaation edistäminen ja ostopalveluiden tehostaminen, ja näissä ei ole valitettavasti euroakaan — ja nämä rahat täytyy kyllä löytää, koska kuten todettu, ne tulevat kehyksen sisältä.

Muutama olennainen asia: Toivon, että tässä jatkossa käsitellään tätä kokonaisvaltaista hoitoketjujen arviointia eli kotihoitoa, omaishoitoa. Toivon myöskin, että tässä katsotaan se, että tässä ei päästä kunnissa kikkailemaan sanoilla: onko kyseessä nyt laitoshoido, tehostettu palveluasuminen vai joku muu palveluasuminen, jolla päästään pois tästä mitoituksesta.

Sitten henkilöstön osalta: tämä on nimenomaan henkilöstömitoitutus, ei hoitajamitoitus, ja tämä on hyvä huomata, koska nyt tähän lasketaan [Puhemies koputtaa] valitettavasti aika paljon ihmisiä, ja nämä kaatolausekkeet ehkä kannattaisi ottaa täältä pois, ettei putkimies ei ole vanhustenhoitaja.

14.49 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä monen kokoomusedustajan suusta on sanottu, tämä kyllä sopii meille osana kokonaisuutta.

Mutta hiukan huolissani olen tästä tiekartasta näihin tuleviin hoitajiin. Tämä 4 300—4 400 hoitajaa, jotka pitäisi tässä muutaman vuoden aikana saada — se tulee olemaan on-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

gelma. Mutta itse asiassa edustaja Purra nosti sen vielä suuremman ongelman siitä, että vuonna 2030 me tarvitsemme sen 80 000 hoitajaa, mikä tarkoittaa sitä, että jos me tänään triplaamme lähihoitajien koulutuspaikat, se ei tule edes riittämään. Eli se, mikä on tämä pidemmän aikavälin tiekartta siihen, että näitä hoitajia todellakin alalle löytyy, on se suuri huoli, josta kokoomus ja oletettavasti koko sali on huolissaan.

14.49 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On hienoa, että tänään tosiaan tämä keskustelun sävy on kunnioittava — huomattavasti parempi kuin eilen, kun sivuttiin tätä samaa aihetta.

Täällä on esitetty useita huolia tämän hoitajamitoituksen suhteen. Ne ovat varmasti ihan aiheellisia, mutta kyllä minun täytyy opposition, kokoomuksen ja perussuomalaisen, suuntaan todeta, että suurin huoli olisi se, että tätä mitoitusta ei vielääkään saataisi aikaan. On huoli, että kotihoidosta voi lähteä henkilökuntaa, mutta vielä suurempi huoli on, että jos tätä mitoitusta ei tule, meidän nuoret opiskelijat, alalle aikovat ja alalla olevat näkevät, että kyllä puhetta riittää vanhustenhoivasta, mutta mitään ei milloinkaan saada tehtyä. Tämä mitoitus tarvitaan nyt.

Mutta sen haluaisin vielä sanoa, että kaikki työ vanhusten parissa on arvokasta, myös niitten putkien korjaaminen. Kaikkia ihmisiä tarvitaan.

Haluan keskusteluun tuoda myös sen, että tässä on yksi ilmielävä [Puhemies koputtaa] vanhusten sairaanhoitaja, joka on käynyt ulkomailla töissä. Myös se ovi pitää pitää auki, kun on sydän paikallaan ja osaaminen, vaikka kielitaito ei ole täydellinen.

Vanhuus ei ole sairaus [Puhemies koputtaa] vaan elämänvaihe, ja sinne pitää olla kaikkien tervetulleita, kun lainsäädäntö on kunnossa.

14.51 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän hallitusta tästä erittäin hyvästä esityksestä. Tällä henkilöstömitoituksen kirjaamisella lakiin vastataan kentän toiveisiin ja koviin huutoihin siellä ympärivuorokautisessa tehostetussa palveluasumisessa.

Tämän lisäksi tulee muistaa myös, että henkilöstön määrän lisäksi palveluiden kehittämisellä, moniammatillisella yhteistyöllä sekä työnjaon uudelleen tarkastelulla on suuri merkitys ikääntyneiden hoidossa. Kuulen tässä huolia kotihoidon osalta, mutta itse en näe tätä uudistusta uhkana kotihoidolle vaan alkusoittona sille, kuinka vanhusten hyvän hoidon kunnianpalautus koko vanhustenhoidossa saadaan alulle.

14.52 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että tässä keskustelussa on noussut esille tämä huoli kotihoidon tilasta, koska meidän tiedämme, että myös kotihoidossa on näitä kriisejä ollut kautta maan, ja täytyykin kaikki vanhustenhoito saada kuntoon, eikä vain yksi osa-alue siitä. Hyvä, että kotihoidosta puhutaan.

Esitys on tietenkin hyvä ja kannatettava, mutta ongelmana tässä on se, että tämä tulee ensinnäkin aivan liian myöhään, ja toiseksi se, ettei siihen ole osoittanut hoitajia eikä siihen varsinkaan ole osoittanut rahoja.

Oikeastaan ainoa toteuttamiskelpoinen rahoitustoimi, jota hallitus on harkinnut, on tämä Kela-korvauksien leikkaus yksityisestä terveydenhoidosta, jolla on aiemmin mainittu haittavaikutukset. Niiden lisäksi mainitsisin sen, että se, että ihmiset pääsisivät lääkärin vastaanotolle, lisää painetta entisestäänkin perusterveydenhoidon saatavuuteen.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Digitalisaation säästöt — kuka niihin enää uskoo? Vuosi toisensa perään tulee uusia kal-
liita ja toimimattomia järjestelmiä, digitalisaation säästöjä ei nähdä missään.

Miten lääkkeistä voitaisiin leikata sellaisia summia pois kuin hallitus on harkinnut? Ky-
synkin hallitukselta, että jos ja kun tämä teidän rahoituspohjanne osoittautuu toiveajatte-
luksi, mitä sitten tehdään? Kaadetaanko kustannukset seuraavan hallituksen niskoil-
le? [Ar-
ja Juvonen: Niin, tai kaatuuko koko esitys?]

14.53 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä ja inhimilli-
nen hoito kuuluu ihan jokaiselle ikäihmiselle. Kokoomus on vahvasti sitoutunut siihen työ-
hön, jolla turvataan laadukas hoito ja se, että hoitajia saadaan joka puolelle vanhustenhoi-
toon. Mutta kysymys kuuluu, kuinka sitoutunut hallitus on.

Jos katsotaan budjettiriihtä, siellä todella runsaasti lisättiin valtion menoja ja kohteet oli-
vat varmasti hyviä, mutta kylmästi priorisoitiin vanhustenpalvelut syrjään. Kun tämä laki-
esitys oli lausuntokierroksella, valtiovarainministeriö totesi, että teidän budjettipäätöksen-
ne ja tämä lakiesitys ovat eri paria. Nyt te joudutte etsimään pakon edessä rahaa tähän esi-
tykseen ja olette esittäneet jo ensimmäisen leikkauslistan. Toivon, että ne rahat löytyvät
niin, ettei heikennetä ihmisten palveluita, mutta nyt te olette etsimässä rahaa vasta tähän
ympäri-voorokautiseen hoivaan. Mistä tulevat sitten rahat siihen kotihoitoon ja omaishoi-
don kehittämiseen, jotka jäävät tämän lakiesityksen ulkopuolelle?

Eli suurin uhka tällä hetkellä vanhustenhoidon kehittämiseksi [Puhemies koputtaa] on
se, että te ette ole arvottaneet vanhustenhoitoa, kun te teette rahapäätöksiä. Toivon, että
pääministeri nyt vastaa, milloin [Puhemies koputtaa] me saamme vanhustalvelulain koko-
naisuudistuksen ja esityksen siitä, miten kehyksen sisältä löydetään rahat vanhustenpalve-
luihin, koska me haluamme kokoomuksessa [Puhemies: Aika!] tämän asian hoitaa kunnol-
la.

14.54 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ministeri
Kiurua ja hallitusta tästä hienosta esityksestä. Niin kuin täällä salissa on puhuttu, niin kaik-
ki ovat varmaan yhtä mieltä siitä, että hyvä, että se tuli ja parempi myöhään kuin ei mil-
loinkaan.

Tämän hoitajamitoituksen tehtävähän on paitsi turvata vanhustenhoito myös taata alan
vetovoimaisuus: että sinne saadaan niitä uusia opiskelijoita, että siellä on toivon valoa, että
työolosuhteet ovat tulevaisuudessa ehkä paremmat kuin nykyään.

Kannan samalla tavoin huolta kotihoidosta, mutta kannan myös erittäin paljon huolta
omaishoitajien jaksamisesta. Suomessa noin miljoona ihmistä auttaa tällä hetkellä läheis-
tään kotona, ja voidaan sanoa, että heistä noin 350 000 on omaishoitajia ja heistä noin va-
jaat 50 000 on virallisesti omaishoitajia. Voidaan kuvitella, että jos ne hoidettavat sieltä
siirtyisivät julkiselle puolelle hoidettaviksi, niin sieltä tulisi todella paljon uusia asiakkaita,
joten kysynkin ministeriltä: kuinka omaishoitajien asemaa aiotaan turvata tulevaisuudes-
sa?

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Forsgrén,
Kiljunen ja Zyskiewicz, ja tämän jälkeen ministereillä on puheenvuoro.

14.55 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen yhtei-
nen tahtotila on se, että ihmisiin ja heidän hyvinvointiinsa panostetaan. Tämä tahtotila kos-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

kettaa kaikkia ihmisryhmiä aina lapsista työikäisiin ja ikäihmisiin. Iäkkäiden henkilöiden palveluiden epäkohdista ja puutteista, muun muassa henkilöstön riittävyydestä, on käyty jo kauan keskustelua. Muutaman viime vuoden aikana epäkohdat, ongelmat ja valvontaviranomaisten tarkastushavainnot ovat lisääntyneet. Riittäväällä henkilömitoituksella annamme vahvan viestin siitä, että jokainen ansaitsee laadukasta hoitoa nyt mutta myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Sen lisäksi, että tavoitteena on turvata iäkkäiden tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon laadukkaat palvelut, tavoitteena on myös parantaa asiakas- ja potilasturvallisuutta. Tämän lisäksi ikäihmisten yhdenvertaisuus vahvistuu, kun koko maassa otetaan käyttöön yhteinen arviointi- ja suunnitteluväline palvelutarpeen selvittämiseen. Nyt esitetty hoitajamitoitus ei kosketa ainoastaan hoivan saajia, se on myös viesti siitä, että arvostamme hoitajien tekemää työtä. Tämä panostus on tärkeä erityisesti naisvaltaiselle hoiva-alalle, [Puhemies koputtaa] jossa työolot ovat haastavat. Turvaamalla inhimilliset työolot arvostamme myös niitä, jotka tätä arvokasta työtä tekevät.

14.57 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä on historiallinen hetki, lämmin kiitos hallitukselle. Hoitajamitoituksen asettamisesta on puhuttu ainakin vuodesta 2011 alkaen ja sitä on yritetty saada lakiin, ja nyt tämä historiallinen hetki toteutuu tässä salissa. Se on hieno asia.

Haluan todeta sen, että samalla kun hallitus on määritellyt henkilöstömitoituksen, se on hakenut myös rahoituksen tälle henkilöstömitoitukselle, mikä kuvaa sitä vastuuntuntoa, jota hallituksella on. Samalla kun hallitus on kehittänyt ympärivuorokautista hoitoa, se kehittää rinnalla myös avopalveluita. Muun muassa avopalveluiden osalta hoitajakäynnit tulevat tulevaisuudessa maksuttomiksi ja kotona annettaville palveluille tulee maksukatto, mikä myös vahvistaa meillä kotona asuvien ihmisten palveluiden saatavuutta. Kotona asuvia ihmisiä ja ympärivuorokautisessa hoidossa olevia ihmisiä ei voi asettaa vastakkain. On ymmärrettävää, että ympärivuorokautisessa hoidossa olevat ihmiset tarvitsevat tiiviimpää ja vaativampaa hoitoa, mutta samanaikaisesti me kehitämme myös kotipalvelua ja kotihoitoa.

14.58 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri Kiuru, kirjoititte 29. elokuuta viime vuonna seuraavaa: ”Iäkkäiden henkilöiden palveluja on tarkasteltava kokonaisvaltaisesti, jotta iäkkäille voidaan varmistaa heidän tarvitsemansa laadukas hoito ja huolenpito yhdenvertaisesti.” [Maria Guzeninan välihuuto] Nyt kysyn teiltä: oliko mitään muita kuin puhtaasti poliittisia syitä irrottaa tämä henkilöstömitoitus tänne ympärivuorokautiseen hoivaan tästä kokonaisuudesta? Näitä eri vanhusryhmiä ei pidä asettaa vastakkain, mutta on aivan selvää, että kunnat ovat erittäin vaikeassa tilanteessa, jos tämä mitoitus on voimassa siellä ympärivuorokautisessa palveluasumisessa mutta niitä resursseja, niitä hoitajia ei ole. Silloinhan ne käytännössä imuroidaan muista palveluista. Eli tärkeätä on, kuten olemme sanoneet, että tätä asiaa tarkastellaan kokonaisuutena ja viedään kokonaisuutena tätä tärkeää asiaa eteenpäin.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Kiuru, paljon on tullut kommentteja — vaikka 3 minuuttia. [Sari Sarkomaa: Milloin vanhuspalvelulaki tulee eduskuntaan? — Leena Meri: Peräti kolme minuuttia!]

14.59 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Nyt kun on aika tiivis aika käytettävissä, niin totean heti tähän alkuun, että minusta valiokunnan puheenjohtaja nosti esiin tämän toimintaympäristön ison muutoksen. Se on vakava paikka. Me emme voi jakaa tätä ikääntyvien tarvetta vain tehostettuun palveluasumiseen tai kotiin, emme edes omaishoitoon tai perhehoitoon, vaan väliin pitäisi mahtua monimuotoista asumista, ja nämä haastavat meitä. Toinen muutos tässä toimintaympäristössä on se, että laitoshoido on vähentynyt, niin kuin täällä edustaja Reijonenkin jo totesi, ja sen takia on tullut ihmisiä, joilla on paljon isompi tuen tarve. Tämä nykyinen suositustasoinen mittaristo ei tue tätä toimintaympäristön muutosta. Edustaja Lindén totesi hyvin, mitä se tarkoittaa käytännössä konkreettisesti, miksi nämä parannukset tarvitaan.

Sitten toinen näkökulma on tässä keskustelussa koko ajan se, mitkä näkökulmat ikään kuin sohiivat toisiaan vastaan. Minun on nyt pakko teille sanoa, että hallitusohjelmaa ei ole laadittu eikä tätä hallituksen työtötteä, vanhusten asioiden kuntoon laittamista, niin että täällä asettuisi yksi asia toisen yli. Näin ei ole. Tässä kokonaisvaltaisesti viedään näitä uudistuksia eteenpäin. Kaikki nämä asiat on laitettava kuntoon.

Pitkästä ajasta me emme keskustele täällä salissa siitä, kuinka paljon vanhustenhoidosta voidaan säästää. Nyt keskustellaan siitä, kuinka paljon meillä on varaa satsata [Arja Juonen: Se oli 2013 se keskustelu!] näihin palveluihin. Kun tätä keskustelua katsoo, niin on pakko sanoa ensimmäiseksi, että se ensimmäinen jakolinja on siinä, että osa sanoo, että ei ole rahaa [Sari Sarkomaan välihuuto], rahaa ei ole laittaa näihin vanhusten palveluihin. Mistä se on pois? [Maria Guzenina: Arvokysymys!] Täällä käytettiin uskomattomia puheenvuoroja, esimerkiksi edustaja Mäkelä varmaan eniten oli huolissaan nimenomaan siitä, mistä kaikesta tämä on pois, kun vanhusten palveluihin nyt kertaalleen satsataan. Minun pitää sanoa, [Mari Rantasen välihuuto] että kymmenen vuotta on mennyt, eikä eduskunnassa ole otettu tätä tarpeeksi vakavasti. Minun pitää sanoa, että ne tiedot, mitkä minulla on ministerinä käytettävissä, ovat niin kovia — niin kuin täällä edustaja Laiho totesi, myös kotihoidossa on ongelmia — että niitten edessä meidän pitää pysähtyä. Meidän täytyy ottaa tämä täällä vakavasti — täällä täytyy löytyä kehyksen sisältä rahaa laittaa nämä palvelut kuntoon. Se koskee meitä kaikkia, myös tätä hallitusta.

Toinen näkökulma on se, tuleeko tämä 0,7 nyt vai joskus myöhemmin. Minä en voi toimia sellaisessa toimintaympäristössä, jossa ei koskaan tiedä, mistä tuulee. Kyllä täällä eduskunnassa on ollut vahva tahtotila viime keväänä ja viime syksynä siihen, että tämä on nyt tärkeintä ja tästä on lähdettävä liikkeelle. Nyt kokoomuksen pitäisi päättää, kumpaa täällä halutaan. Silloin oli toinen ääni kellossa, ja muistan kyllä, että edustaja Laiho edusti silloinkin sitä kantaa, että ehkä tämä olisi järkevää tehdä kokonaisuutena. Niin hallitusohjelmassakin ajateltiin, mutta eduskunnassa koettiin, että tämä on niin tärkeää, että sen täytyy tulla nyt. Olen tehnyt kaikkeni, että eduskunta saa sitä, mitä eduskunnassa tilattiin. Nyt se on tänään täällä käsittelyssä. Se ei ole pois muilta vanhuksilta, vaan heidän aikansa näissä muissa palvelumuodoissa on tulossa. Sen takia minusta on turhaa käydä sitä keskustelua, että me emme tunnustaisi tämän muun asumisen, kuten kotihoidon, vaikeuksia. Niiden aika on myöskin. [Puhemies koputtaa]

Täällä työskennellään asiantuntijatiedon valossa. Me teemme esityksiä, joita asiantuntijat tukevat, ja siksi olen iloinen ja ylpeä siitä, että lopultakin rahaa tulee ja valvonta laiteetaan kuntoon. Se ei ole enää suosituspohjaista, vaan se perustuu lainsäädännölle, ja siksi, edustaja Guzenina, alimitoitus on mahdotonta jatkossa. [Maria Guzenina: Hyvä!] Tämä on se viesti edustajille kentälle: sanokaa, että se on nollatoleranssi jatkossa. Ei ole haamuhoi-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

tajia. Tämä eduskunta huolehtii siitä nyt, ja olen iloinen siitä, että olemme laidasta laitaan olleet sitä mieltä, että ollaan valittu oikea tie. [Leena Meri: Koska tulee itsemääräämislaki?]

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.04.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.46.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 2 käsittelyä.

16.46 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos kaikille kollegoille istunnon alussa käydystä hyvin asiakeskeisestä ja arvokkaasta debatista. Palaan henkilöstöpula-aiheeseen ensin.

Ei kunta eivätkä yksityisetkään aina meinaa löytää riittävästi pätevää henkilöstöä. Säästösyistä myös työtehtävien sisältöihin on jouduttu kajoamaan. Samalla yhä isompi osa hoivakodeissa hoidettavista on huonokuntoisempia kuin aiemmin. Kunnalle on vaikuttanut edulliselta asuttaa vanhuksia yhä pidempään kotona, ja moni vanhus on näin myös itse toivonut. Samalla kuitenkin osa erikoissairaanhoidon kulujen kasvusta on syntynyt juuri tästä ryhmästä.

Näihin esitettyihin ja keskustelussa nousseihin kotihoidon laadun huoliin vastaa osittain esityksen sisältämä ehdotus iäkkään henkilön palvelutarpeen selvittämisessä ja arvioinnissa käytettävästä yhtenäisestä kansallisesta arviointi- ja seurantajärjestelmästä. Tällä pyritään varmistamaan, että hoivaa saadaan joka puolella Suomea samoin lääketieteellisin kriteerein eikä vanhus joudu jäämään kotiinsa vangiksi esimerkiksi siitä syystä, että maakunta haluaisi säästää.

Tapasin kauden alussa Japanin parlamentin kollegoita, jotka totesivat, että jaamme samat suuret haasteet: pienen syntyvyyden ja sitä myötä väestön merkittävän ikääntymisen. Hyvä herättely on tunnustaa haasteidemme mittaluokka, vaikka yhteiskuntamme toki ovat monin tavoin erilaiset. Muutoksen suunta on yhteinen koko Euroopalle. Äitini syntyessä vuonna 47 Suomeen syntyi ennätysasuuri kohortti, yli 100 000 lasta. Tyttäreni syntyessä 2007 ikäluokan kooksi tuli 60 000. Viime vuonna luku on laskenut noin 45 000:een. Hyvinvointipalvelumme ovat rakentuneet suurelta osin työssä käyvien verotulojen varaan. Ei tarvita kummempaa ekonomistia arvioimaan, että tyttäreni ikäluokan tulee olemaan vaikea elättää vanhuksiensa olevaa, aiempaa vanhemmaksi elävien isovanhempiensa ikäluokkaa.

Hoidot kehittyvät, ja suomalaiset elävät yhä pidempään. Huolestuttavaa on se, että raihnaisia elinvuosia kertyy elämän lopputaipaleelle huomattavasti enemmän kuin pohjoismaisille naapureillemme, vaikka eliniänodotteessa meillä ei ole sanottavaa eroa. Näiden raihnasten vuosien määrää pitää pystyä vähentämään.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Työikäisen väestön vähetessä kapeneva ja myös alueellisesti jakautuva veropohja ohjautuu yhä enemmän sosiaali- ja terveystalouteen ja näissä palveluissa vielä aiempaa enemmän elinvuosien loppupäähen. Tämä tarve on oikea ja olemassa. Olen silti hyvin huolissani, että julkisten menojen toinen suurera, koulutus, jää tässä kehityksessä jalkoihin. Se on kuitenkin Suomen menestyksen elinehto. Tällä vuosituhannella sote-menot ovat kasvaneet yli puolitoistakertaiseksi, kun taas koulutusmenot ovat ennallaan, ja tässä ei vielä näy suurten ikäluokkien vaikutus täydessä mitassa. Sote-menojen kasvu tulee lähivuosina kiihtymään.

Suurin haasteemme tulee olemaan työvoiman puute. Tämä näkyy jo nyt sote-sektorilla. Täällä Purra aiemmin esitteli lukuja. Minulla on suunnilleen samanlaiset luvut: vuoteen 2030 mennessä 44 000 eläköityvän työntekijän tilalle tarvittaisiin 90 000 uutta. Samalla jaksolla työikäisen väestön määrä supistuu 55 000:lla. Nyt esitettävä hoitajamitoituksen muuttaminen kasvattaa valitettavasti tätä vajetta entisestään. Jokainen ymmärrämme, että työperäisen maahanmuuton sujuvuuden parantaminen, kaikkien tulijoiden uuden kielen oppiminen, nopea töihin pääsy, henkinen hyvinvointi uudessa asuinmaassa ja ammatissa ovat kriittisiä tekijöitä onnistumisen kannalta. Näin myös hoivapalveluissa. Vaikka hoiva-alan lisäkoulutuspaikat ovat uudistuksen onnistumisen kannalta aivan kriittisiä, niillä emme yksin pitkälle pötki.

Ilmastonmuutoksen jälkeen ikärakenteen tuomat muutokset ovat mielestäni hyvinvointiyhteiskuntamme suurimmat haasteet tuleville vuosikymmenille. Niistä selvittääksemme tarvitsemme hyvän yhteisen ymmärryksen kokonaisuudesta ja pitkäjänteisen suunnitelman.

16.51 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Jokainen ikääntyvä ihminen ansaitsee arvokkaan ja ihmisarvoisen vanhuuden. Meidän tulee voida luottaa siihen, että meistä pidetään huolta silloin, kun me emme enää siihen itse kykene. Valitettavasti vanhuspalveluiden laatu ei ole parantunut vanhuspalvelulain edellyttämällä tavalla, vaan palveluja, hoivaa ja hoitoa on laiminlyöty eri puolilla Suomea niin yksityisten kuin myös julkistenkin palveluyksiköiden osalta.

Viime keväänä, juurikin noin vuosi sitten, julkisuuteen nousivat järkyttävät vanhusten hoivan ja -hoidon laiminlyönnit yksityisissä hoivayhtiöissä ja herättivät koko Suomen pohtimaan ja arvioimaan jälleen kerran vanhusten hoidon tilaa. Ei voi olla niin, että voitontavoittelun varjolla laiminlyödään vanhusten tarvitsema hoiva. Kyseessä ovat ihmisoikeudet, ikäihmisten kunnioitus ja arvostus. Ei voi olla niin, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ikäihmisten hädällä ja hyvinvoinnilla tehdään bisnestä ja kauppa ilman mitään moraalia. Tästä syystä valtion vastuulla on varmistaa, että tällaista tilannetta ei jatkossa enää Suomessa pääse syntymään.

Selvitysten perusteella vanhuspalveluiden ongelmien keskiössä on ollut liian vähäinen hoitajien määrä. Liian vähäinen hoitajien määrä on johtanut siihen, että hoitajat ovat väsyneet eivätkä heillä riitä enää omat voimat eikä aika muuhun kuin pakollisiin tehtäviin, jos niihinkään. Aika ei ole riittänyt vanhusten hoivaan, koska hoivan lisäksi on huolehdittava ruuan jakelu, tiskaaminen, puhtaanapito ja niin edelleen. Aikaa ei ole riittävästi vanhukselle itselleen. Laiminlyöntiä on ollut riittävän ravinnon saamisessa, koska ei ole ollut aikaa syöttää vanhusta. Puutteita on ollut puhtaanapidossa, hygieniassa, kun ei ehditä vessaan. Laitetaan vaipat, jotka vaihdetaan, kun ehditään. Hampaiden pesu tehdään, jos ehditään. Ulkoilusta voidaan vain haaveilla.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Näiden kokemusten perusteella SuPer teki muutama vuosi sitten selvityksen, joka kertoi paljon. Selvitys osoitti, että lähi- ja perushoitajista 93 prosenttia oli huolissaan hoidon laadusta. Heistä 70 prosenttia joutui viikoittain tekemään asioita, jotka olivat ristiriidassa heidän omien arvojensa kanssa. Selvityksen perusteella 70 prosenttia pohti myös alan vaihtoa. Tähän meillä ei ole varaa Suomessa. Meillä ei ole varaa menettää yhtä ainutta työntekijää vanhustyöstä. Pikemminkin meidän on tehtävä kaikkemme, jotta hyvinvointi ja alan houkuttelevuus paranisi. Meillä on suuri haaste tulevaisuuden kannalta, sillä me tarvitsemme eläköitymisen ja hoidon tarpeen kasvun takia ainakin 200 000 uutta työntekijää sotealalle vuoteen 2035 mennessä. Vanhustyö on merkittävä osa tätä kokonaistarvetta.

Hoitajamitoituksen määrittely tuo tarkennettuja linjauksia vanhuspalveluihin, lähinnä ympärivuorokautiseen hoivaan, mutta samalla meidän tulee tunnistaa henkilöstötarpeen ja osaamisen lisäys myös kotihoidossa ja omaishoidossa. Tätä kokonaisuutta tukevat hallituksen tulevat esitykset hoitajakäyntien maksuttomuudesta sekä maksukattojen laajentaminen muun muassa suun terveydenhuoltoon ja myös kotiin annettaville palveluille.

Arvoisa puhemies! Meidän tulee voida luottaa tulevaisuuteen. Me voimme myös vaikuttaa tulevaisuuteen, kuten me nyt täällä teemme. Me voimme vaikuttaa siihen hyvällä lainsäädännöllä, muun muassa nyt käsittelyssä olevalla hoitajamitoituslailla. Me voimme parantaa vanhuspalvelulakia edelleen. Me voimme taata riittävän koulutuksen. Me voimme kehittää myös sosiaali- ja terveyspalveluja isona kokonaisuutena, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta nyt tehdään. Me voimme parantaa työntekijöiden työhyvinvointia ja näiden eri toimintojen avulla parantaa alan arvostusta ja houkuttelevuutta. Jos nämä perusasiat eivät ole kunnossa, ongelmaksi saattaa syntyä se, ettemme saa alalle työntekijöitä. Silloin me painimme aivan eri mittaluokan kysymyksissä ja haasteissa. Omaishoitajien varaan vanhustyötä ei voi jättää.

Arvoisa puhemies! Tämä päivä on historiallinen päivä. Hoitajamitoituksen asettamisesta on puhuttu tässä salissa jo pitkään. Ainakin vuodesta 2011 alkaen eduskunta on käynyt keskusteluja ja tehnyt esityksiä hoitajamitoituksen asettamisesta. Valitettavasti tähän mennessä asiasta ei ole päästy yhteisymmärrykseen, mutta nyt asia tulee vihdoinkin hoidettua kuntoon. Olenkin todella tyytyväinen siihen, että sosiaalidemokraattien pitkäaikainen tavoite 0,7:n sitovasta hoitajien vähimmäismäärän mitoituksesta lakiin ja uudesta tarkennetusta hoitaja- ja henkilörakenteesta on viimein saapunut eduskuntaan käsiteltäväksi. Tämän uudistuksen myötä ikäihmisten saaman hoivan ja palvelun laatu tulee parantumaan ja samalla vähennetään hoivahenkilöstön työkuormaa. Suuret kiitokset valmistelutyöstä ministeri Krista Kiurulle, hänen tiimilleen sekä koko Sanna Marinin hallitukselle.

16.58 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Myös perussuomalaiset tervehtivät ilolla tätä eduskuntaan tullutta lakiesitystä hoitajamitoituksen saatamisesta lakiin. Tämän eteen on tehty töitä vuosia, vuosia — ja tässä ei niinkään ole se, että olemme täällä tehneet töitä, vaan se, että ihmiset ovat odottaneet, ne vanhukset siellä vanhustenhoivassa kuin myös omaiset.

Arvoisa puhemies! Ihan ensimmäisenä on ihan pakko korjata se tapa, millä tästä esityksestä täällä eduskunnassa puhutaan. Toistuvasti, hallituksen edustajat, käytätte nimitystä ”hoitajamitoitus”. Itse asiassa tässä lakiesityksessähän ollaan tekemässä henkilöstömitoitus. Perussuomalaiset ovat järjestelmällisesti käyttäneet tätä ”hoitajamitoitus”-ilmaisua, koska meidän mielestämme se kuvaa sitä tarvetta, mitä me tarvitsemme sinne vanhustenhoivaan, elikkä hoitajia. Ja nyt kun täällä puhutaan koko ajan myös hallituksen suulla hoi-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

tajamitoituksesta, vaikka oikeasti olette tekemässä henkilöstömitoituksen, se tarkoittaa sitä, että yhdessä yössä kaikista siellä kentällä olevista työntekijöistä tulee teidän mielestänne hoitajia, ja näinhän se ei ole, vaan se on henkilöstömitoitus.

Tässä lakiesityksessä on 21 eri ammattinimikettä, jotka luetaan tähän välittömään hoivatyöhön, joka tarkoittaa sitä ihmisen hoitamista, ja siellä on muun muassa avustavaa henkilöstöä eli kotiaavustajat, hoitoapulaiset ja hoiva-avustajat. He tekevät niitä välillisiä tehtäviä, eli siivoamista, ruuanlaittoa, pyykkäämistä, ja sitten he ovat laskettavissa myös siihen itse mitoitukseen eli osallistuvat siihen hoivatyöhön — ja tämä on mielestämme kysymysmerkki, johon tulisi saada vastaus: millä tavalla vastuukysymykset sitten jakautuvat. Onko niin, että kotiaavustaja, hoitoapulainen tai hoiva-avustaja tekee aamupäivän sitä itse kodinhoitotyötä, ruokaa, siivoamista, ja siirtyy sitten iltapäivästä tai iltavuorosta siihen itse hoivatyöhön?

Lakiesityksessä ei kerrota myöskään sitä, kuinka paljon tulisi olla itse hoitoalan henkilöstöä eli sosiaali- ja terveydenhuollon koulutettuja ihmisiä, vaan siellä mainitaan, että riittävästi. Onko se sitä, että työyksikössä on yksi henkilö, jolla on vaikkapa sairaanhoitajan koulutus, ja loput voivat olla näitä kotiaavustajia, hoitoapulaisia tai hoiva-avustajia, vai kuinka paljon se määrä on? Kun täällä puhutaan siitä, mistä me löydämme nämä hoitajat, niin meidän itse asiassa etsimme avustavaa henkilöstöä, eli meillä Suomessa lisätään koulutusta kotiaavustajille, hoitoapulaisille ja hoiva-avustajille, jotka osallistuvat siihen tehtävään sitten. Ja hoiva-avustajat eivät voi olla yksin työvuorossa, he eivät voi vastata lääkeshoidosta. Heidän opinnoistaan, mitä he opiskelevat, hyvin suuri osa tapahtuu siellä työpaikalla oppisopimuksella, ja heidän tutkintoonsa kuuluu kaksi osaa, kasvu ja osallisuus ja avustamis- ja asiointipalvelut. Eli jos me laajennamme sitä vastuukysymystä, että hoiva-avustajat, hoitoapulaiset ja kotiaavustajat osallistuvat itse hoivatyöhön, niin heitä tulee myös kouluttaa enemmän, että on sitten ymmärrys siitä potilasturvallisuudesta ja itse hoitotyöstä.

Arvoisa herra puhemies! Mikä tämän lakiesityksen voi kaataa? Onko olemassa joitakin sellaisia koiria haudattuna tähän lakiesitykseen, että tämä ei menekään läpi? Yksi on varmasti rahoitus ja se, että jos rahoitus ei ole selkeä, niin perustuslakivaliokunta varmasti tulkitsee, millä tavalla lakia viedään eteenpäin. Ja toivon todellakin, että tämä lakiesitys ei kaadu minnekään perustuslakivaliokuntaan. Se olisi todella suuri pettymys meille kaikille.

Muutamia epäkohtia ja kysymysmerkkejä nostan myös esille. Meillä tänä aamuna oli jo valiokunnassa asiantuntijakuuleminen asian tiimoilta, ja tänään kuulimme ministeriä. Rahoitus on yksi asia: onko se rahoitus sidottu sote-uudistukseen, koska vuonna 23 on tarkoitus näitä yksityislääkärikäyntien Kela-korvauksia leikata ja sieltä tehdä säästöjä — entäs, jos sotea ei tule? Väheneekö vanhuksen pääsy tehostetun hoivan palveluihin, vai joutuuko hän pysymään liiankin pitkään siellä kotihoidon piirissä? Eli millä tavalla me turvaamme kotihoitoon myös sitä riittävää resurssia, koska siellähän on se huutava pula? Mikä on kotihoiton tilanne? Mitä tässä välillä tapahtuu, kun tilannehan on akuutti? Jo nyt pitää vanhustenhoivaa laittaa kuntoon, kun itse tämä korkea mitoitus astuu voimaan vasta 2023. Tämä 0,5 astuu voimaan 1.8. Mitä tämä RAI-arviointimenetelmä, jolla hoitoisuutta luokitellaan, itse asiassa mittaa? Paljonko sen kustannukset tulevat olemaan niille yksiköille, joilla sitä RAI:ta ei vielä ole? Mikä itse asiassa on se määritelmä, missä tarvitaan 0,7:n hoitajamitoitus?

Sitten omaishoidosta täällä on myös puhuttu: millä tavalla me turvaamme sitä, että myös omaishoitajuus on mahdollista? Varmasti huolimatta hyvästä lain tarkoituksesta moni ha-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

luaa myös omaishoitoon panostaa, ja olen tehnyt lakialoitteen muun muassa siitä, että työnantajalla olisi velvollisuus antaa sitä omaishoidon vapaata työntekijälle silloin, kun se hetki on, ja ei tarvitsisi irtisanoa itseänsä, vaan voisi välillä osallistua muun muassa siihen saattohoitoon, jos se olisi kotona tapahtuvaa.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesityksen teksti ja tämä esittelyteksti ovat todella hyviä, ja tämä on meille kaikille tietopohja siitä, millaista vanhustenhoito on ollut ja mikä sen tilanne tällä hetkellä on. Siitä kiitos tämän lain valmistelijoille. Toki on huomioitava se, että tähän esitykseen on otettu todella paljon asioita jo siitä aikaisemmasta laatusuosituksesta, eliikka tuolia ei ole keksitty uudelleen, vaan suoraan on tuotu asioita lain tasolle, muun muassa nämä 21 henkilöä, jotka voivat tehdä sitä hoivatyötä.

Arvoisa herra puhemies! Hoitoalalla on paljon korjattavaa. Nyt on tulossa henkilöstömitoitus, mutta kuinka me saamme niitä henkilöitä, kuinka me saamme hoitajia ja avustavaa henkilöstöä? Työolot, palkkaus, muualle töihin siirtyneiden ihmisten houkuttelevuus takaisin hoitoalalle ja opiskeluun kannustaminen — meillä on paljon sellaisia työntekijöitä, jotka ovat ehkä työskennelleet muilla aloilla — että he pääsevät takaisin, he voivat jatko-opiskella uudelleen ja saada sitä varmuutta hoitotyöstä edelleen.

Arvoisa herra puhemies! Tämä lakiesitys on kannatettava ja odotettu, mutta valiokunnassa vielä kuulemme asiantuntijoilta varmasti paljon siitä, mitä tähän sisältyy, mistä me emme vielä täällä eduskunnassa tämän pelkän tekstin perusteella ole saaneet tietoa. Mutta rahoitus on itselleni se suurin kysymysmerkki ja suurin pelko, että perustuslakivaliokunta kertoo, että rahoitus ei ole kohdallaan, ja silloin koko laki vesittyy, ja sitä emme kukaan halua.

17.05 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Käsittelemme tänään erittäin tärkeää lakia, lakia, jossa on sitova henkilöstömitoitus. Tämä on tarpeellinen ja hyvä asia, mutta keskityn nyt tässä puheessani niihin kipukohtiin, joita tässä esityksessä on.

Vanhustenhoidon kriisi on päällä. Jatkuvasti saamme postiimme vanhustenhoidosta palautetta, jossa toistuu liian vähäinen henkilömäärä tai liian vähän koulutetut henkilöt. Valitettavasti vanhustenhoidon kriisi ei ratkea nopeasti tehdyllä mitoituksella, joka ei edes tule voimaan ennen kuin vuonna 2023. Esityksestä puuttuvat rahat, osin hoitajat ja kokonaisvaltainen vanhusten hoitoketjun huomiointi. Toivoisin, että valiokuntakäsittelyssä kiinnitettäisiin huomiota ongelmallisiin seikkoihin.

Henkilöstömitoitus koskettaa tehostettua palveluasumista ja laitoshoidoa. Tämä on hyvä asia, mutta kuten tässä talossa hyvin tiedämme, kunnat ovat mestareita hakemaan hankalassa taloustilanteessa säästöjä. Laki tulee kirjoittaa siten, että kunnat ja palveluntuottajat eivät pääse sanakikkailulla mitoituksesta eroon. Jos nyt tehostetun palveluasumisen nimi onkin vaikka ”autettu palveluasuminen”, mutta asiakkaat ovat samoja, millä tavoin tämä ongelma ratkaistaan?

Tässä yhteydessä on myös syytä puhua muutama sana kotihoidosta. Sekä valtion että kuntien kotihoitofundamentti jyllää, eli vanhukset pyritään pitämään kotona mahdollisimman pitkään jo nyt, mutta entä sitten, kun tämä lakiesitys tulee voimaan? Jo nyt monin paikoin kotihoito toimii aivan ääri rajoilla, ja on selvää, että jos hoitajia joudutaan ottamaan kotihoidosta, ei olla tultu yhtään parempaan tilanteeseen. Tai jos hoitajamitoitus johtaa siihen, että ympärivuorokautisen hoivan paikkoja on yhä vähemmän, ollaanko lailla menty itse asiassa ojasta allikkoon, vaikka tarkoitus olisi kuinka hyvä? Tämän vuoksi on erin-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

omaisen tärkeää, että vanhustenhoitoa kotihoidosta laitoshoidoon katsotaan kokonaisuutena.

Haluan tuoda esiin myös huoleni siitä, että lakiin on kirjattu minimi 0,7 hoitajaa vanhus-
ta kohden. Valitettavasti yleinen huomio on se, että lain minimistä tulee usein maksimi. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat vaikkapa vammaisten asiointimatkat, joita laki takaa 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Käytännössä näitä matkoja myönnetään vain se 18, eli minimistä on tullut maksimi. Entäpä jos asumisen asiakkaat ovat senkaltaisia, että heidän tarpeensa on 0,8 tai jopa yksi? Rohkenen veikata, että tällöinkin herkästi säästöpainneissa jäädään lain määräämän minimin piiriin. Kaiken tulisi lähteä yksilöllisestä palvelutarpeesta kunkin vanhuksen kohdalla.

Tässä mitoituksessa on nimenomaan tämä ongelma, jonka edustaja Juvonen äsken toi esiin, eli tähän lasketaan avustajat, hoitoapulaiset, hoiva-avustajat, viriketoiminnan ohjaajat ja — tämä seuraava on mielenkiintoinen — muut vastaavat asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitoon osallistuvat työntekijät sekä toimintayksiköiden johtajat ja vastuuhenkilöt, ja valitettavasti me puhumme todella henkilöstömitoituksesta emmekä hoitajamitoituksesta. Tässä tullaan vähän samanlaiseen ongelmaan kuin mikä nähtiin vuosi sitten sekä vanhusten että vammaisten hoivassa: tosiasiaa yksikössä ei tarvitse olla kuin yksi hoitoalan koulutuksen saanut ja loput voivat olla lähes mitä tahansa. Lisäksi mitoitukseen esitetään, että yksikön johto voidaan tähän laskea, vaikka he eivät tekisi hoitotyötä. Tämänlainen esitys vain legitimoi yksityisten hoivajättien toimintatavat, ja se ei liene tarkoitus. Ei voida puhua hoitotyön ammattilaisista, jos puhumme hoiva-avustajista, ja lakiin on vielä valitettavasti lisätty tällainen kaatolause, ja toivon, että se poistuisi tai se pohdittaisiin tuolla valiokunnassa, tämä ”muut vastaavat asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitoon osallistuvat työntekijät”, koska tässä tullaan siihen, että se voi olla vanhukselle muutaman sanan vaihtava putkimieskin.

Mistä sitten näitä hoitajia saadaan? Jos me menemme tällä henkilöstömitoituksella, niin silloinhan ei itse asiassa tarvita hoitajia, kuten tässä edustaja Juvonen äsken kertoi, ja tämä on ehkä vähän ongelma. Tässä täytyisi saada jollakin lailla määriteltyä, kuinka paljon koulutettuja hoitajia tulee saada. Tehyn ja SuPerin laskelmissa näitä hoitotyön ulkopuolella olevia ammattilaisia on noin 20 000—30 000, ja THL:n arvion mukaan heitä saattaisi olla jopa 72 000, eli jos heitä saadaan houkuteltua takaisin, niin se olisi varmaan se yksinkertaisin vaihtoehto, mutta tässä tarvitaan tietysti työtä johtamisen, työn kuormittavuuden, palkkauksen sekä työelämän joustojen osalta. Ihmettelen, että Suomessa ei ole käytössä tämmöistä Tanskan mallia, jossa yli 60-vuotiailla on vain nelipäiväinen työviikko, eli siellä vanhemmassa päässä aletaan lyhentämään työviikkoa ja tällöin se työssäjaksaminen lisääntyy. Ja lapsiperhearjessa tietysti työaikojen joustaminen on tärkeää.

Arvoisa puhemies! Rahoituksen osalta esitin jo viime viikolla huoleni, ja toistan sen nyt. Kuten jo aiemmin on tullut ilmi, tähän on osoitettu suoraan rahaa 70 miljoonaa vuonna 2023, mutta kuten tässä salissa tiedetään, tämä raha ei riitä. Tämä on vähintään se 240 miljoonaa euroa vuosittain. Nyt sitten halutaan näitä yksityislääkärien Kela-korvauksia pienentää. Se on ehkä ongelma nimenomaan keskituloisille siinä kohtaa, kun valitaan, lähteekö lapsi yksityislääkärille korvakipuansa näyttämään vai sinne terveysasemalle. Sitten minua hämmästyttävät nämä ostopalveluiden tehostaminen ja digitalisaation edistäminen, ja niihin ei ole tuotu minkäänäköisiä eurosummia. Näin ei voi olla.

Mutta ei hätää, meillä perussuomalaisilla nimittäin löytyvät nämä rahat budjetista. Tässä samalla saa Verkko-uutisetkin infoa, mistä ne löytyvät, kun viime viikolla asiaa kysyi-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

vät. Vanhukset kuuluvat juuri siihen ryhmään, jolle meidän perussuomalaisten mielestä hyvinvointiyhteiskunnan tukiverkosto kuuluu, ja me saisimme tämän 230 miljoonaa euroa kasaan helposti: 97 miljoonaa kehitysavun korotuksesta, 100 miljoonaa kehitysmaiden vähihiilisyteen tähtäävästä ilmastorahastosta, ja loput 30 miljoonaa voidaan leikata vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavista tuista.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on mitä suurimmassa määrin arvovalinta. Raha löytyy, kun asioita laitetaan tärkeysjärjestykseen. Meille perussuomalaisille on kunnia-asia, että hoidamme tässä maassa lapset, vanhukset, sairaat ja vammaiset hyvin. Meillä on siihen varaa, kunhan suomalaiset asetetaan etusijalle maailmanparantamisen sijaan.

17.12 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Vanhustenhoitoa on vahvistettava, ja käsiä tarvitaan lisää. On hyvä, että me otamme tässä salissa selkeän kannan arvokkaan vanhuuden turvaamiseen ja hyvän työnteon edellytyksiin vanhustenhuollossa. On myös hyvä, jos tätä uudistusta viedään näin, että mitoituksen laskentatapaa saadaan yhtenäistettyä eri puolilla maata. Tällä hetkellä aluehallintovirastoilla on ollut tässä hyvin vaihtelevia käytäntöjä ja riittäväksi tasoksi on katsottu vähän erilaisia sisältöjä, ja se mielestäni ei toteuta tällaisia yhdenvertaisuuden periaatteita riittävällä tavalla. On myöskin hyvä, että tässä huomioidaan laajemmin eri ammattiryhmien työtä. On hyvin tärkeää, että me emme näe ikääntymistä ainoastaan hoidollisena asiana, sosiaali- ja terveydenhuollon asiana, vaan kyllä se elämänsisältö rakentuu hyvin monesta muustakin elementistä vielä siellä ympärivuorokautisessa hoidossa, ryhmäkodissa tai missä muodossa se onkin järjestetty, ja siksi kulttuuri ja kaikenlainen virikkeellinen toiminta ovat tärkeitä. Ja tietysti kuntouttava työote on olennainen.

Samoin välillisen ja välittömän asiakastyön eriyttäminen on selkeyttävä uudistus, mutta se on mielestäni tärkeää huomioida myöskin rahoituksessa, niin ettei rahoituksessa huomioida ainoastaan tähän mitoitukseen laskettavaa henkilöstöä, jotta tästä tueksi tehtävästä työstä ei synny tällaista osa-aluetta, josta tingitään sitten tässä vanhustenpalveluiden järjestämisessä. Ikäihmisten hyvinvointiin liittyy tiiviisti nimittäin myös ravitsemus ja hygienia, ja siksi esimerkiksi puhtaanapalveluista on huolehdittava jatkossakin. On selvää, että suurille toimijoille, suurille yksiköille, tämän eriytetty järjestäminen on paljon helpompaa kuin pienille, ja tästä syystä toivon, että siihen kiinnitetään tässä jatkovalmistelussa huomiota.

Tehtävien eriyttämisessä huolettaa jonkin verran myöskin tällainen hoivatyössä aikaan vahvastikin näkynyt hierarkia. Siitä ei onneksi enää tänä päivänä kovinkaan paljon työyksiköissä näy jälkiä, mutta palaan omista muistoissani omiin kokemuksiini 90-luvulta, kun olin harjoittelijana eräässä vanhainkodissa. Siellä tämä hierarkia näkyi esimerkiksi siinä, että hoitajat saivat mennä ensin kahville, sen jälkeen tulivat laitoshuoltajat ja esimerkiksi me harjoittelijat olimme pahnepohjimmaisina ja saimme mennä viimeisinä kahville, sikäli kuin sitä kahvia oli, ja samantyyppinen jako näkyi myöskin työtehtävissä. Tosiaan tänä päivänä ei tällaista juurikaan onneksi näy. Minusta tuntuu, että vanhustenhuollon kulttuuri on muuttunut hyvin paljon, mutta minä toivon, että tämän myötä me emme päästä syntymään vanhustenhuoltoon enää uudelleen tällaista arvoasetelmaa vaan nähdään, että kaikki tehtävät, mitä siellä tehdään, ovat arvokkaita. Se on hyvin tärkeä lähtökohta tässä, jos näitä lähdetään vahvemmin eriyttämään.

Niin hyvä kuin tällainen tavoite ympärivuorokautisen hoidon resurssien vahvistamisesta onkin, pidän tärkeänä sitä, että rinnalle nostetaan nyt heti koko vanhustenhoito. Ympä-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

rivuvorokautisen hoivan tilanne ei ratkea vielä tällä, vaan on päivitettävä myöskin laatusuositukset. On erittäin tärkeää, että tähän rinnalle tuodaan ymmärrys siitä, millaista on hyvä arki ja elämä ryhmäkodissa. Rinnalla on aivan välttämätöntä kuljettaa myöskin kotihoitoa, jos ajatellaan sitä, että 92 prosenttia yli 75-vuotiaista asuu omissa kodeissaan ja heistä kotihoidon palvelut koskevat vähintään yhtä suurta osaa kuin mitä ympärivuorokautisessa hoivassa on asiakkaita. Minä näen, että tämä on iso haaste, joka pitää ottaa huomioon, koska jo tällä hetkellä tilanne on se, että joissain kunnissa ei esimerkiksi nyt jouluna voitu ottaa uusia asiakkaita kotihoitoon, kun ei saatu sijaisia. Tämä on tilanne todella jo tällä hetkellä, ja haasteena on, että kun työ kotihoidossa on raskasta, sen kilpailukykyä pitäisi myöskin nostaa, niin että se on houkutteleva työpaikka ihmisille ja sinne myöskin saadaan henkilöstöä eivätkä kunnat lähde resursoimaan tätä vain toiseen puoleen.

Nyt kun tätä lakia viedään eteenpäin, niin on selvää, että osajia tullaan tarvitsemaan tuhansia. Hallitukselle haluaisin esittää kysymyksen, miten me varmistamme, että osaajat saadaan muutenkin kuin paperilla eivätkä vanhukset jää kotihoidossa ilman riittävää hoivaa vaan sitäkin saadaan vahvistettua. Koulutustarve on huikea, varsinkin kun otetaan huomioon vielä kehitys lähivuosia pidemmälle. Alalta eläköidytään paljon, eikä kaukana ole aika, jolloin suuret ikäluokat alkavat tarvita enemmän palveluita. Tähän on varauduttava jo nyt.

Lakiesitys sisältää jo nyt myöskin yhden tulkintahaasteen. Mitoitus tulee voimaan heti, kun laki tulee voimaan 1.8. tänä vuonna, mutta täysimääräisesti mitoituksen tulee täyttyä 1.4.2023. Kunnille on viestitty niin, että siirtymäaikana 0,7:n mitoituksen voi alittaa, jos yksikössä kyetään huolehtimaan riittävästä hoidosta ja huolenpidosta. Haluaisin kysyä, kuka tämän arvioi ja miten ja saavatko kunnat asiassa ennakko-ohjausta. Tämän osalta tieto on ollut ristiriitaista, ja on sanomattakin selvää, että tähän on saatava selvyys ennen elokuuta.

Lopuksi vielä rahoituksesta: Tälle laille on varattava myöskin riittävä rahoitus. Kokoomus esitti omassa vaihtoehtobudjetissaan sitä, että lähdetään jo tänä vuonna liikkeelle siinä, että resursoidaan riittävästi. Me esitimme 50:tä miljoonaa eli tuhatta hoitajaa ympärivuorokautiseen hoitoon, 50:tä miljoonaa eli tuhatta hoitajaa kotihoitoon ja 50:tä miljoonaa vielä sitten sinne vanhustenpalveluiden kehittämiseen, ja ajatus oli, että tällä päästäisiin heti varmistamaan niitä resursseja siinä. Hallitus sanoo tämän rahoituksesta, että yhtenä keinona muun muassa haetaan kehyksen sisältä nämä rahat ja tehostetaan hankintoja. Minua huolettaa tämä termi siinä. Aiotaanko siis vanhustenpalveluita kilpailuttaa jatkossa entistä enemmän hinnalla, ja mihin se johtaa laadun kannalta? [Maria Guzenina: Ei!] Näen, että siinä on haaste, jos tämä on se tulkinta, mikä sieltä on vedettävissä. Kuntia on myöskin resursoitava, jotta ne eivät tämän seurauksena vaikeuta ympärivuorokautiseen hoitoon pääsyä ja siten heikennä vanhusten asemaa. Kunnissa on jo nähtävissä tällaista keskustelua, että sitten kehitetään joitakin kevyempiä palveluasumisen muotoja tai kiristetään kriteerejä, millä kotihoidosta voidaan päästä ympärivuorokautiseen hoitoon, ja se ei tietenkään ole toivottava kehitys vanhusten oikeuksien kannalta.

Arvoisa puhemies! Tavoite täällä on tänään siis hyvä, mutta kysymyksiä ja huomioita on vielä paljon, ja minä toivon, että näihin saadaan vastaukset ja rinnalle tuodaan pikimmiten tästä kokonaisuudesta puuttuvat elementit, kotihoito ja tämä vanhustenpalveluiden laatu. Vain tällaisella kokonaisvaltaisella otteella me saamme vanhustenhoitoa parannettua kaikille vanhuksille.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

17.20 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Täällä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja, ja haluan myös oman eduskuntaryhmäni puolesta vielä kiittää hallitusta siitä, että tämä esitys on tänne saatu. Tämä on todellakin odotettu ja vuosikausia valmisteltu ja toivottu esitys.

Vanhustenhoidossa on pahoja puutteita niin laitoksissa kuin kotihoidossa. Vaikka suuri osa vanhuspalveluista tuotetaan laadukkaasti tälläkin hetkellä, niin ongelmien laajuudesta kertoo se, että 40 prosenttia hoitajista on kyselytutkimuksessa kertonut, että ei mielellään olisi vanhana hoidettavana siellä omalla työpaikallaan. Kyllähän se kertoo paljon siitä, missä mennään.

Kuitenkin suurena huolena tämän esityksen kohdalla itselläni on kolme asiaa: ensinnäkin rahoitus, toiseksi hoitajien saatavuus ja kolmanneksi tämän esityksen vaikutus kotihoidossa tarvittaviin palveluihin. Tällä hetkellä monet kunnat ja kuntayhtymät tekevät taloudellisesta niukkuudesta johtuen päätöksiä, joissa pikemminkin annetaan päteville hoitajille se viesti, että teitä ei tarvita, kuin pidetään näistä pätevistä hoitajista kiinni. Sen vuoksi tarvittaisiin pikaisesti resursseja kuntiin vanhuspalveluiden toteuttamiseksi niin laitoshoidossa ympärivuorokautisissa vuodehoitopalveluissa kuin kotihoidossa, jotta nämä koulutetut hoitajat eivät hakeutuisi muualle töihin. Meillä on tälläkin hetkellä aikamoinen reservi hoitajia aivan muissa töissä, vaikka he ovat saaneet koulutuksen näihin tehtäviin.

Jos aiomme tähdätä siihen, että meillä on jatkossa riittävä määrä päteviä hoitajia toteuttamaan tämä 0,7:n mitoitus sekä myös siellä kotipalveluissa turvaamaan vanhusten kotihoito, niin tähän työhön pitäisi ryhtyä nyt. Emme voi jäädä odottamaan, että esimerkiksi nämä hallituksen suunnittelemat leikkaukset Kela-korvauksiin tai muutokset lääkkeiden hintoihin alkavat purra ja tuottaa sitä rahaa, jolla voidaan palkata hoitajia. Ja olen kyllä huolestunut näistä hallituksen suunnittelemista rahoitushankkeista, koska ne ovat omalta osaltaan heikentämässä terveydenhuollon muuta toimintaa ja se ei toki ole vanhustenkaan kannalta hyvä asia.

17.23 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Korkeaan ikään ehtineet vanhempani asuvat edelleen kotona. He harrastavat, matkustavat voimiensa mukaan ja käyvät edelleen silloin tällöin keikkatöissä. Toimintakyky säilyy, kun on mielekästä tekemistä. Myös isoäitini sai elää pitkään kotonaan, ja aivan viimeiset vuodet, kun muistisairaus tuli ja paheni, hän oli ympärivuorokautisessa hoidossa laitoksessa. Hoito oli hyvää ja mummu oli vähään tyytyväinen ja kiitollinen saamastaan hoidosta. Suomessa tehdään paljon hyvää työtä, ja haluan kiittää kaikkia vanhuksia sydämellään hoitavia hoitajia ja kuntouttajia kaikkialla Suomessa.

Kaikkien vanhusten kohdalla asiat eivät ole kuitenkaan viime vuosina olleet näin hyvin. Vanhustenhoidossamme on ilmennyt vakavia puutteita, niin kuin olemme tänään kuulleet. Jokaisella vanhuksella on oikeus ihmisarvoiseen kohteluun ja inhimilliseen hoitoon, hoivaan, välittämiseen, mutta myös kuntouttamiseen ja viriketoimintaan. En pidä huonona sitä, että puhutaan nyt kokonaisuutena hoitajista, kuntoutuksen kanssa työtä tekevistä ja myöskin toimintakykyä ylläpitävistä työntekijöistä.

Vanhustenhoidon henkilöstömitoitus kirjataan nyt lakiin. Edelliseen, vuoden 2013, lakiin tätä mitoitusta ei tullut — minkä tähden ei, siihen voivat vastata sen ajan vastuunkantajat. Mutta nyt se on tulossa. Ympärivuorokautisessa hoidossa tulee olla seitsemän hoitajaa kymmentä kohden. Se ei toki aina vielä riitä. Tänään on nostettu aivan tarpeellisesti esille kotihoidon asiat, on nostettu esille myöskin kodinomainen perhehoito, erilaiset ryh-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

mäkodit, mutta myös omaishoidon ja omaishoitajien tilanne. Monet heistä ovat jaksamisen äärirajoilla. Siksi, kun tätä asiaa nyt viedään ensimmäisenä askeleena eteenpäin, heidänkin tilanteensa on syytä kartoittaa.

Arvoisa puhemies! On hyvä asia, että nyt kaikki puolueet ovat tämän mitoituksen takana, vaikka rahoituksesta varmasti olemme eri mieltä. Mikään ei ole ilmaista, ja esillä onkin ollut, että kehyksen sisällä leikkauksia on mahdollisesti tulossa yksityislääkärien Kela-korvauksiin, apteekkiuudistuksen kautta tai tehostamalla palvelujen tehokkuutta digitalisaation avulla. Näiden toimien vaikuttavuus tulee arvioida huolellisesti. Kaiken kaikkiaan tässä on kyse kompleksisesta asiasta, jonka vaikutuksia ei voida aukottomasti ennakoita. Siksi muutokset kannattaa tehdä askel kerrallaan, ja nyt ollaan ottamassa hyvä askel. Kun sen vaikutuksista tiedetään, voidaan tehdä myös korjausliikkeitä ja ottaa uusia askelia jatkuvan kehittämisen tiellä.

Myös työn murros tulee vaikuttamaan tälläkin alalla. Lääkärin ja hoitajan tehtävät saattavat lähentyä tekoälyn tullessa ja tehdessä diagnooseja koneille ladattujen tietomäärien pohjalta. Mutta ihmistä tarvitaan, välittämistä tarvitaan, rinnalla kulkijaa tarvitaan, tukea tarvitaan. Hoitoalalla tehdään arvokasta kutsumustyötä.

Kuuntelin hiljattain maalaislääkäri Tapani Kiminkistä. Hän halusi vastuuttaa myös lääkäreitä. Jokaisessa hoivakodissa tulisi olla oma tuttu lääkäri, joka tuntee ihmiset, on tavoitettavissa ja toimii hoitajien turvana. Tämä edistäisi hoitajien jaksamista. Isolla paikkakunnalla voisi toimia hyvin jonkinlainen päivystystiimi hoitajien taustatukena. On hyvä, että pidämme pienten hoiva-alan yritysten puolta. Pienissä yksiköissä johtajakin on yleensä hoitotyössä mukana, hän ei vieraannu arjesta, työntekijät ovat kohtuullisen pysyviä ja motivoituneita. Hyvällä johtajalla on työkalut hoitaa koko hoivayksikköä, kotia. Hän näkee kokonaisuuden. Johtajuutta tulee vahvistaa koulutuksessa. Koulutuksessa tulee vahvistaa toki myös läsnäolon ja välittämisen taitoja. Sekin on hyvä tunnustaa, että kaikista ei hoitotyöhön ole.

Arvoisa puhemies! Vanhukset ovat rakentaneet meille tämän hyvinvoivan maan. On meidän vuoromme huolehtia heistä. Jatkuvan oppimisen uudistus muunto- ja täsmäkoulutuksineen on nyt enemmän kuin tarpeen. Nyt kutsuu työ, jossa voi kohdata ihmisten elämäntarinat, kohdata elämän ja kuoleman, jossa saa välittää ajatusta, että elämä on täyttävä, vaikka vuosia tulee lisää, saa kulkea rinnalla, kun elämä eletään täydeksi loppuun saakka.

17.30 Riikka Purra ps: Arvoisa herra puhemies! On arvioitu, että hoitajamitoituksen nostamisen aiheuttama henkilöstötarve 10 vuoden päästä on 80 000 hoitajaa. Lisäystarve, noin 30 000 hoitajaa tulee olemaan erittäin haasteellinen saavutettava. Koulutusaloituspaikkojen lisäämisen täytyy olla merkittävää, mutta tämä ei itsessään ratkaise mitään, sillä alan houkuttelevuus heikkenee tismalleen samasta syystä kuin koulutetut hoitajat pakenevat alalta: työolot, joiden kuormittavuutta palkka ei korvaa. Jopa 40 prosenttia hoitajista suunnittelee tällä hetkellä alan vaihtoa. Lähtöä alalta harkitsevat erityisesti kokeneet, mutta vielä hyvässä työiässä olevat 30—50-vuotiaat hoitajat. Suomessa olisi jo nyt riittävästi hoitajia, mikäli hoitajat tekisivät sitä työtä, johon heidät on koulutettu.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos teki selvityksen hoitoalan henkilöstöstä. Selvityksestä paljastui, että 72 000 hoitoalan koulutuksen saanutta on muilla aloilla töissä. Maltillisempiakin lukuja on tarjottu, esimerkiksi 40 000. Tämäkin on valtava määrä. Miten näitä ihmisiä saataisiin palaamaan? Miten huolehdittaisiin siitä, että nyt alalla työskentelevät eivät lähde pois? Tietysti toivomme, että hoitajamitoitus auttaa juuri tässä. Alhainen mitoitus ja

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

omaa koulutusta vastaamattomien työtehtävien kuorma saavat aikaan kiireen ja liian laajan vastuun, joka saa aikaan stressin. Mikäli työvuoroihin saataisiin enemmän käsiä ja noille käsille tehtäväksi sitä, mihin ne ovat koulutettuja, työn kuormittavuus per hoitaja vähenisi. Työolot voisivat parantua. Valitettavasti näin optimistinen toive tässä vaiheessa on vielä kaukana todellisuudesta. Joka tapauksessa on selvää, että olemme lähestymässä hoidon kriisiä.

Työ on myös muuttunut. THL:n tutkimus parin vuoden takaa kertoo, että vanhusten laitoshoidossa työskentelevistä hoitajista 80 prosenttia oli kokenut väkivaltaa vuoden aikana. On selvää, että tämä vähentää työhyvinvointia ja lisää stressiä. Palkan ja työsuhtekysymysten ohella myös esimerkiksi asunto- ja liikennepolitiikka vaikuttavat hoitajakysymyseen, kuten moniin muihinkin matalamman palkan tehtäviin. Siinä ei auta huutaa työperäistä maahanmuuttoa, jos oma pesä on näin sekaisin. Tismalleen samat kannustimet koskettavat myös maahanmuuttajia sen jälkeen, kun oleskelulupa ja mahdollisesti perhe on saatu maahan. Tämä on täysin inhimillistä, mutta rakenteita meidän on muutettava.

Arvoisa puhemies! Nostan esiin vielä yhden alalta pakenemisen syyn, toki pienemmän kuin aiemmin esitetty, nimittäin pakkorokottamisen. Pakkorokottamisen vuoksi hoitajia on jo lähtenyt alalta tai hakeutunut muualle töihin, kuten muihin Pohjoismaihin, joissa tällaista ei vaadita. Myös rokotettu henkilö voi tartuttaa tautia, eikä rokote ole läheskään varma. Viime vuonna influenssarokotteen suoja oli korkeintaan kohtalainen. Työnantaja ei tietenkään teoriassa voi pakottaa työntekijää ottamaan rokotetta, mutta käytännön koetaan valitettavasti olevan toinen. Perussuomalaisetkin saavat tästä hyvin paljon palautetta. Hoitajamitoituksen voimaantumisen myötä tällaista kehon pakkolakia tuskin enää voidaan noudattaa.

17.35 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Minulla on edelleen uskoa siihen, että politiikassa saadaan hyvää aikaan, kun sitä tehdään kestävien arvojen pohjalta. Vanhuspalvelulakiin kirjattava 0,7:n hoitajamitoitus on mielestäni inhimillisyyden voitto niistä kovista puheista ja kovista voimista, jotka ovat sitovaa henkilöstömitoitusta vuosien varrella vastustaneet. Tämä on ollut hyvin pitkä ja monipolvinen prosessi, ja tuntuu todella hyvältä, että olemme täällä eduskunnassa nyt käymässä tästä todella tärkeästä aiheesta lähetekeskustelua. Historian lehti kääntyy.

Mutta pitää muistaa, että tämä on vain yksi korjausliike ja että olemme tästä tulevasta parannuksesta huolimatta edelleen muita Pohjoismaita jäljessä hoitajien määrässä ja hoidon rahoituksessa. Tämän ympärivuorokautisen henkilöstömitoituksen lakiin sitomisen jälkeen Suomen on edelleen pystyttävä parempaan kotihoidossa ja kaikessa vanhusten hyvinvoinnin edistämisessä.

Arvoisa puhemies! Mitä kurjemmaksi vanhusten tilanne on muuttunut, sitä suurempia voittoja terveys- ja hoivajätit ovat tahkonneet. Hoivajättien voitot tai vaikkapa apteekkarien voitot — voiko joku vakavissaan esittää, että ihmisten yhteisillä varoilla on perusteltua rahoittaa harvojen etuoikeutettujen rikastumista? Hallitus on tässä löytänyt kestävänsä tavalla rahoittaa tämä tärkeä parannus. Hoiva- ja terveysjättien tapauksessa argumentit siitä, että ihmiset hakeutuvat Kela-korvausten leikkauksen takia julkiselle puolelle, ei ole uskottava. Viime vaalikaudella Kela-korvauksia leikattiin. Katastrofia ei tapahtunut. Kestävää olisi, että hoivajätit — sen sijaan, että esittävät Kela-korvausten leikkauksen jonkin näköisenä katastrofina — katsoisivat omaa toimintaansa, alentaisivat omia hintojaan, leikkaisivat omista voitoistaan. Silloin tämä hinnan alennus saattaisi tuoda heille jopa lisää asiak-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

kaita. Veronmaksajien rahat on järkevämpää ohjata ennemmin hoivaa tarvitsevien vanhus-ten palveluihin kuin terveys- ja hoivajättien voittoihin.

Vanhuspalveluissa, niin kuin moni täällä on jo sanonut, on käynyt hoitajakato. Alalle jo kouluttautuneita on siirtynyt vähemmän raskaisiin töihin, joidenkin arvioiden mukaan 30 000, joidenkin vielä enemmän, ja samaan aikaan alan koulutukseen hakeutuvien määrä on vähentynyt dramaattisesti. Nyt alan koulutukseen hakeutuu melkein 5 000 opiskelijaa vähemmän kuin viisi vuotta sitten, ja tämä kriisin kierre pitää saada pysäytettyä. Alan houkuttelevuus lisääntyy, kun hoitajamitoitus saadaan korjattua. Tätä samaa mieltä ovat hoi-va- ja hoitajajärjestöt. Tämä 0,7:n hoitajamitoitus on heidän minimivaatimuksensa. Aikoi-naan SuPerin kannalta esitettiin jopa 0,8:n mitoitusta, joka perustui pohjoismaiseen ta-soon. [Arja Juvonen: Se on ollut laatusuosituksessa myös aikoinaan!]

Ympärivuorokautisessa laitoshoidossa elävät vanhukset ovat tänä päivänä sellaisia, jot-ka eivät kotona enää pärjää edes kotihoidon turvin. Täytyy sanoa, että valitettavasti siellä kotihoitossa on paljon sellaisia vanhuksia, joiden pitäisi päästä ympärivuorokautiseen hoi-vaan. Jos ei enää tiedä, missä on ja miten esimerkiksi ruokaa laitetaan tai suihkussa käy-dään, ei koti ole enää turvallinen paikka elää. Jokaisella vanhuksella on oltava juuri se hoi-to ja hoiva, joka on juuri hänelle tarpeen. Kun vanhukselle osoitetaan hänen hoidettavuut-taan vastaava paikka, helpottuu myös kotihoidon henkilöstön työ. Ja se on selvää, että myös kotihoitoon on välttämätöntä turvata riittävä määrä hoitajia.

Sitova henkilöstömitoitus astuu voimaan tämän hallituskauden aikana. Siirtymäaika päättyy tämän hallituskauden aikana. Aivan kuten kaikissa hyvissä lakiuudistuksissa, sitä kovasti toivoo, että tulevat hallitukset eivät tätä tämän hallituksen voimaan panemaa lakia tule mitätöimään. Esimerkiksi subjektiivisen päivähoito-oikeuden leikkaus, minkä viime vaalikaudella kokoomus teki, oli aivan suunnaton murhe, ja tämä Sanna Marinin hallitus on senkin joutunut perumaan.

Arvoisa puhemies! Tätä nykyistä hallituspohjaa, jossa ovat sosiaalidemokraatit, keskus-ta, vihreät, vasemmistoliitto ja RKP, on odotettu 12 vuotta. Tässä hallituksessa yhteisten rahojen käyttö priorisoidaan kestävien arvojen pohjalta. Nyt meillä on vihdoinkin hallitus, joka jakaa yhteisen arvopohjan muun muassa vanhusten palveluiden kuntoon saamiseksi. Tämä on tälle hallitukselle arvovalinta, ja tämä on minun mielestäni erittäin hieno asia.

17.40 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Jos kaikki kiistely ja haukkuminen, joita poliitikot ovat vuosia käyttäneet hoitajamitoitukseen, olisi suunnattu näiden seniorikansa-laisten hoidon eteenpäin viemiseen, olisivat heidän asiansa jo varmasti paremmin. Raha on tässäkin asiassa totta kai iso ongelma sekä ainakin itselleni epätietoisuus siitä, mistä se to-dellisuudessa tulee, mutta luulen, että jopa sitä suurempi ongelma on tarvittavan osaavan ja motivoituneen hoivahenkilökunnan löytäminen ja vielä niin, ettei se toisi taakkaa kansan-taloudelle vaan päinvastoin. On fakta, että hoitajapula on useassa hoivakodissa jokapäiväi-nen ongelma eikä ala näyttäydy ulospäin vetovoimaisena.

75-vuotiaiden kotiin saama hoito on viime vuosina vähentynyt, kun kehityksen pitäisi olla päinvastainen. Laadukasta kotihoitoa pitäisi olla tarjolla enemmän, ja sen pitäisi vas-tata näiden seniorikansalaisten avuntarpeeseen. Täytyy muistaa, että hoitajamitoitus on vain yksi ratkaistavista ongelmista suuressa kokonaisuudessa. Niinpä siihen puuttuminen ei voi olla se viimeinen parannus vaan vasta alku.

Ei ole myöskään mitenkään väärin kysyä, onko järjestys oikea. Onko tässä siis riski, että ne vähät hoitajat ja rahat kohdentuvat ympärivuorokautiseen hoitoon tavalla, joka ei pal-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

vele koko isoa kuvaa vanhustenhoidossa? Olisiko ollut järkevää odottaa iäkkäiden palvelujen uudistamisen työryhmän koko työn valmistumista? Nyt on järjestetty vasta palapelin yhtä palaa. Toivottavasti tässä ei tule käymään niin, että kunnat ajautuvat tilanteeseen, missä ne heikentävät entisestään kotihoitoa siirtämällä vähäisiä hoitajia ympärivuorokautiseen hoitoon. Kotihoidon heikentämiseen ei kuitenkaan ole varaa tilanteessa, jossa sen määrän pitäisi kasvaa.

Aikaa uudistuksille tuskin on paljon, koska näiden palvelujen tarve kasvaa jatkuvasti, kiihtyvällä tahdilla.

17.43 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! ”Että lapsilla olisi paremmin”, ajatteli niin moni aikoinaan uurastaessaan, ja paljon he jaksoivatkin. He rakensivat Suomen, jossa meidän on nyt hyvä olla. Sotien jälkeen on istutettu ne puut, joiden hedelmistä me nyt nautimme. On siis itsestään selvää, että nyt on meidän vuoromme kantaa vastuu.

Osallistuin Vie vanhus ulos -kampanjaan ja kävin useissa hoiva-alan yksiköissä. Vakuutin siellä siitä, että auttavien käsien määrää pitää pystyä nostamaan. Se auttaa hoitajia jakamaan ja vähentää riittämättömyyden tunnetta. Luottamus vanhuspalveluiden laatuun pitää palauttaa. Minulla on hyvä mieli siitä, että tällä hallituspohjalla se tapahtuu nyt.

Hallituksen esitys sisältää ehdotuksen 0,7:n henkilöstömitoituksesta ja sen arvioinnista tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Tällä henkilöstömitoituksella tarkoitetaan todellista, toimintayksikössä paikalla olevien välitöntä asiakastyötä tekevien työntekijöiden työpanosta suhteessa toimintayksikössä olevien asiakkaiden määrään. Jos itse elämänkaaren saattotaipaleella vapisevilla käsillä ottaisivat huoneessa kävijää kiinni kädestä ja hiljaa pyytäisivät ”ethän jätä minua yksin”, toivoisit varmasti, että jollain olisi aikaa — ystävällä tai sukulaisella tai ehkä hoitajalla.

Verorahat eivät mene hukkaan hoitajamitoitusta tarkistettaessa. Oppositio rähisi keski-
luokan veronkiristyksistä. Jos olisin se opposition esiin nostama yli kolme tonnia tienaava palkansaaja — niin kuin olen — jonka verotus kiristyy muutaman euron, niin ajattelisin sitä vastapalveluksena edellisille sukupolville.

Apua tarvitaan myös kodeissa, kuten tässäkin keskustelussa on hyvin tullut ilmi. Hauraus tuo mukanaan turvattomuutta, kuten edustaja Guzenina totesi. Siksi on hyvä, että vanhuspalvelun rahoitusta ei ratkaista heikentämällä muiden ryhmien palveluita tai etuuksia. Me emme aseta ikäluokkia tai avun tarvitsijoita vastakkain, vaan kaikille suomalaisille — riippumatta siitä, missä he asuvat ja minkä ikäisiä he ovat — turvataan laadukkaat ja tarpeen mukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut.

Mielestäni ne säästökohteet, joilla tätä ratkaisua haettiin, kestävät myös erittäin hyvin päivänvalon. Yksityisten terveysfirmojen voittoja ei tarvitse tukea, ja ehkäpä sillä ei ole kovin isoa merkitystä, saavatko ne, jotka yksityisiä palveluja käyttävät, Kelalta korvauksena takaisin euron tai pari vähemmän. Ja toki siellä yksityisellä puolella terveysjäteissä voidaan tulla vastaan, jos heitä huolettaa, että asiakkaat katoavat.

Hallitusohjelmassa todetaan, että Suomi on maa, jossa jokainen saa hoitoa, hoivaa ja huolenpitoa oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti.

Arvoisa puhemies! Tämä oli erittäin hyvä ja tarpeellinen askel juuri oikeaan suuntaan.

17.47 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä vanhustenuhollon ja vanhustenhoivan heikko tila nousi julkiseen keskusteluun todella kovalla voimalla vuosi sitten, kun väärinkäytökset Esperin ja muutamien muiden vanhustenuhollon piirissä toimivi-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

en yritysten toiminnassa ilmenivät. Toki niin kauan kuin itse muistan, vanhustenhuollon laadusta ja siihen liittyvistä kysymyksistä on keskusteltu ja siihen liittyviä puutteita on esiin tuotu. Mutta on kuitenkin ilmeistä, että Suomeen on viimeisten vuosien aikana syntynyt joukko yritystoimintaa, tai kun yritystoiminta on keskittynyt ja ulkomaiset sijoittajat ovat tähän tulleet mukaan, on syntynyt epäterve asetelma, jossa ihmisten hoivan laadusta, ihmisten hoivan tasosta ja, voi jopa sanoa suoraan, ihmisoikeuksista on tingitty tämän kautta, kun rahasta on tullut suurin konsultti. Tätä viestii myös se, että nyt hiljattain olemme uutisista voineet lukea, kuinka näiden muutamien yritysten talous on heikentynyt voimakkaasti viimeisen vuoden aikana, kun parannuksia hoivaan on tehty. Tämä kertoo todella kauraa kieltänsä siitä, kuinka voiton teko on ajanut ihmisoikeuksien ja hyvän hoivan ohi.

Arvoisa herra puhemies! Kaikki olemme sitä mieltä, että vanhustenhuollon tasoa ja laatua on Suomessa parannettava. On äärimmäisen kannatettava ja arvokas asia, että nyt hallitus on tuomassa tämän esityksen, jolla hoidon riittävyys pystytään varmistamaan ja asetetaan takaportti sille, että tästä ei enää tingitä. Omia läheisiäni on hoidettu hyvin silloin, kun he ovat olleet hoivan piirissä, ja siitä huolimatta huoli on aina ollut kuitenkin tietyllä tavalla läsnä. Olen huomannut, että näissä hoivakodeissa, joissa olen seurannut suomalaisten hoivan ammattilaisten, tunnollisten työntekijöiden työtä, aika on ollut se resurssi, josta on aina ollut suurin pula, ja olen huomannut heidän kanssa keskusteltuani, että sitä työtä mielellään tehtäisiin niin hyvin kuin pystytään, jos vain olisi aikaa ja työkavereita tarpeeksi työssä mukana.

Nyt kun väestömme ikääntyy ja tehostetun hoivan tarpeessa olevien suomalaisten ikäihmisten määrä koko ajan kasvaa, yhteiskunnassamme tarvitaan todella isoja muutoksia myös tämän hoitajamitoituksen, henkilöstömitoituksen lisäksi. Nyt kun muistisairaudet lisääntyvät ja muutenkin toimintakyvyssä ilmenevät heikkoudet lisääntyvät, tarvitaan parempaa yhdyskuntasuunnittelua, tarvitaan parempaa asuntopolitiikkaa. Tarvitaan todella isoja muutoksia, ja uskon, että me kaikki politiikassa mukana toimivat emme ole vielä edes aivan kaikilta osin oivaltaneetkaan, mitenkä isoja muutoksia tarvitaan. Nyt hiljattain, muutama päivä sitten, uutisoitiin siitä, että Helsinkiin on suunnitteilla kokonainen kylä, jossa muistisairaavat ihmiset voivat turvallisesti liikkua ja elää omilla ehdoillaan, ja mielestäni tämän tapaista ajattelua kyllä tarvitaan. Sen soisi leviävän myös laajemminkin suomalaisiin kuntiin ja yhdyskuntasuunnitteluun ja kaupunkirakennesuunnitteluun. Maaseudulla totta kai tarvitaan sitten omanlaisiaan ratkaisuja, kun etäisyydet ovat isommat ja asutaan kotona pitkien etäisyyksien takana.

Tähän hoitajamitoitukseen ja keskusteluun vanhustenhuivasta on sisältynyt mielestäni paljon tarpeetontakin sanailua, kun uskon, että tavoitteesta ollaan kuitenkin valtaosin yksimielisiä. Totta kai kohdennuksia ja arvovalintoja kaikilla on. Kuitenkin tässä taustalla on aito huoli. Tässä on monesti taustalla huoli siitä, kuinka omaa isää tai äitiä hoidetaan heidän elämänsä viimeisinä vuosina, huoli siitä, kuinka mummoa tai vaaria siellä hoivakodissa hoidetaan tai muuta läheistä, ja huoli siitä, kuinka se työkaveri jaksaa työssään siellä hoivan piirissä. On oikein, että viimeinkin tähän — uskallan väittää, suurimpaan ihmisoikeusongelmaan, joka Suomessa on ollut — vanhustenhuollon heikkoon tasoon oikeasti nyt puututaan. En väitä, että tämä mitoitustasia kokonaan näitä ongelmia ratkaisisi, mutta se on kuitenkin iso askel siihen suuntaan.

Tämän lisäksi totta kai meidän tulee kiinnittää huomiota laatuun ja hyvään johtamiseen hoivan piirissä. On hoivayksiköitä, jossa pienelläkin hoitajamitoituksella, henkilöstömäärällä on pystytty tuottamaan parempaa laatua kuin toisissa, kun johtaminen ja henkilöstön

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

tuki ja osaaminen on ollut paremmalla tasolla. Tähänkin tulee kiinnittää jatkossa entistä parempaa huomiota, ja tämä on vieläpä semmoinen asia, joka ei aina edes vaadi niin paljon rahaa, jos vain on kunnollista esimiesosaamista käytettävissä.

17.53 Mikko Lundén ps: Arvoisa herra puhemies! Iäkkäät henkilöt, joille tehostettua palveluasumista tai laitoshoidoa järjestetään, ovat useimmiten laajan hoidon ja tuen tarpeessa. Ympäri vuorokautisten yksiköiden asiakkaiden hoito vaatii erityisosaamista ja edellyttää henkilöstömitoituksen nostoa. Elämän loppuvaiheessa pitkäaikaishoidon asiakkaiden elämänlaatu laskee. Muistihäiriöt aiheuttavat asiakkaissa turvattomuuden ja epävarmuuden tunnetta, mikä voi johtaa erilaisiin vaaratilanteisiin. Henkilöstön riittävyys, henkilöstörakenne, jaksaminen ja ammattitaito on todettu tutkimuksissa tärkeiksi laatutekijöiksi.

Arvoisa puhemies! Oikeus välttämättömään huolenpitoon on turvattu perusoikeutena jokaiselle, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Sosiaalihuoltolain nojalla järjestettäviä keskeisiä palveluja iäkkäille henkilöille ovat kotihoito ja kotipalvelu sekä heille suunnatut kuntouttavat palvelut ja asumispalvelut. Sosiaalihuoltolain mukaista palveluasumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista.

Arvoisa puhemies! Lähtökohtana on, että palvelun toteuttamista ohjaa aina asiakkaan yksilöllinen palveluntarve. Ympäri vuorokautisen hoidon henkilöstön riittävyyttä suhteessa asiakasmäärään on seurattu henkilöstömitoituksella. Sairaanhoidotajia etenkin yöaikana ja viikonloppuna ei yksinkertaisesti ole riittävästi. Vanhuksille tärkeitä asioita ovat sosiaalisuus, harrastukset, turvallisuus, ruuan laatu, osallisuus päätöksentekoon, hoidon laatu ja palveluasumisen paikkojen riittävyys. Koti- ja omaishoitoon on myös panostettava nykyistä enemmän. Vanhustenhoito ei saa olla rahastusta.

Arvoisa puhemies! On päivänselvää, että hoitohenkilökuntaa tarvitaan tulevaisuudessa enemmän. Heitä on koulutettava lisää ja houkuteltava jäämään alalle. Vanhustenhoidossa hoitajan omaan työssäjaksamiseen ja työympäristössä viihtymiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Se heijastuu suoraan asiakkaisiin. Vuorovaikutus- ja ihmissuhdetyö potilaiden kanssa on tärkeä työmuoto. Jatkuvat siirtymiset paikasta toiseen painavien työtapavarojen kanssa, rauhattomuus, kiire ja sisäilmaoireilu eivät motivoi työskentelyä. Lopputuloksena voi olla työuupumus, masennus, univaikeudet tai ahdistuneisuus, jotka johtavat lopulta alan vaihtoon tai työelämästä poistumiseen.

Arvoisa puhemies! Tahdon kiittää hallitusta, että tulee lakiin tämä 0,7:n hoitajamitoitus, mutta herätän kanssa kysymyksen: mistä rahat? Ei kai oikeasti ole nyt niin, että te esimerkiksi leikkaatte kotihoidosta, että saadaan lakiin se 0,7:n hoitajamitoitus? Voin antaa teille ilmaisen vinkin, mistä saadaan saman tien reilut 200 miljoonaa: 97 miljoonaa kehitysavun korotuksista, 100 miljoonaa kehitysavun ilmastorahoista ja 30 miljoonaa tehottomista vastaanotto toimista. Meinaan, että arvokysymys tämä varsinkin on, ja meillä perussuomalaisilla vaakakupissa painavat aina vahvemmin suomalaiset vanhukset kuin koko maailman syleily. — Kiitos.

17.56 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Eduskunta keskustele tänään erittäin tärkeästä asiasta. Suomen ikääntyvän väestön hoidontarpeeseen on ehdottomasti kyettävä vastaamaan myös tulevaisuudessa. Suuret ikäluokat ovat antaneet erittäin arvokkaan panoksen suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentamiseen, ja heille meidän on taattava arvokas

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

vanhuus, mutta ikävä kyllä, ainakaan tällä hetkellä tämä ei toteudu kaikin paikoin Suomessa.

Eduskunta odottaa paljon varsinkin sote-uudistukselta, mutta sen valmisteluaikataulua on jopa peruspalveluministeri Krista Kiuru pitänyt tiukkana. Minä toivon vahvasti, että hallitus kuuntelee sote-uudistusta valmistellessaan aidosti muun muassa kuntia ja ottaa myös opposition mukaan uudistuksen valmisteluun. Niinkin pitkäjänteinen uudistus kuin sote tulisi ehdottomasti tehdä mahdollisimman laaja-alaisessa yhteisymmärryksessä.

Mutta, arvoisa puhemies, eduskunnalla on nyt tämän lakiesityksen myötä mahdollisuus säätää lakiin määräys sitovasta henkilöstömitoituksesta ikääntyvien henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Samassa yhteydessä tämän lakiuudistuksen kanssa on tiukennettava hoitolaitosten valvontaa ja annettava kunnan sanktiot tahoille, jotka näitä tulevia määräyksiä mahdollisesti rikkovat.

Perussuomalaiset olisivat olleet valmiita säätämään sitovasta hoitajamitoituksesta jo viime vaalikaudella. Ja kuten edustaja Lundén tässä edellä jo mainitsikin, olisimme rahoittaneet tämän uudistuksen esimerkiksi maahanmuutosta ja kehitysavun kaltaisista menoista karsimalla. Valitettavasti edellisestä eduskunnasta ei löytynyt valmiutta asian hoitamiseen. Toivottavasti tästä eduskunnasta nyt sitten löytyy.

Mutta, arvoisa puhemies, perussuomalaiset haluavat varmistaa myös sen, että inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti hyvin arvokasta työtä tekevien omaishoitajien asemaa kohennetaan. Arviolta noin 350 000 suomalaista toimii apua tarvitsevan omaisensa pääasiallisena hoitajana, mutta omaishoidontukea saa kuitenkin alle 50 000 henkilöä.

Omaishoidon tuen saajien joukko on hyvin suppea, kun otetaan huomioon heidän kantamansa suuri vastuu ja yhteiskunnalle tuottamansa mittavat hyödyt, jotka ovat Kelan arvion mukaan jopa 2 miljardia euroa vuodessa. Omaishoitajien asemaa voitaisiin parantaa esimerkiksi omaishoidon tuen verovapaudella ja tuen myöntämisperusteiden selkeyttämisellä ja yhtenäistämällä laajempaa tuen saajien joukkoa koskevaksi. Tämä helpottaisi lukuisten suomalaisten arkea. Hyötyjiä olisivat sekä hoidettavat, omaishoitajat että koko yhteiskunta.

17.59 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Puhumme edelleenkin siis henkilöstömitoituksesta, emme hoitajamitoituksesta. Mikä ero siinä on? Me ajattelisimme, että hoitajamitoitukseen kuuluvat hoitajat, mutta henkilöstömitoitukseen kuuluvat kaikki työntekijät, ketkä siellä työyksikössä työskentelevät, ja heitä on tämän hallituksen esityksen mukaan 22 kappaletta, jos ihan oikein laskin, siinä ovat myös opiskelijat. Eli huoli on se, millä tavalla vastuu jakautuu, jos esimerkiksi hoiva-avustaja tekee aamupäivästä siivoustyötä ja sitten iltapäivästä siirtyy siihen itse hoitotyöhön. Onko hänellä mahdollisuus kantaa sitä vastuuta ja tehdä sitä hoitotyötä? Tämä on varmasti tässä yksi ydinkysymys, jota käymme valiokunnassa läpi. Eli millainen on alan koulutus, osaaminen ja se sosiaali- ja terveydenhuollon osaamis pohja niillä työntekijöillä? Tämä on yksi kysymys.

Arvoisa herra puhemies! Todellakin tässä laissa esitetään, että tehostettuun palveluasumiseen ja pitkäaikaiseen laitoshoitoon määritellään lailla hoitajamitoitus, joka 1.8. olisi 0,5 ja 1.4.2023 se olisi se 0,7. Tässä on myös huolena se, että ryhdytäänkö kikkailemaan niin sanotusti erilaisilla hoivapaikoilla, eli vanhus ei pääsekään tehostettuun palveluasumiseen tai pitkäaikaiseen laitoshoitoon vaan vaikkapa palvelutaloon, jossa laki ei tietenkään sitten olisi voimassa. Vaarana on myös se, että vanhuksia kotiutetaan paljon sinne kotihoitoon,

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

heille ei ohjata tehostetun palveluasumisen paikkaa, koska sitä hoitoa ei välttämättä ole siellä saatavilla, eliikä kotihoito kriisiytyy entisestään.

Lakiesityksessä puhutaan tästä pitkäaikaisesta laitoshoidosta, mutta tähän on käsitteenäkin jo katoamassa, ja monet sanovat, etteivät halua kuulla edes puhuttavan laitoshoidosta. Mitä ihmettä sille laitoshoidolle on tapahtunut? 2013 silloinen hallitus laati rakennepaketin, johon luotiin suuret säästötavoitteet. Se oli kaiken kaikkiaan 300 miljoonaa euroa vanhustenhoidosta säästöjä. Tästä rakennepaketista oikeastaan on lähtenyt liikkeelle se, että laitoshoidossa olevien 80 vuotta täyttäneiden osuus on puolittunut vuodesta 2014. Eli yhä harvempi ikääntynyt ihminen pääsee sinne tehostetun palveluasumisen saati laitoshoidon piiriin, koska laitoshoidon ollaan vähennetty, terveyskeskusten vuodeosastoja suljettu, ihmisiä ohjattu kotihoitoon. Eli kun täällä puhutaan siitä, että tarvitsemme lisää niitä laitoshoivapaikkoja, niin se on ollut perussuomalaisen sanoma koko ajan. Siinä on tehty paljon erilaisia toimenpiteitä, ja me olemme kantaneet huolta siitä, että kun kaikki ikäihmiset eivät kaadu niin sanotusti saappaat jalassa, niin tarvitaan niitä välimuodon hoivapaikkoja ja mieluummin ennemmin kuin silloin, kun on niin täysin huonokuntoinen, että on siellä kodissa yksin ja onneton ja vähäisen avun turvin. Nämä ovat niitä kysymyksiä. Tavallaan tuntuu jälkiviisaalta se, että nyt me itkemme, että voi kun ne laitoshoitopaikat ovat kaikki kadonneet, jos me itse olemme ne vähentäneet. Eli meidän pitäisi kaikkien katsoa peiliin tässä eduskunnan salissa ja tehdä se päätös, että me rakennamme lisää niitä laitoshoivapaikkoja, koska sinne on myös tulevaisuudessa tulijoita.

Arvoisa herra puhemies! Vuonna 2014 tein siis lakialoitteen hoitajamitoituksen saattamisesta lakiin. On hieno asia, että esitys on nyt täällä, mutta mikä voisi tämän hienon esityksen kaataa? Mikä vesittää tämän hienon hallituksen lakiesityksen? Se, että perustuslakivaliokunta löytäisi siitä jotakin, vaikkapa sen, että rahoitus ei ole riittävä. Toivotaan, pistetään peukalot pystyyn, että tällaista emme tule kuulemaan vaan ihan oikeasti tämä esitys viedään eteenpäin, koska kyllähän tämä on merkittävä ja tärkeä.

Välittömän työn ja välillisen työn rajanveto on varmasti erittäin hankala, ja edustaja Ikonen, piditte hyvän puheenvuoron täällä ja mainitsitte siitä hierarkiasta. Todellakin sitten se voi olla myös itse työssä: mietitään, että hetkinen, kenenkäs tehtävä se on nyt tehdä tuo, jos maito kaatuu pöydälle, ja kenenkäs tehtävä on viedä sitten se ikäihminen vessaan, jos hän kesken ruokailun pyytää sinne, koska vessaan vienti on sitten sitä välitöntä työtä, ja se maidon pyyhkiminen on sitä välillistä työtä. Näitä hierarkioita ei saa meillä tulla. Tuossa esityksen tekstiosassakin kyllä kerrottiin, että lausunnon antajatkin ovat olleet huolissaan siitä, vaikeuttaako tämä ja tuoko tämä semmoisia pieniä ongelmia sinne hoivayksikköön siinä, millä tavalla se työ itse asiassa sitten erotellaan. No, jos tulee tämä laki voimaan, niin siinä ei ole minkäänlaista sanktiota, jos sitä rikotaan. Jos ei ole 0,7 tai 0,5, niin mitä siitä sitten seuraa?

Arvoisa herra puhemies! Vielä muutama sana tästä vanhustenhoidosta yleensä. Onhan nyt ollut järkyttävää kaikki nämä vuodet kuulla, mitä kaikkea siellä vanhustenhoidossa on tapahtunut. Viime vuonna saimme kuulla, että aviin on tullut ennätysmäärä ilmoituksia vanhustenhoidon epäkohdista, 940 ilmoitusta viime vuonna, kun edellisenä se oli ollut 437, eli avi on todella kovan paineen alla. No, sitten helmikuun alussa kuulumme, että Esperi Care on siirtynyt velkojen omistukseen — se oli helmikuun alussa — heikentyneen taloudellisen tilanteen johdosta. Tämähän tarkoittaa sitä, että vanhustenhoivasta on hankala saada koskaan bisnestä. Meidän tulee muistaa se, että vanhustenhoivalla ei voi tehdä bisnestä eikä sillä tulisikaan pystyä rikastumaan, se on niin tärkeää ja äärettömän arvokasta

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

työtä. Tänä juuri kello 17 on tullut uutinen, että Attendo on saanut Valviralta määräyksen. Se on ollut poikkeuksellinen: on epäkohtia kaikissa Attendon alaisissa vanhusten palveluasumisen yksiköissä, ja aikaa on annettu niin, että 1.7.20 mennessä pitää laittaa asiat kuntoon ja tiedottaa siitä 1.8.

Eli kyllä meillä näitä epäkohtia on, ja on todella huolestuttavaa, että tuntuu, että asioita ei saada millään kuntoon. Aihe on yhteinen, ja on erittäin tärkeää, että saadaan tämä vietyä eteenpäin. Mutta riskejäkin on, niin että toivotaan nyt, että kaikki menee hyvin. Ainakaan sote ei ole tavallaan perälautana tässä, että jos ei sotea saada vuonna 23 voimaan, niin tämäkään laki ei etenisi. Toivotaan, että hallitus olette laskeneet mittatikun kanssa sen rahoituksen kuntoon. Me emme voi enää pettyä, vaan nyt tämä on vietävä läpi, ja siitä kiitos, että olette tuoneet esityksen.

18.06 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos, edustaja Juvonen, erittäin hyvä puheenvuoro, ja olen täysin samaa mieltä.

Tänään täällä keskustelussa lähestulkoon kaikki eduskuntapuolueet ovat olleet yksimielisiä siitä, että tämä laki pitää saada voimaan ja sitä pitää viedä voimakkaasti eteenpäin, mutta ihmettelen kyllä, miksi tämä hoitajamitoitus sellaisenaan ei käy kokoomukselle. Nyt on ehkä edustaja Ikosella vähän epäkiitollinen tilanne täällä ainoana kokoomusedustajana paikalla olla siltä osin, koska tänään puheenjohtaja Orpo ilmoitti, että kokoomus on valmis hyväksymään esityksen ainoastaan osana kokonaisuutta, mutta kyllä olen samaa mieltä kuin edustaja Juvonen siitä, että tätä pitää viedä eteenpäin. On selvää, että parannettavaa on myöskin kotihoidossa ja omaishoidossa ja monessa monessa muussa asiassa, ja niitä riskejä on myöskin tuotu esiin tuolla hallituksen esityksessä, mutta kyllä tämä hoitajamitoitus on osa laajempaa kokonaisuutta, jolla ikäihmisten arkea voidaan parantaa.

Tilannehan on kestävä: juuri nuo mainitut avin hoitoyksiköiden valvontaan ottamiset tai sitten se, että luetaan jatkuvasti henkilöstön riittämättömyydestä tai lääkeshoidon epäselvyyksistä. Näitä esimerkkejä tulee päivittäin, ja ne kertovat siitä, että jotakin on tehtävä, ja nyt tämä hallitus onneksi tekee.

Olisi erittäin tärkeä viesti vanhuksille, heidän läheisilleen ja vanhustenhoidon parissa työskenteleville, että koko eduskunta, hallitus—oppositio—rajat ylittäen, voisi tukea tätä hallituksen esitystä, jonka tavoitteena on kuitenkin lisätä hoitohenkilöstöä ympärivuorokautiseen hoitoon yksiköissä. Epäilen, että kokoomuksen esitykset sinänsä jarruttaisivat hoitajamitoituksen voimaan saattamista.

18.08 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Me elämme kyllä, sanoisinko, hyvin harvinaista aikaa Suomen eduskuntahistoriassa näinä päivinä. Päivästä päivään me kokoonnumme tänne eduskuntaan käsittelemään hallituksen esityksiä, ja mikä ilo on tätä seurata, kun eduskunta käytännössä täysin yksimielisesti tukee näitä esityksestä toiseen. [Arja Juvonen: No, ei kaikkia!] Eilen täällä oli esitys, jota kaikki ryhmät tukivat, kaikki käytetyt puheenvuorot tukivat. Silloin puhuttiin tästä pysäköinnin valvonnasta ja kotipalvelun henkilöstön asemasta. Siinä yhteydessä oli muitakin lakiesityksiä, joita oppositio vahvasti tuki — me hallituspuolueiden kansanedustajat luonnollisesti niitä tuemme. Arvoisa puhemies, minä luulen, että teistä on ilo seurata tätä keskustelua, koska tässä toteutetaan sitä hallitusohjelmaa, jonka pääarkkitehti olette ollut te. Teille on varmaan suuri riemu, tyydytyksen tunne, katsoa sitä, että te olette tarttuneet asioihin, jotka kaikki suomalaiset yhdessä jakavat. Me viemme niitä nyt eteenpäin. Meillä on luova hallitusohjelma, toimiva hallitusoh-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

jelma, hienolla tavalla sitä toteutetaan. Se näkyy myöskin tässä hoitajamitoitusasiassa, [Arja Juvonen: Henkilöstömitoitus!] jonka taakse käytännössä lähes varauksetta kaikki ryhmät ovat asettuneet.

Tämä hoitajamitoituskysymyksen on nähtävä siten, että tämä on osa tätä laajempaa hallitusohjelmaa ja on sinänsä täysin poikkeuksellinen ikäihmisten asiassa, josta me tänään puhumme. Meillä on ollut 25 vuoden, neljännesvuosisadan, jakso, jolloin hallitukset peräjälkeen riippumatta puolueväristä ja kokoonpanoista ovat laatineet lainsäädäntöä, josta voidaan poimia lukuisia määriä esimerkkejä siitä, miten ikäihmisten elämänehtoja on tiukennettu, pahimmillaan heikennetty. Tämä on ollut ihan aidosti näin, voidaan tilastoida kaikki, minä en rupea niitä luettelemaan. Meillä on ensimmäisen kerran hallitusohjelma — jonka Rinteen hallitus ensin pani liikkeelle ja jota nykyinen, Marinin hallitus, vie täsmälleen, kirjaimellisesti eteenpäin — joka on systemaattinen ohjelma ikäihmisten elinolojen kohentamiseksi. Ja tämä hoitajamitoitus on tietysti yksi isoimmista asioista, jotka siinä ovat esillä. Mutta siellähän on paljon muutakin, mitä tässä tullaan vielä ilolla seuraamaan, kun oppositio kannustaa hallitusta ja kannattaa näitä ajatuksia ja asioita, joita viedään eteenpäin.

Se lähtee jo näistä perusmääreistä. Edellinen hallitus kirjasi Suomen talouden ja kilpailukyvyn kannalta suurimmat heikkoudet suomalaisessa yhteiskunnassa, ja se heikkous numero yksi oli väestön ikääntyminen. Kun tämä Rinteen hallitusohjelma, nytten Marinin sama hallitusohjelma, kirjaa ikääntyvän väestön voimavaraksi, ei taakaksi, suomalaiselle yhteiskunnalle, jo perusfilosofia, lähestymistapa, on toinen, ja tämä on hienoa oivaltaa. Sen lisäksi siellä on se iso lista asioita: Vanhusasiainvaltuutettu on tulossa. Meillä panostetaan eläketurvaan, me olemme peruseläkkeisiin jo tehneet niitä korotuksia. Kotihoitoon panostetaan. Kohdennettuja terveystarkastuksia eli seniorineuvolajärjestelmää ollaan asetteittain luomassa, ja sitten meillä on tietysti tämä kiireettömään hoitoon pääsy. Tämä on pitkä lista asioita, on vanhusasiainvaltuutettu ja niin edelleen, ja tietysti on tämä vanhusenhoivan mitoitustasi, joka on tässä meillä esillä. Hieno, hieno ohjelma, jota tässä viedään eteenpäin. On todella ollut ilo kuunnella sitä keskustelua, jota tämän päivänä kuluessa täällä on käyty ja jossa on pääsääntöisesti ollut vahva, vahva tuki tälle ponnistelulle, jota viedään eteenpäin. Rahoituskysymyksen aivan oikein, niin kuin tässä tuotiin esille, [Arja Juvonen: Kyllä!] tässä täytyy varmistaa, ja kyllähän meillä on rahat siihen, mihin me haluamme. Sitä on poliittinen todellisuus, että sen pystyy siitä kulmasta katsomaan, ja tämä asia priorisoidaan sillä tavalla, että tämä voidaan aidosti viedä eteenpäin.

Tämän lakiesityksen perusotsake on kuitenkin ”laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn kohentamisesta”. Minä nostan esille yhden teeman, joka tässä ei näy nyt suorana esityksenä mutta joka on meidän syytä keskipitkällä jännevälikillä myöskin lisätä tähän. Paljon on puhuttu ikäsyrynnästä. Ikääntynyt väestö kokee ikäsyryntää Suomen asenneilmapiirissä, kun puhutaan huoltosuhteesta ja passiiviväestöstä. Monet kokivat jopa, että lääkärikään eivät suhtaudu heidän terveydentilaansa samalla intensiteetillä kuin työikäisen väestön. Ja ikärasismia — käytän tätä termiä tässä yhteydessä — näkyy myöskin jopa ihan erityyppisessä yhteydessä, lainsäädännön kautta.

Yksi kohta on Kelan kuntoutustuki. On häkellyttävää, että Kelan kuntoutustuki päättyy siihen hetkeen, kun ihminen täyttää 65 vuotta. Se on ajateltu kuntoutustuki, jolla tuetaan ihmisten työssäkäyntiä. Meillä on otettu vahvaksi tavoitteeksi työllisyysasteen nostaminen, ja kuntoutustuki on siinä välineenä. Mutta meillä on tilanne, jossa yhä enemmän on yli 65-vuotiaita työelämässä mukana. Monet ”haluavat” päästä eläkkeelle, mutta monet sinne

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

myöskin ”joutuvat”. Ja meillä on jo nyt lähes 100 000 ihmistä, jotka ovat palkkatyössä mukana ja jotka ovat yli 65-vuotiaita. Minkä takia me kuntoutustuen pysäyttämme tuohon ikävuoteen 65? Eikö meillä olisi mitä suurin tarve pitää myöskin yli 65-vuotiaiden työssäkäyvien ihmisten kunnosta huolta, jolloin me pystymme yli 65-vuotiaiden työllisyysasteen nostamaan siinä tilanteessa, jossa me näemme, että niin sanottu työikäinen väestö, jonka ikä päättyy 65 vuoteen, suhteellisesti yhteiskunnasta vähenee? Meillä on syntynyt tämä käsite ”nuoret vanhat”, young old people, niin kuin Economist-lehti sen kirjaa. He ovat iältään 65:stä 75:een, lähes 80 ikävuoteen, jolloin varsinainen vanhuus alkaa. He ovat aktiivista, vahvaa väestöä, ja monet heistä haluavat osallistua myöskin jopa ansiotyöhön. Miksi me emme huolehdi heistä kuntoutuksen osalta? Tässä on siihen seuraavaan askeleeseen meille yksi tärkeä asia, että me tämän kuntoutustuen ikäsyRJintäelementin poistamme ja mahdollistamme myöskin yli 65-vuotiaille kuntoutustuen saannin. Sillä me ylläpidämme ikääntyvän väestön toimintakykyä myöskin yli tämän merkillisen ikävuoden 65.

18.15 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Juvonen, toitte esille huolen henkilöstömitoituksen tehtäväjaosta. Se tulee toki käydä valmisteluissa huolellisesti läpi. Tässä jaotellaan välitöntä asiakastyötä ja välillistä työtä, eli pohjana on laatusuosituksen mukainen välittömään asiakastyöhön osallistuminen, ja huomioon otetaan toki nämä välillisetkin tehtävät — että on siistiä, että on hyvää ruokaa, on puhtaat vaatteet, koti on kunnossa, tai se yksikkö, jossa asutaan — mutta näissä tehtävissä ei osallistuta asiakastyöhön, ja niitä varten tulee varata erillinen resurssi omaa henkilökuntaa tai ne tulee toteuttaa ostopalveluna. Toki nämäkin ovat tärkeitä tehtäviä, jotka vaikuttavat vanhusten hyvinvointiin. Mutta jos välillisiä tehtäviä sisällytetään sellaisille henkilöille, jotka tekevät tätä välitöntä asiakastyötä, niin nämä tehtävät tulee eritellä eikä välillisiä tehtäviä saa laskea henkilöstömitoitukseen. Kun ajattelen tätä joukkoa — henkilöstöä, joka tekee välitöntä asiakastyötä — niin se on semmoinen monialainen joukko, ja kun ajattelen niitä tarpeita, mitä vanhuksilla on, niin juuri tällaista yhteistyötä, työn tekemistä yhdessä, tarvitaan.

Nostaisin vielä vähän niin kuin uutena seikkana esiin sinänsä toki ihan tavallisen ja tutun asian eli vapaaehtoiset, eli myöskin järjestöt on tärkeää pitää mukana, kun mietimme vanhustenhoitoa. On sanottu, että jos haluat olla onnellinen, auta toisia. Moni yksinäinen ihminen voisi löytää hyvän vapaaehtoistehtävän vanhuksen rinnalla ja kaikkien hoitoja asiakastyössä olevien työntekijöiden rinnalla.

Lopuksi: pidetään Suomi kunnossa, että voimme huolehtia kaikista, myös kaikkein haaraimmista.

18.18 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Koen olevani monessa asiassa hyvin jalat maassa -ihminen, ja siksi joudun oikeastaan itselleni sanomaan, että silloin kun on syytä iloon, niin iloa pitää myöskin osoittaa, ja tässä tilanteessa, vaikka tiedämme koko vanhuspalveluiden todellisuuden, on kuitenkin syytä iloita siitä, että yksi asia tulee nyt lainsäädäntötasolla kuntoon.

Viime kaudella suunniteltiin jopa nykyisten suositusten alentamista. Olimme siis vielä vajaa vuosi tai kaksi sitten aivan toisenlaisessa mielenmaisemassa, jossa harkittiin jopa nykyisen suosituksen, 0,5:n, alentamista 0,4:ään ja käytiin valtava keskustelu siitä, voiko näin tehdä. Siksi on pakko alleviivata sitä, että olemmehan me nyt täysin toisenlaisessa il-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

mapiiirissä, kun me puhumme suositusten muuttamisesta lain tasolle, velvoittaviksi, ja niiden korottamisesta 0,5:stä 0,7:ään eli aikaisemmasta viidestä työntekijästä seitsemään työntekijään kymmentä asiakasta kohden. Kun tätä asettaa mittasuhteisiin, niin on ymmärrettävä ja on sanottava, että hyvin realistiset jalat maassa -ihmisetkin voivat — ja heidän pitää — tästä iloita.

Me kuuntelimme viime kaudella esimerkiksi edustaja Juvosen kanssa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa hyvin rankkaa faktaa siitä, mitä Suomessa tarkastusten kautta esille nousee, ja minua itseäni järkytti ehkä eniten se, että ei ainoastaan yhdessä vaan useammassa tarkastuksessa oli tullut ilmi, että aamuvuoron ja iltavuoron välille voi jäädä puolen tunnin aika, jolloin ympärivuorokautisissa yksiköissä ei ole ketään henkilökunnasta paikalla. Aivan järkyttävää — aivan järkyttävää. Luulen, että me huusimme kaikki silloin nopeita toimia.

Minusta siitä, että kokoomus on tarkistanut kantaansa tässä asiassa ja tullut nyt siihen tulokseen, että myös kokoomus kannattaa lain tasolle tulevaa henkilöstömitoitusta ja 0,7:ää, ei missään nimessä pidä syyttää kokoomusta. Täytyy sanoa, että politiikassa mielestäni on terve piirre, että ihminen on valmis muuttamaan kantaansa saadessaan lisää tietoa [Kimmo Kiljunen: Jopa puolue voi!] — ja koko puolue voi muuttaa kantaansa — ja itse en ainakaan halua siitä kokoomusta soimia. Sen sijaan soimin kyllä siitä, että rehellisesti ei sanota, että harkitsimme tuolloin väärin, olemme nyt tulleet uuden tiedon valossa toisiin ajatuksiin ja olemme myöskin valmiit tukemaan tätä esitystä. Tänäinkin täällä keskustelussa puhuttiin ikään kuin niin olisi tehty aina. Kokoomus puhuu kokonaisratkaisusta, mutta kyllä, juuri siitä myöskin hallitus puhuu ja hallitus sitä tarkoittaa. On rehellistä sanoa, että tämä ei ratkaise koko vanhustenhuollon kriisiä, mutta se on merkittävä, iso askel eteenpäin ja sillä on vaikutuksia ikäihmisten arjessa.

No, on myöskin jotenkin ymmärrettävä, että tällä ratkaisulla me emme puhu ainoastaan ikäihmisistä ja vanhuksista tai ainoastaan hoitajista tai yleisemmin meidän palveluistamme vaan me puhumme kyllä jostain paljon syvällisemmästä ja syvemmästä. Me puhumme yhteiskunnan turvallisuudesta ja turvallisuudentunteesta, kansalaistemme luottamuksesta yhteiskuntaan, sillä vaikka emme itse juuri tällä hetkellä tarvitsisi vanhuspalveluita, niin ymmärrämme, että jokainen ikääntyy, läheisemme ikääntyy, itse ikäännyimme. Jokainen tässä yhteiskunnassa miettii, että jos tilanne on se, mikä on välittynyt viime vuosien aikana vanhuspalveluista, niin sehän herättää turvattomuudentunnetta, ja siksi, kun me ratkaisemme vanhuspalveluiden kriisiä, on muistettava, että parannamme samalla maamme ja yhteiskuntamme kokonaisturvallisuutta, ihmisten uskoa siihen, että poliitikot kykenevät ratkaisemaan ongelmia.

No, tämän jälkeen meillä on vielä paljon työtä tehtävänä. On puhuttu paljon kotihoidosta — ei syyttä. Ei aseteta niitä vastakkain, vaan nostetaan seuraavaksi esiin kotihoidon ongelmat. Kukaan ei saa olla heitteillä kotona, aivan kuten edustaja Juvonenkin tässä jo puhui. Meillä on kasvavassa määrin tulossa muistisairaiden joukko, jotka meidän pitää pystyä hoitamaan inhimillisesti. Me tarvitsemme maahan lisää yhteisöasumista — se on monella paikkakunnalla vielä täysin lapsenkengissä. Edustaja Kiljunen puhui kuntoutustuesta, ja kuntoutuksen merkitys on ratkaiseva, ja meidän pitää pystyä muuttamaan jotain oleellista tavassa, jolla teemme vanhustyötä, jotta aidosti saamme sinne kuntoutuksen elementtejä nykyistä enemmän. Myöskin terveyspalvelut meidän pitäisi pystyä tuomaan nykyistä paremmin osaksi vanhuspalveluita.

18.24 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää edustajia Kinnunen ja Salonen näistä hyvistä puheenvuoroista. Puhumme siis henkilöstömitoituksesta ja tästä vanhuksiin liittyvästä hyvin tärkeästä laista.

Edustaja Kinnunen, nostitte esiin vapaaehtoistyön merkityksen. Nostan esimerkkinä Keravan ja Talkoorengas-vapaaehtoistoimijat, joiden luona kävin vierailulla ja kuulin, että heitä on noin 300 vapaaehtoistyöntekijää ja he pelastavat itse asiassa muun muassa kotona asuvien ikääntyneiden tilanteen. Heillä on aamuisin päivystyspuhelin, mihin voi soittaa jokinainen, joka apua tarvitsee. Se voi olla vaikka saattaminen terveysasemalle tai saattaminen lääkärille tai mitä muuta ikinä voi olla. Vastataan ja sitten mennään auttamaan. Eli tätä vapaaehtoistyötä oikeasti meidän tulee kunnioittaa ja kohdentaa sinne myös resursseja. Kuntien tulee huolehtia, että nämä vapaaehtoistoimijat pystyvät toimimaan. Se on myös niille ihmisille, jotka siellä toimivat, erittäin tärkeää ja merkityksellistä. Heidät koulutetaan näihin asioihin, mitä he sitten tekevät siellä, ja se antaa myös iloa ja toimeliaisuutta heidän päiviinsä.

Arvoisa herra puhemies! Äskен edustaja Purra nosti esiin tämän rokottamiskysymyksen. Kysymyksessähän on siis influenssarokottaminen, josta on tartuntatautilaissa nyt säädetty, että myös hoitoalan henkilöstöllä tulee olla influenssarokotukset tietyissä tilanteissa, ja juurikin me puhuimme viime kaudella pakkorokottamisesta. Edustaja Purra nosti esille sen, onko se mahdollisesti myös synnä siihen, että hoitajat katoavat hoitoalalta. Tein vuonna 2018 kirjallisen kysymyksen tästä aiheesta, kun niin paljon tuli yhteydenottoja ja kysymyksiä siitä, mitä tämä tarkoittaa. Silloin jäi käsitys, että tätä tartuntatautilain 48 §:n 5 lukua olisi oltu jollakin tavalla selkeyttämässä — mitä se tarkoittaa ja onko se oikeasti pakkorokottamista. Olisi toivottavaa, että ehkä sosiaali- ja terveysministeri voisi tätä vielä selvittää ja katsoa, täytyykö pykälää kenties jotenkin muuttaa, että siitä ei tule sitten niin pakko siitä pykälästä.

No, sitten haamuhoitajat, joista me olemme puhuneet täällä, ja se, jos työvuorojen väliin jää puoli tuntiakin aikaa, niin kuin edustaja Salonen nostitte esille: sehän on työvuorosuunnittelussa suuri ongelma silloin. Ei saa olla haamuhoitajia. Hoitajan tulee tulla työvuoroon. Olen itse tehnyt pitkän työuran Helsingissä, suurissa sairaaloissa 24 vuotta, ja muistan muun muassa kerran, kun olin iltavuorossa ja tuli yövuoro eikä tullut hoitajaa ollenkaan. Totta kai silloin pitää joustaa ja venyä, ja silloin jäädään tekemään se työvuoro, koska mistään ei saada hoitajia, mutta on tärkeää nyt, että haamuhoitajailmiö on tunnustettu ja tunnistettu, ja näitä tilanteita ei saa enää meillä olla.

Sitten vielä tästä, mistä me puhumme täällä... Edustaja Kiljunen, piditte myös hyvän puheenvuoron, ja täytyy sanoa, että emme me oppositiosta kaikkia teidän esityksiänne tietenkään kannata [Kimmo Kiljunen: Ei tietenkään!] mutta niitä kyllä, mitkä ovat tärkeitä. Kun itse sain yövuoroon mennessäni yksityiseltä parkkipirkolta sakot autoni ikkunaan, niin kyllä minäkin aloin miettimään, minkä ihmeen takia hoitajia sakotetaan, kun he menevät tekemään työtänsä. Onhan kotihoidon hoitajille mahdollisuus parkkeerata erittäin tärkeä. Elikä minullakin on sitä ruohonjuurikokemusta: turhaan menin työvuoroon, kun siitä sakot sitten tuli, voisi näin kärjistää.

Mutta todellakin, me puhumme henkilöstömitoituksesta. Emme me puhu hoitajamitoituksesta. Se on tärkeää, että me käytämme sanaa henkilöstömitoitus. Ja miksi me puhuimme sitten henkilöstömitoituksesta? Täällä lakipykälissä sanotaan myös, että ”välittömään asiakastyöhön osallistuvat henkilöt”, eli henkilöt ovat he, jotka hoitavat niitä ikäihmisiä, ja heitähän oli paljon, 22: sairaan- ja terveydenhoitajat, lähi- ja perushoitajat, gero-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

nomit, kodinhoitajat, sosiaalialan ohjaajat ja kasvattajat, sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneet, soveltuvan ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittaneet, soveltuvan opistoasteisen tutkinnon suorittaneet, fysio- ja toimintaterapeutit, kuntoutuksen ohjaajat, kotiavustajat — ei koske hoitajamitoitusta — hoitoapulaiset — ei koske hoitajamitoitusta — hoiva-avustajat — ei koske hoitajamitoitusta, vaan henkilöstömitoitusta. Heillä ei ole hoitoalan koulutusta, mutta heidät lasketaan siihen hoitotyöhön — viriketoiminnan ohjaajat ja muut vastaavat asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitoon osallistuvat työntekijät, toimintayksiköiden johtajat ja vastuuhenkilöt ja opiskelijat. Eli tämä on tärkeä muistaa, että me sitten työpaikalla myös tiedämme sen, mikä on vastuu.

No, sitten vielä tällaisena vanhana hoitajakonkarina: Minä en vastusta sitä, että on erilaisia työntekijöitä, päinvastoin. Minä kaipaisin myös kylvettäjiä takaisin, koska heillä oli äärettömän tärkeä työnkuva ja tehtävä ja he hallitsivat sen oman erityisosaamisensa. Minusta on hienoa, että meillä on sektori, missä on erilaisia työntekijöitä. Kyllä minä iloitsen siitä, että siellä on myös hoiva-avustajia. Olen käynyt heidän kanssaan keskustelua ja tiedän, mitä he ajattelevat, mitä he pelkäävät: toki myös sitä, että pienipalkkainen nainen, pienipalkkainen työntekijä, hoiva-avustaja on se, joka paikkaa sen henkilöstömitoituksen tarpeen. Onko se pienipalkkainen nainen, joita kouluttamalla ja lisäämällä sinne hoiva-alan kentälle saadaan tämä mitoitus toteutumaan? Uskon, että meillä kaikilla on yhteinen huoli tästä asiasta. Hoitoalan palkat tulee saada nousemaan, työoloja tulee saada parannettua. Siinäkin meillä on ihan varmasti yhteinen tahtotila.

Se, miksi perussuomalaiset ovat puhuneet hoitajamitoituksesta on se, että me olemme sen niin halunneet täällä käsitellä, elikkä se esiintyy meidän tekstissämme hyvin usein hoitajamitoituksena, koska semmoista olemme ajaneet. Mutta nyt on henkilöstömitoitus. Nyt mennään tällä eteenpäin, ja kuten sanoin, villakoiran ydin on rahoitus. Jos perustuslakivaliokunta toteaa, että rahoitus ei ole kunnossa, niin silloinhan tämä koko esitys kaatuu, ja sitä emme halua.

18.30 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu viimeisen vuoden aikana ilmenneistä räikeistä esimerkeistä, jotka eivät varmasti meidän kenenkään mielestä ole edustaneet sitä hyvää vanhustenhoitoa, jota ikäihmisemme ovat ansainneet. Niitä esimerkkejä, jotka ovat tulleet ilmi, ei kerrassaan voi hyväksyä. Epäkohdista puhuminen auttaa niiden korjaamista, niihin tarttumista, mutta toivon, että me voisimme tässä rinnalla puhua myöskin hyvistä käytännöistä.

Olen itse sekä eri työtehtävissäni että myöskin henkilökohtaisessa elämässäni nähnyt sekä hyviä että huonoja esimerkkejä. Jos näitä paikkoja katsotaan, niin niitä eivät niinkään ole erottaneet toisistaan välttämättä henkilöstömäärä — se on ollut suurin piirtein sama näissä paikoissa — tai se, edustavatko ne julkista, yksityistä tai järjestötaustaista tahoa, vaan ennen kaikkea näiden yksiköiden toimintakulttuuri, se, miten vanhukseen suhtaudutaan ja miten hänet kohdataan, miten hänen itsemääräämisoikeuttaan kunnioitetaan, otetaanko hänen tarpeensa, toiveensa ja totumuksensa huomioon, miten omaisten kanssa toimitaan ja aina viimein, miten saattohoitovaihe hoidetaan viimeiseen hetkeen arvokkaasti ja välittäen. Se on ratkaisevaa. Siksi toivon, että jatkossa korostuneesti nostaisimme esiin myöskin hyvän laadun tekijöitä, jotta niistä voitaisiin oppia.

No, sitten edustaja Ovaskalle vastauksena, kun täällä tuntuu, että tulkitaan kokoomuksen sanomisia eri tavoin, koetan selvittää tämän. Eli kun kokoomus totesi, että 0,7:n mitoitus sopii osana sellaista kokonaisuutta, jossa jokaisen vanhuksen, myös kotona asuvien,

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

palveluista huolehditaan, niin se tarkoittaa sitä, että me edellytämme hallitukselta, että se tuo pikimmiten kokonaisuuden pöydälle tämän rinnalle, [Kristiina Salosen välihuuto] jotta tänään esiin nostetut riskit voidaan välttää ja huomioida rinnalla laadun tekijät laajemmin, [Kimmo Kiljunen: Hienoa! — Jouni Ovaskan välihuuto] ei niin, että sanotaan jossakin vaiheessa joskus myöhemmin, että se tulee sitten hamassa tulevaisuudessa, kun näitä ei enää voida katsoa sillä tavalla kokonaisuutena. Sitä toivomme, että tähän tartutaan. [Kimmo Kiljunen: Erinomaista!]

Olimme nimittäin itse laittamassa noin vuosi sitten, viime hallituksessa, tätä vanhuspalvelulain kokonaisuudistusta liikkeelle, ja silloin tavoitteeksi asetettiin todellakin kokonaisuuden uudistaminen. Eli kyllä, mukana oli silloin sekä ympärivuorokautinen hoito että kotihoito. Silloin puhuttiin sekä mitoituksesta että sitten näistä laajemmista laadun tekijöistä, ja silloin jo todettiin suurin piirtein tällaisessa muodossa tämä tavoite, että pitää katsoa tämä kokonaisuutena, ja osana sitä nähdään tämä tie hyvänä. [Kristiina Salonen: Mutta ilman laissa olevaa henkilöstömitoitusta!] — Ja tosiaan toivotaan, että se nyt sitten tänne tuodaan. — Ja sitä me olemme tässä tänään ihmetelleet salissa, miksei koko vanhustenhoitoa voida nyt edistää yhtenä kokonaisuutena tai miksi siitä yksi palikka irrotettiin, miksei sitä voida viedä eteenpäin niin, ettei huomaamatta vaaranneta jotakin osaa, vaan haetaan se kokonaisuuden hallittu eteenpäinvieminen. Kyllähän mekin vaihtoehtobudjetissamme jo lisäsimme näitä resursseja ja esitimme sitä pohjaa, jolla vanhustenhuoltoa vahvistettaisiin välittömästi.

Kuitenkin me kaikki nimittäin tiedämme, että tämän yhden elementin korjaaminen ei vielä riitä korjaamaan sitä tilannetta siellä vanhustenhuollossa, vaan tarvitaan paljon muutakin kuin pelkästään henkilöstörakenne. Täällä ei nyt ole ministeriä vastaamassa, mutta tätä tosiaan siis kokoomus edellyttää, ja haluamme haastaa hallitusta ottamaan myöskin kotihoidon tilanteen vakavasti nyt heti. [Kimmo Kiljunen: Sehän on hallitusohjelmassa!] — Se on hallitusohjelmassa kyllä, mutta on todettu, että se tulee myöhäisemmässä vaiheessa tai sitä viedään sillä tavalla, että se on epämääräisessä tulevaisuudessa. Välittömästi on se toive.

Vielä tästä rahoituksesta. On aika poikkeuksellista tuoda tällainen esitys ohi kehysmenettelyn, mutta on toki hyvä, että hallitus on sopinut, miten uudistus rahoitetaan kehyksen sisältä. Tässä edellisessä puheenvuorossani kannoin huolta siitä, merkitseekö hankintojen tehostaminen sitä, että vanhusten palveluita aletaan kasvavasti hankkia hinta edellä, mikä ei silloin sitten edistäisi tätä palveluitten laatua. Jos se on yksi tapa rahoittaa tätä, niin se on maton lyhentämistä toisesta päästä ja lisäämistä toiseen.

Äsken täällä nostettiin esiin myöskin sairausvakuutuskorvausten leikkaukset, kun me olemme niitä kritisoineet. Niitten osalta me olemme kiinnittäneet huomiota erityisesti siihen, että niitten leikkaus lyö korville hallituksen toista tärkeätä tavoitetta tai oikeastaan varmaankin meidän kaikkien tässä salissa tärkeäksi näkemää tavoitetta, että nopeutetaan hoitoon pääsyä. Kun yhden kanavan houkuttelevuutta vähennetään, niin se ohjaa väistämättä ihmisiä hakemaan palveluita toisaalta, ja tässä tapauksessa riskinä on jonojen kasvu julkisella puolella, jos ihmiset kääntyvät sieltä yksityiseltä puolelta eivätkä käy niitä yksityisiä käyntejä siellä.

Täällä esitettiin myöskin toive siitä, etteivät seuraavat hallitukset peruisi aina edellisten hallitusten päätöksiä, ja toisaalta samassa hengenvedossa esimerkki siitä, miten juuri näin on toimittu. Ottamatta kantaa nyt mihinkään yksittäisiin lakiesityksiin kyllä suurissa linjoissa voi todella toivoa — tästä toiveesta olen samaa mieltä — että kyettäisiin tässä talos-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

sa sellaiseen pitkäjänteiseen päätöksentekoon, jossa iso linja kestää yli hallituskausien. Kyllä minä pidän kestävämmänä tienä sitä, jos aina tulee uusi hallitus, joka aloittaa kaiken alusta. Tämä vaatii meiltä sellaista yhteistyötä, että täällä kyettäisiin yhdessä hakemaan joihinkin tärkeisiin asioihin pitkiä linjoja, jotta sitten voidaan luottaa, että täällä tehdyt päätökset myöskin kestävät. — Kiitos.

18.36 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Vähän kommentinomaisesti neljä huomiota. Ensinnäkin edustaja Ikoselle: Poikkeuksellisen arvokas ja hieno puheenvuoro. Te haluatte nimenomaan, että vanhustenhoivan kokonaisuutta pitäisi tukea. Itse asiassa kokoomus tällä muotoilullaan haluaa tukea hallitusohjelman toteuttamista vahvemmin kuin meidän kunnianhimomme edes kykenee, koska meillä on nämä budjettirajoitteet ja kehysrajoitteet siinä olemassa. Kiitokset kokoomukselle tästä vahvasta henkisestä tuesta hallitusohjelman täytäntöönpanossa. Me odotamme myöskin äänestyksissä, että tuette myöskin osaratkaisuja, joita me viemme eteenpäin, koska päämäärämme on täsmälleen tuo sama. On hienoa kuulla, totean, ja jaan uudestaan tämän ilon, mikä meillä on myöskin opposition noinkin vahvasti tukiessa, eli vahvemmin kuin me itse uskallamme tuota hallitusohjelmaa viedä nopeasti täytäntöön.

Edustajat Kinnunen ja Juvonen toivat esille sen, miten ikäihmiset ovat vahvasti mukana vapaaehtoistyössä. Tämä vapaaehtoistyö on iso asia, itse asiassa yllättävän iso asia. Me emme näekään sitä, minkälaisen työpanoksen myöskin yli 65-vuotiaat antavat suomalaiseseen yhteiskuntaan, kun heidät niin usein leimataan passiiviväestöksi. He ovat mitä aktiivisimpia myöskin tässä muodossa, eivät ainoastaan kulutuskysyntää lisäämässä, veroja maksamassa ja erilaiseen palvelutarjontaan vastaamassa, vaan he ovat myöskin työpanosta antamassa yhteiskuntaan. Esimerkiksi omaishoitajista 60 prosenttia on eläkeläisiä. 60 prosenttia kaikista omaishoitajista on eläkeläisiä eli ikäihmisiä. Siinä suhteessa tämä kuntoutustuki, johon viittasin aiemmassa puheenvuorossani, myöskin yli 65-vuotiaille pitäisi saada hyvin nopeasti käytäntöön ja täytäntöön.

Edustaja Salonen omassa puheenvuorossaan ihmetteli ja pohdiskeli sitä, että viime kaudella saatettiin miettiä jopa tämän hoitajamitoituksen laskemista, ei nostamista. Ja edustaja Salonen, se on varmaan aika loogista suhteessa siihen perusedmissiin, millä hallitus lähti liikenteeseen, koska kilpailukykyä ja taloutta hankaloitti hallitusohjelman mukaan silloin eniten väestön ikääntyminen. Sehän perusteli kaikki ne leikkaukset, mitä toteutettiin silloin viime kaudella suhteessa ikäihmisiin. Nythän, kuten edustaja Salonenkin hienosti tietää, me lähestymme asiaa aivan toisesta kulmasta, jolloin tämä hoitajamitoituksen asetelmakin nähdään ihan toisella tavalla.

Edustaja Juvonen, te hienolla tavalla kurssittitte meitä vähän vähemmän asiaa tuntevia tästä hoitajamitoituksesta ja puhuitte henkilöstömitoituksesta. Minä luulen, että me tässä kaikki liikumme vähän arkikielellä kuitenkin, koska ”henkilöstömitoitus” — jos tuonne toireille, Vantaan Tikkurilanaukiolle menee puhumaan tästä henkilöstömitoituksesta — on harhaanjohtava sekin, koska kyllähän siivoojat, talonmiehet, vahtimestarit, turvamiehet, kaikki, keittiöhenkilökunta kuuluvat henkilöstöön. [Arja Juvonen: Miksei se ole laissa, se henkilöstö!] Kyllähän tässä on kysymys ihmisistä, jotka ovat hoivatyössä, hoitotyössä mukana olevia, ja sitä tässä halutaan määritellä. Ja silloin käytetään sitä terminologiaa, joka on meille tuttu ja hyvä ja turvallinen. Me tiedämme, mistä me puhumme. Tämä menee vähän sanasaivarteluksi alkaa keskustella siitä sitten, että ikään kuin henkilöstö tässä kuitenkin on

kyseessä, 22 eri ammattinimikettä ja niin edelleen. Eli kyllä minä mielellään pidän termiä ”hoitajamitoitus” tässä käytössä.

18.40 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! Ehkä vedän mutkia suoriksi. Ihailen edustaja Kiljusen tapaa analysoida ja tulkita kokoomuksen kantaa, mutta jotenkin minusta silti tuntuu, että kokoomuksessa ei ole täysin ymmärretty sitä, miten suuri hätä nyt on. Hätä on suuri, ja hätään pitää myöskin vastata mahdollisimman nopeasti.

En tietysti ole hoitaja enkä tunne asiaa niin hyvin kuin monet muut tässä salissa, mutta mietin välillä, että kun on omaisena ollut tällaisissa paikoissa ja miettinyt, kuinka lohdutonta on kuulla vanhuksen huuto sieltä — huutaa apua, eikä ole hoitajia eikä ole henkilöstöä saatavilla — niin kyllä siihen on lainsäätäjän herättävä. Sen takia tämä esitys on nyt tuotu ja se on myöskin tuotu kiireellä, että niihin pitkän ajan tavoitteisiin, joita on ollut, ja toiveisiin pystytään vastaamaan.

OECD ja eräs tutkimuslaitos julkaisivat juuri tällaisen maaprofiilin, terveysprofiilin Suomestakin, ja siinä todettiin, että elinajanodote on Suomessa pidentynyt vuodesta 2000 lähtien lähes 4 vuotta. Mutta ehkä huomioitavaa tässä on, että suomalaiset ovat ilmoittaneet muita eurooppalaisia enemmän toimintarajoitteita, joiden vuoksi heillä on vähemmän terveitä elinvuosia kuin muilla EU-kansalaisilla, ja tähän asettaa myöskin aika kovia vaatimuksia meille siinä, millä tavalla me pystymme kansalaisista huolehtimaan, ovat he sitten kotona tai muuten terveyspalveluiden piirissä tai sitten iäkkäämmillä vuosilla esimerkiksi ympärivuorokautisessa hoidossa. Mutta tämä asia tarvitsee hoitajia, ja päivällä jo hiukan käytiin sitä keskustelua ja ministeriltäkin kysyttiin, mutta laajempi kysymys on todellakin se, mistä me saamme hoitajia. Koulutetaanko heitä ihan perinteiseen tapaan? Miten me pystymme kouluttamaan, myöskin muuntokouluttamaan, nopeammin? Ja olisiko meillä esimerkiksi mahdollisuutta saada ulkomailta hoitohenkilökuntaa? Ehkä edustaja Juvonen tuntee tätä puolta enemmän, mutta tarvittaisiin ehkä sieltä ulkomailtakin hoitohenkilökuntaa.

18.42 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä tuli hienoja ajatuksia tästä vapaaehtoistyöstä, ja oli mukava niitä kuulla. Itse olen joskus miettinyt, että nämä tarpeet ovat niin erilaisia eri puolilla Suomea. Kun on itse tuolta maalta ja siellä on pitkät välimatkat, niin on joskus tullut mieleen, voisiko esimerkiksi jollekin pienituloiselle eläkeläiselle vähän maksaakin siitä, että hän kävisi katsomassa säännöllisesti naapuriaan. Hänellä olisi aikaa keskustella, ja hän voisi sitten hälyttää apua silloin, kun on avun tarve.

Edustaja Ikonen puhui hienosti tästä toimintakulttuurista, vanhusta arvostavasta toimintakulttuurista, joka on sitä laatua — itse ajattelisin — jossa usein pieni on kaunista. Kun vanhus tunnetaan ja hoitajat eivät liikaa vaihdu, on nimikkohoitajia, niin silloin pystytään ottamaan vanhuksen tausta, arvomaailma, vakaumus, hänelle tärkeät asiat huomioon hoidon ja asumisen järjestämisessä ja vanhus kokee ja tuntee, että hän on arvokas ja häntä aktivoidaan mielekkääseen elämään.

Tässä illan mittaan on esitetty huoli siitä, että tämä laki tyssäisi tuonne perustuslakivaliokuntaan. Siellähän ei politikoida vaan tarkastellaan lakiesitystä aina perustuslain valossa, niin että vanhusten perusoikeudet toteutuvat, ja aika näyttää sitten, tuleeko siinä pohdittavia asioita vastaan. Hiotaan tätä lakia niin, että siinä varmasti nämä perusoikeudet toteutuvat. Onkin hyvä, että tähän ei ole ladattu valtavaa laajaa kokonaisuudistusta, koska monesti sellaisessa paketissa tulee myöskin näitä perustuslaillisia haasteita vastaan.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

18.44 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! En oikein ymmärrä tätä kokoomuksen ajatusta, että jos ei tehdä kaikkea, niin sitten ei saisi tehdä mitään. Joku viisas on joskus sanonut, että elefantti pitää syödä pala kerrallaan tai vuorta pitää lähteä kiipeämään askel kerrallaan. Tiedän, että te, edustaja Ikonen, aivan hyvin tiedätte, kuinka suuri lainsäädännön kokonaisuudistus on. Ja nyt on kiire: on otettava rohkeasti ensimmäisiä askelia, samalla täysin tietäen, että kuljemme kohti isompaa remonttia ja muutosta, mutta ei ole aikaa odottaa. Nyt on aloitettava, ja siksi minusta nämä perustelut kokonaisuudesta tuntuvat ontuvilta.

Edustaja Juvonen, myönnän, että minuakin mietitytti puhe tästä henkilöstömitoituksesta, kun menemme siihen syvällisemmin, mutta kyllä minä sain rauhan siitä, että asia sovittiin yksimielisesti hoitajajärjestöjen kanssa. Alan ammattilaiset siis tukevat tätä ratkaisua, ja kyllä se on minulle sellainen vahva selkänoja, johon ainakin itse haluan nojata. Myös minusta on ratkaisevaa erottaa välillinen ja välitön työ. Se on tärkeä osa tätä asiaa. Kun katson näitä välittömään asiakastyöhön osallistuvia, joita edustaja Juvonenkin tuossa jo lueteli, esimerkiksi kodinhoitajia, niin täytyy sanoa, että ne vanhanajan kodinhoitajat ovat raudanlujia ammattilaisia. Kun itse aikoinaan vanhustyötä olen tehnyt, niin vaikka minulla oli korkeampi koulutus, niin kyllä minä sain oppini siitä perustyöstä juuri näiltä vanhanajan kodinhoitajilta. Siksi en katso, että heidän laskemisensa mukaan välittömään hoitotyöhön olisi millään tavalla ristiriitaista. Toki jos sitten ruvetaan jollain tavalla käyttämään väärin esimerkiksi viriketoiminnan ohjaajia, jos se heidän käyttämänsä työaika ei aidosti mene siihen, että järjestetään viriketoimintaa, niin sehän on huolestuttava merkki, ja siitä varmasti kuulette valiokunnassa vielä lisää. Mutta hyvä asia on siis nyt se, että esimerkiksi johtajaa ei voida laskea välitöntä hoivatyötä tekeväksi, ja tämä on muutos aikaisempaan. Siis ei se, että istuu kokouksissa, ole välitöntä hoivatyötä, ja tätä pidän ratkaisevan tärkeänä.

Sitten tämä valvonta on iso kysymys, ja varmaan kuulette valiokunnassa myöskin valvonnan resursseista, jotta me saamme nämä haamuhoitajat pois sieltä listoilta, niin että myöskin toimintakulttuuri muuttuu aidosti niin julkisissa kuin yksityisissäkin laitoksissa.

18.48 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tartun heti tähän, edustaja Salonen, kun piditte hyvän puheenvuoron, mutta mainitsitte, että toimintayksiköiden johtajat eivät osallistu välittömään työhön — ymmärsinkö oikein? — koska täällä lakiesityksessä heidät on kyllä merkitty siihen välittömään työhön. Ehkä sitten jollakin tavalla se raja vedetään, milloin he eivät osallistu, mutta se on täällä kyllä nostettu esille.

Edustaja Kiljunen, miksi teidän tulee puhua henkilöstömitoituksesta, kun te menette tuurille ja toreille? Sen takia, koska se on lakitekstiä, se on laissa. Täällä lakitekstissä lukee ”henkilöstömitoitus”, mutta ”hoitajamitoitus” on se kansankielinen toki. Elikkä me voimme puhua siitä, mutta jos ruvetaan halkomaan hiuksia, niin kuin joskus tehdään, niin sitten täytyy muistaa, että me puhumme ”henkilöstömitoituksesta” ja ”henkilöstö” on se sana, mitä täällä käytetään. Ymmärrän sen, että hyvin nopeasti tulee se ”hoitajamitoitus”-sana, mitä mekin tietysti käytämme, koska sitä olemme ajaneet, mutta ”henkilöstömitoitus” on vähän eri asia, koska sinne luetaan niitä henkilöitä, joilla ei ole sitä hoitajan koulutusta. Kaikista ei tule hoitajia, eikä jokainen voi olla ”hoitaja”-nimikkeellä. Esimerkiksi hoivaavustaja ei saa tutkintonimikettä, vaan hän suorittaa tiettyjä osioita.

Edustaja Ovaska, hyviä puheenvuoroja olette pitänyt, kiitos niistä, kysyitte ulkomailta tulleista hoitajista: voisimmeko ottaa ulkomailta hoitajia. Asiahan on niin, että tietysti kun

kielitaito ja se halu ja tietotaito ja osaaminen on kohdallaan, niin mikä ettei sitten se ulkomaalainenkin hoitaja voi olla siellä työkentällä, ja meillähän on kansainvälistä koulutusta Suomessa. Mutta tuskin se on ratkaisu tähän hoitajapulaan, koska todellakin se vaatii työntekijältä hyvän kielitaidon, hyvän osaamisen ja myös sen pätevöitymisen Suomessa. Voi olla, että hänellä on sellainen ammatti, että ei välttämättä ole sitä pätevyyttä. Tässä tullaan muun muassa näihin filippiiniläishoitajiin. Siellähän on tilanne se, että voi olla hyvinkin korkeasti koulutettu omassa maassaan, sairaanhoitaja vaikkapa, ja hän tulee Suomeen, mutta koska hän ei hallitse kieltä, niin hän ei tietenkään pääse tekemään sitä sairaanhoitajan tehtävää. Hän ei pääse edes siihen lähihoitajan tehtävään, koska ei hallitse kieltä, eli ehkä se on juurikin se hoiva-avustajan tehtäväkuva, mitä hän täällä sitten suorittaa. Se on minun mielestäni surullista, että osaava ihminen, jolla on terveydenhuoltoalan koulutus ja osaaminen, sijoittuukin sitten matalapalkkaiseen työhön elikkä siihen matalimpaan, ja tämä on se ongelma. Elikkä en näkisi, että ulkomailta tarvitsee hoitajia tuoda. Näkisin näin, että täytyy täsmäkouluttaa ja alalta poistuneet tulee houkutella takaisin.

Nostin esille keskustelussa, kun esittelimme meidän vaihtoehtobudjettimme, muun muassa nämä kaksoistutkinnot, eli kun nuoret lähtevät lukioon, niin tulisi kannustaa niitä nuoria, että lähtekää ihmeessä suorittamaan se kaksoistutkinto, koska sitten parikymppisenä teillä on ylioppilastutkinto ja sitten teillä on vaikkapa lähihoitajatutkinto, ja sitten voi jatkaa eteenpäin ja tehdä vaikkapa niitä lähihoitajan töitä välillä ja tienata ihan siinä opiskelujen ohessa — näitä kysymyksiä, että kannustetaan nuoria hakeutumaan alalle. Mikään ei ole niin kiitollinen kuin hoitoala, [Puhemies koputtaa] jos me vielä saamme vähän palkkaa korkeammaksi.

Saattohoidosta sen verran — arvoisa puhemies, jos sallitte — että kiitän hallitusta siitä, että vihdoinkin on huomioitu saattohoito, josta esimerkiksi lakialoitteen olen tehnyt. Saattohoito mainitaan monta kertaa tässä lakitekstissä. [Puhemies koputtaa] Hieno asia, että siihenkin kohdennetaan hoitajan resursseja. [Kimmo Kiljunen: Te olette paljon kiittänyt hallitusta!]

18.51 Jouni Ovaska kesk: Hallitus on tyytyväinen, arvoisa puhemies, kiitoksista varmasti, mutta kyllä se niin on, että myös hoitoalalla ihmiset sanovat, että eivät hoitajat riitä Suomessa, ja on auki paikkoja, joihin yritetään houkutella. Ymmärrän, että meidän pitää parantaa sitä houkuttelevuutta ja varmasti palkkausta ja muuta, mutta silti meillä on tilanne, että ei vain löydy tekeviä käsiä. [Arja Juvosen välihuuto] On tietysti varmasti niin, olen samaa mieltä siitä, että pitäisi ehkä saada esimerkiksi hoiva-avustajia — esimerkiksi Tampereellakin hoiva-avustajia on — koulutettua sitten jonkinlaisella oppisopimuksella tai muulla lähihoitajiksi ja tällaisia vastaavia järjestelmiä käyttäen. Todellakin näitä kodinhoitajakoulutuksen saaneitahan on lähihoitajiksi sitten myöhemmin koulutettu ja niin edelleen, niin että tässä on ollut erilaisia malleja, mutta huoli vain on todellinen siitä, että niitä hoitajia ei välttämättä tämän maan rajojen sisällä riittävästi saa, ja silloin joudutaan miettimään myöskin muita ratkaisuja.

Lopuksi haluan vielä oikeastaan kiittää edustaja Ikosta siitä, että hän on täällä myöskin ehkä osaltaan puolustamassa kokoomusta, ja toivon viedä viestiä, koska hänen puheenvuorojaan ja sitä analyttisyyttä on ollut ilo kuunnella, mutta sitten samalla kun kuuntelee opposition terrierejä — edustaja Heinosta, Zyskowiecia tai Orpoa — niin siinä, mistä he puhuvat, on pois, kaukana se analyttisyys ja sen kokonaisuuden näkeminen. Kyllä tällaisella asialla ei kannattaisi myöskään tehdä liikaa oppositiopolitiikkaa vaan lähteä askel aske-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

leelta miettimään niitä ratkaisuja, joilla meidän ikäihmisten, meidän vanhusten asemaa ja arkea parannetaan.

18.53 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Vastaan tässä ihan kahteen kysymyseen, mitä täällä on tuotu.

Täällä kysyttiin, mitkä ovat olleet kokoomuksen perustelut tässä, että olemme korostaneet tätä kokonaisuuden kuljettamista mukana tässä rinnalla. Ne lähtevät ihan puhtaasti siitä huolesta, että ei vahingossa tulla vaarantaneeksi kotihoitoa. Tässä on juuri tämä kysymys näistä osaajista: jos niitä ei tahdota saada, niin ettei niitä vaan viedä sieltä kotihoidosta pois ja vaaranneta sitä kautta sitä. Tästä syystä tässä on hyvä hakea kokonaisuutta, että varmistetaan myöskin se kotihoito jatkuvasti.

Ja tähän jatkona vastaus, että kyllä, kokoomus ymmärtää, minkälainen tilanne ympärivuorokautisessa hoidossa on. Ehkä vastakysymyksenä voisi kysyä, ymmärtääkö hallitus, miten kova hätä siellä kotihoidossa on. On myöskin kiire hakea ratkaisuja sille puolelle.

18.54 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu paljon näistä koulutuksen haasteista, muutama ajatus vielä siitä.

Nythän on tämä jatkuvan oppimisen uudistusryhmä työskentelemässä, ja varmasti myöskin tässä on haastetta ottaa koppia. On tärkeää, että niillä kaikilla työntekijöillä, jotka työskentelevät vanhusten kanssa, on riittävää hoitoalan osaamista. Olen itse erityisopettajana kohdannut myöskin sellaisia nuoria, joilla on oppimisen vaikeuksia, joilla ei ole välttämättä heti edellytyksiä tehdä toisen asteen lähihoitajatutkintoa, mutta heillä on suuri sydän, heillä on todella hyvät luontaiset valmiudet kohdata toinen ihminen. Siihen sitten varmasti oppisopimuskoulutus ja pikkuhiljaa pätevyityminen sopii erittäin hyvin, tai sitten tällainen hoitoapulaisen tehtävä, jossa ei kuitenkaan sitä lopullista vastuuta ole, mutta tällaisiakin käsipareja siellä vanhustenhoivassa tarvitaan.

Edustaja Juvonen nosti tämän kaksoistutkinnon mahdollisuuden, ja se on omastakin mielestä erittäin hyvä vaihtoehto, jotta sitten on mahdollista myöhemmin edetä erilaisiin tehtäviin tällä työuralla. Tarvitaan siis monenlaisia polkuja tässä koulutuksessa. Tarvitaan lisää aloituspaikkoja ja sitten työstä pitkään poissaolleiden täydennyskoulutusta. Varmasti maassa on jo nyt sellaisia muualta tulleita, jotka tarvitsevat tätä pätevyitymiskoulutusta ja myöskin tätä kielikoulutusta, joka on samalla parasta kotoutumista. Kaikki kynnelle kykenevät tarvitaan nyt töihin. Mutta myöskin tällainen alueellisen varahenkilöstöpankin kehittäminen joustavien sijaisten tarpeen takia on tuolla harvaan asutuilla seuduilla erityisen tärkeää, varmasti myöskin kaupungeissa, mutta toki sitten myöskin teknologian kehittäminen ja hyödyntäminen rutiininomaisissa töissä. Kone ei korvaa ihmistä mutta auttaa joissakin tehtävissä. Paljon on tehtävää, mutta otetaan haaste vastaan.

18.57 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Juvonen kehotti minua puhuesani vanhustenhoivasta käyttämään lakitekstiä. Puhemies, minun täytyy myöntää virheeni ja syntini, että olen turuilla ja toreilla puhuessani yrittänyt suorastaan välttää lakitekstiä ja yrittänyt puhua ihmisille ymmärrettävää tekstiä, ja myöskin tätä samaa tekisin tässä täysistuntosalissa. Olin kovasti ilahtunut edustaja Salosen kertoessa siitä, että myöskin alan ammattijärjestöt kehottavat käyttämään tässä niin sanottua ymmärrettävää tekstiä, jolloin me tiedämme, mistä me puhumme, kun puhumme ”hoitajamitoituksesta”. Näin se vain

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

menee, edustaja Juvonen, että meillä on vähän erilaisia lähestymistapoja myöskin tähän verbaaliseen tapaan lähestyä näitä ilmiöitä.

Edustaja Ikonen, me olemme todella huolissamme myöskin kotihoidosta. Itse olen ollut työharjoittelussa aina joka tammikuussa, ja yhtenä vuonna olin työharjoittelussa nimenomaan kotipalvelussa ja näin sen paineen, millä kotihoitoa tehdään. Näin sen absoluuttisen paineen ja sen, mikä tarve siellä on, erityisesti siinä tilanteessa, kun me olemme nyt yhä enemmän vähentäneet niin sanottuja laitospaikkoja ja yritämme mahdollistaa ikäihmisten asumisen kotona mahdollisimman pitkään. Yli 85-vuotiaista edelleen 77 prosenttia asuu kotona. Jos halutaan tuota tietä kulkea, niin täytyyhän kotipalveluun panostaa, ja on hienoa, että hallitusohjelmassa myöskin on selkeä punkti tässä kohdassa, että myöskin kotihoitoon ja kotipalveluun halutaan panostaa kunnolla, ei ainoastaan hoivapalveluihin laitoksissa. Tämä on se tärkeä asia.

Kuten edustaja Salonen tässä oivasti sanoi jo aikaisemmin, pakko meidän on jotkut uudistukset vain lähteä viemään. Me näemme sen kokonaisuuden, ja me haluamme sitä kokonaisuutta kohti mennä, mutta otetaan sieltä pala kerrallaan. Ei se ole siitä kokonaisuudesta poissa, jos me jonkin osasen saamme siinä heti toteutettua ja se seuraava tulee sitten heti perään. Samaa hallitusohjelmaa viedään eteenpäin, ja tässä suhteessa, edustaja Ikonen, kiitokset tuesta hallitusohjelmalle.

18.59 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Onpa hienoa, että illan pimeinä tunteina menemme todella lainsäädännön yksityiskohtiin emmekä käy keskustelua vain yleisellä tasolla. Se on tietenkin lainsäätäjälle aina ilo. Varmasti te tulette perehtymään valiokunnassa vielä lisää siihen, mitä nämä lainsäädännön kirjaukset tosiasiallisesti tarkoittavat käytännössä, mutta käsitykseni mukaan me emme voi pelkästään lukea nyt ammattinimikkeitten listaa ja tehdä siitä tulkintaa siitä, toteutuuko se, että henkilöstömitoitus lasketaan oikein, vaan ratkaisevaa siinä on tämän välillisen työn ja välittömän työn erottaminen sen lisäksi. Aivan kuten sanoin aikaisemmin, mikäli esimerkiksi viriketoiminnan ohjaaja tekee jotain muuta työtä, niin eihän sitä voi laskea siihen henkilöstömitoitukseen, ja näin on käsittäkseni myöskin vastuuhenkilöiden ja hallinnollisen johtajan osalta. Elikkä kaikki se työ, jota he tekevät — esimies- ja hallinnollinen työ — olisi välillistä työtä, eikä sitä silloin siis laskettaisi tähän mitoitukseen. Ehkä se, mistä varmaan olemme jatkossa viisaampia, ovat nämä perustyötä välittömästi mahdollistavat tehtävät: onko siellä jotain sellaista, joka voisi mahdollistaa jotain, mitä emme tosiasiallisesti halua. Mutta siis tämä esimiestyö, joka on hallinnollinen työ, on välillistä työtä ja sitä ei pidä laskea siihen mitoitukseen.

Paljon isompi kysymys kuitenkin on ollut esimerkiksi vaikka ruuan valmistukset, laajamittaiset lämmitykset, pyykkihuolto. Esimerkiksi hoitajan työnkuvasta on voinut mennä iso osa siihen, että hän on tehnyt ruokahuoltoa, hän on huolehtinut siitä, että märät lakanat pyykkituvassa saadaan pestyä, jotta saadaan puhtaat lakanat tilalle, ja se on ollut pois esimerkiksi vanhuksen luona olemisesta, hänen hyvinvoinnistaan, ja se on iso muutos, ja siitä me voisimme puhua enemmän. Siitä ei ehditä puhumaan niillä ensimmäisillä tunneilla tai kyselytunneilla, koska se menee sinne yksityiskohtiin, mutta kaikki, jotka sitä työtä ovat tehneet, ymmärtävät, että tämä on valtavan iso muutos arjen tasolla, ja sen pitäisi olla sellainen muutos, joka nimenomaan mahdollistaa nyt sen vanhusten hyvinvointia lisäävän työn ja toisaalta antaa kunnioitusta niille alan ammattilaisille, jotka ovat omassa koulutuksessaan erikoistuneet vaikka vaatehuoltoon, ja kunnioittaa myöskin sitä ammattikuntaa.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Mutta siis, edustaja Juvonen, [Puhemies koputtaa] tämän välillisen ja välittömän työn erotus.

19.02 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Myös minä pyrin siihen selkokielisyyteen, kun tuolla toreilla ja turuilla kierrän. On erittäin tärkeää, että me puhumme sellaista kieltä, että ihmiset ymmärtävät, koska yleensä kun poliitikko puhuu, vastuu siirtyy kuulijalle. Harvoin sitä ymmärtää, mitä me oikein sitten kerromme. Mutta tietysti tämä terminologia, mitä me täällä käytämme... Tästähän on puhuttu vuosikausia ja erityisesti tällä hallituskaudella, puhummeko me ”henkilöstömitoituksesta”, jolloin siihen mitoitukseen luetaan muitakin kuin hoitoalan koulutettuja, elikkä jos on sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutus ja on perushoitaja, lähihoitaja, sairaanhoitaja, niin nämä ovat nimikkeinä erilaisia kuin sitten kotiavustajat, hoitoapulaiset, hoiva-avustajat. Elikkä tähän se ero on. Mutta voimme puhua toki, että ”hoitajamitoituksesta” on kysymys, kun nämä kaikki ihmiset tekevät sitä hoitotyötä, myös he, joilla ei ole hoitoalan koulutusta. Ja tietysti täytyy kannustaa sitten muun muassa hoiva-avustajia mahdollisesti opiskelemaan jatkona lähihoitajatutkintoa. Se on erittäin tärkeä asia.

Vielä tästä kielitaitovaatimuksesta ja siitä, että me emme löytäisi omia hoitajia ja ulkomailta pitäisi tuoda hoitoalan henkilöstöä: Minusta huolestuttava ilmiö tänä päivänä on se, että meillä on paljon alueita, missä on yt-neuvotteluja käynnissä ja hoitajia irtisanotaan. Tuntuu kummalliselle, miten ihmeessä voi olla tilanne, että jossakin hoitajat marssivat pihalle, kun heidät irtisanotaan, ja sitten me puhumme täällä, että ei ole riittävästi hoitajia. Joku yhtälö ei täsmää.

No, sitten vielä liittojen reaktiosta tähän lakiin, kun liitot ovat kannattaneet: On erittäin tärkeää, että terveydenhuoltoalan liitot ovat siinä mukana, mutta täällä lakitekstissä mainitaan, että sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstöä on oltava riittävä määrä, ja tietysti aina jää miettimään, mikä on riittävä määrä: kuinka paljon sairaanhoitajia vanhustenhoivayksiköissä, kuinka paljon lähihoitajia, tai onko siellä kenties enemmän niitä hoiva-avustajia. Näinhän ei saa tämän lakitekstin mukaan tietenkään olla, mutta siellä puhutaan vain, että riittävä. Mikä on se riittävä määrä vaikka sairaanhoitajia siellä yksikössä? On tietysti mielenkiintoinen kysymys, ovatko sitten myös liitot ymmärtäneet tämän. Tietysti välillinen ja välitön työ erotetaan ja hoitajat eivät enää siivoa. Sehän on ollut kautta aikain myös liittojen halu ja ajatus, että hoitajat tekevät vain hoitotyötä, että hoitajat eivät siivoa — yöaikaan ei pyyhitä lattioita eikä siivota iltavuoroissa — ja nyt se tulee toteutumaan, ja se on hyvä asia. He eivät ole sitten niitä mitoitukseen luettavia. Mutta mikä on se riittävä henkilöstön määrä? Toivon, että sitten palkataan ja löydetään ja koulutetaan lähihoitajia ja sairaanhoitajia edelleen, että meille ei tule sellainen kehitys, että sairaanhoitajat pääsevät vain sairaaloihin töihin ja vanhustenhoivaan eivät. [Puhemies koputtaa] 80-luvun lopussa aloitin hoitotyön, ja silloinhan meillä oli se käytäntö, että kaikki tekivät kaikkea, että hoitoapulaiset tekivät myös sitä itse hoivatyötä, ja nythän me palaamme tämän lakiesityksen kanssa siihen.

19.06 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Meillä on ollut pitkä päivä, olemme pitkän päivän puhuneet täällä vanhusten hoivapalveluista ja niiden mitoituksesta, ja nyt olemme ihan päätöshetkillä tässä keskustelussa. Toivon, että tämä on minun omalta puoleltani viimeinen puheenvuoro tähän aiheeseen.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Edustaja Ovaska avasi hienolla tavalla, mistä tässä on kysymys. Kun lehtereillä on nuorempia ihmisiä, niin on hyvä kiinnittääkin huomiota siihen, mikä tässä on se tausta. Taustana on ehdottomasti se, että suomalaisten keskimääräinen elinikä on noussut. Te viittasitte siihen, että noin 15 vuodessa se on noussut 4 vuotta, ja jos katsoo toisen maailmansodan jälkeistä kehityskaarta, niin meillä on 23 vuotta tullut keskimääräistä elinikää vastasyntyneille lisää. Tämä tarkoittaa, että meille on ilmaantunut suomalaiseen yhteiskuntaan yksi kokonainen uusi sukupolvi lisää. Neljänsiä polvia, viidensiä polvia alkaa jo suvuissa olemaan, jolloin me näemme, että keskimääräinen elinikä pitenee. Se tarkoittaa silloin sitä, että yhteiskunnan täytyy kantaa vastuunsa myöskin näistä vanhemmista sukupolvista niin kuin kautta historian on kannettu.

Olenlaisin viesti tässä on se, että ikääntyvät ihmiset eivät tässä suhteessa ole mikään taakka. Tämä ei ole ongelmallinen ilmiö, vaan itse asiassa se, että väestö ikääntyy, on suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ehkä ylivoimaisesti suurin yksittäinen saavutus. Kun mitataan kehitysindeksijä maailmalla, niin siinä keskimääräinen elinikä on keskeisin tekijä, kun tehdään vertailuja eri maiden välillä. Myöskin koulutusaste on yhteinen muuttuja, ja sitten tulotaso on kolmas muuttuja, jolla summataan tämä kehitys. Ja se, että suomalainen yhteiskunta on maailman historiassa kaikkien maailman maiden joukossa yksi niistä, joissa hyvinvointi-indeksit ovat korkeimmalla, heijastaa juuri tätä ilmiötä, että keskimääräinen elinikä on pitkä ja me kannamme kaikki yhdessä huolta vanhemmista ihmisistä, niin nuoremmat sukupolvet, työssäkäyvät kuin myöskin ikääntyvät ihmiset antavat tähän panoksensa.

19.08 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! Juuri näinhän se on, että se, millä tavalla me pidämme huolta meidän vanhuksistamme, mittaa myös meidän arvomme tässä yhteiskunnassa.

Sain viestiä Tampereelta tuosta lähihoitajien määrästä ja kouluttamisesta. En tiedä, milta ajalta tämä on, mutta oli tällainenkin esimerkki, että oli 100 koulutuspaikkaa avoinna ja 17 hakijaa. Tämä on kyllä aika hälyttävää ajatellen juuri sitä, miten ja mistä niitä hoitajia houkutellaan, niin kuin jotkut maat ovat aikoinaan tehneet ja lähteneet houkuttelemaan mainoskampanjoilla ja muilla. Mutta katsotaan vielä, tuleeko meille jossain vaiheessa eteen se, että meidän pitää houkutella entistä enemmän hoitajia ulkomailta.

Ehkä keskustelun lopputulemana voi siis sanoa sen, että lähestulkoon kaikki puolueet, lukuun ottamatta kokoomusta, on aika valmiita hyväksymään tämän hoitajamitoituksen tällaisenaan. Varmasti valiokunnassa kovaa keskustelua vielä käydään, mutta on hieno huomata, että hallitus on näin voimakkaan tuen saanut myös oppositiolta.

19.09 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Lämmin kiitos kaikille tästä arvokkaasta keskustelusta ja syvälle luotaavista, eteenpäin katsovista ehdotuksista ja pohdinnoista.

Edustaja Juvonen, toitte hienosti esille saattohoidon, joka on myöskin hallituksen ohjelmassa ja joka on todella arvokas ja tärkeä asia — se, että jokainen voi kokea hyvän kuoleman ja saada lievennystä sitä edeltävään mahdolliseen kärsimykseen. Voin kertoa, että minulla on erittäin kaunis kokemus tällaisesta viime vuodelta. Vaimoni oli äitinsä ja anoppini vierellä koko viikon, ja sain itsekin siellä vierailla. Työntekijät olivat hyvin hienotunteisia. He ottivat myös meidät omaiset huomioon. Tällaista läheisille annettavaa mahdollisuutta olla vierellä me tarvitsemme. Mutta on niitäkin ihmisiä, joilla ei ole ketään, joka tulisi sii-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

hen vierelle viimeiselle hetkelle. Siihen tarvitaan työntekijöitä, ehkä koulutettuja, sopivia vapaaehtoisia, ettei kenenkään tarvitsisi lähteä yksin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 5/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.04 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman tavoitteena on turvata voimavarat sosiaalialan tutkimukseen sekä sen kehittämiseen pitkäjänteisesti. Olemme sillä kannalla, jonka eduskunta on jo ottanut: myös sosiaaliala tarvitsee tutkimusta ja kehittämistä. Ja nyt läpimurto tapahtuu.

Toimiva ja vaikuttava sosiaalihuolto on paitsi jokaisen kansalaisen oikeus myös olennainen osa koko sosiaali- ja terveystalouden toimivuutta. Sosiaalityön ja sosiaalipalveluiden tutkimukseen ei kuitenkaan tähän mennessä ole saatu terveyden tutkimuksen kaltaista, valtion korvaukseen perustuvaa rahoitusjärjestelmää. Sosiaalihuollosta puuttuvat myös yliopistollisia keskussairaaloita vastaavat toimintaympäristöt, joissa yhdistyvät tieteellinen tutkimus, tieteellis-ammattillinen koulutus ja käytännön työ.

Yliopistot ovat pyrkineet omalta osaltaan vahvistamaan tilannetta perustamalla yliopistojen yhteyteen opetus- ja tutkimuskeskuksia, joiden kautta on pystytty vastaamaan sosiaalityöntekijöiden koulutuksen ohella työelämän tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tarpeisiin. Rahoituksen puuttuessa mittakaava on kuitenkin jäänyt vaatimattomaksi.

Samalla tarve sosiaalityön ja sosiaalihuollon käytäntöjä kehittäväälle tutkimukselle on huutava. Sosiaalityössä tarvittaisiin erityisesti käytäntöjen kehittämistutkimusta työelämän kanssa. [Sari Sarkomaan välihuuto] Esimerkiksi tutkimusnäyttöön perustuvat toimenasuositukset, eli käypä sosiaalityö, ja niiden kehittymisestä vastaava rakenne puuttuvat. Toisaalta meillä Suomessa sosiaalihuollossa työskentelee laaja joukko tutkimusvalmiudet omaavia ammattilaisia, joilla olisi valmiudet kehittää sosiaalihuoltoa entistä vaikuttavampan suuntaan.

Useissa viimeaikaisissa selvityksissä on kiinnitetty huomiota erityisesti lasten ja perheiden palveluiden ja aikuissosiaalityön tiedontuotannon ja tutkimuksellisen tiedon ohuuteen — vakavia asioita, eikö? Myös viimeaikaiset havainnot vanhuspalvelujen epäkohdista ko-

rostavat tarvetta nimenomaan vahvistaa ja kehittää myös vanhussosiaalityön osaamista ja kehittämistä. Asiakkaiden kohtaamista sosiaalisista ongelmista sekä vaikuttavista työmenetelmistä ja palveluista tarvitaan tietopohjaa.

Lisäksi meneillään oleva sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus sekä asiakastietojärjestelmien kehittäminen tuottavat aivan uudenlaisia tutkimuksellisia tiedontarpeita ja sitä kautta myös mahdollisuuksia. Tarkoituksena on kytkeä sosiaalityön tutkimus vahvasti myös Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaan ja osaksi sosiaali- ja terveyskeskusten työtä. Monitieteellisen tutkimuksen edellytyksiä tulee vahvistaa. Meidän pitää tehdä tästä sosiaali- ja terveystieteestä, jonka me tunnemme sote-keskuksena, sellainen, että sen työtä sisältä päin päivittäin myöskin halutaan kehittää.

Nyt käsittelyyn tulevalle lainsäädäntöesityksellä laajennetaan valtion tutkimusrahoitusta yliopistotasoiseen sosiaalityön tutkimukseen. Vastaavanlainen rahoitus yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen on ollut käytössä jo pitkään. Jatkossa on tärkeää kehittää molempien tutkimusalojen yhteistyötä ja saada monitieteellisellä tutkimuksella entistä parempaa vaikuttavuutta koko järjestelmälle. On jo tässä vaiheessa sanottava, että ei ole tarkoitus syödä terveystieteellisen tutkimuksen rahoitusta, toisin kuin täällä on monesti väitetty, vaan varmistaa, että myöskin sosiaalihuollon puolella ja sosiaalipalveluiden puolella voidaan aloittaa tutkimus. Minusta on liian ympäripyöreää väittää asioita, jotka tosiasiaa eivät ole tapahtumassa. Viime hallituskauden ja tämän hallituskauden rahoitusraami terveystutkimuksen osalta on pysynyt samalla tasolla, koska eduskunta on määrääkseen hankkeena lisännyt tätä rahoitusta, minkä johdosta ollaan tilanteessa, että se on haluttu ymmärtää toisella tavalla kuin mistä normaalisti kehysmenettelyssä puhutaan.

Arvoisa puhemies! Totean, että uudet resurssit, jotka hallitusohjelmassa on linjattu, tulevat nimenomaan siihen, että terveystieteellinen valtiontasoinen rahoitus tulee säilymään ennallaan, mutta nämä uudet resurssit nyt lisätään nimenomaan sosiaalityön ja sosiaalihuollon käytäntöjen ja palvelurakenteen parannukseen, ja tätä on odotettu. Se tuo tutkimuksellista työotetta kentälle ja parempaa sosiaalipalveluiden vaikuttavuutta. Tutkijanurien yhdistäminen käytännön sosiaalityöhön olisi myös merkittävä vetovoimatekijä alalla, jossa rekrytoinnin ongelmat aiheuttavat paikoin isoja haasteita. Mahdollisuus yhdistää oman työn tutkimuksellista otetta konkreettisesti lisääisi työn mielekkyyttä ja edistäisi työntekijöiden pysymistä omassa työssään. Ja vielä sanon: tätä ei ole ennen tehty.

15.10 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. Tässä turvataan voimavaroja sosiaalialan tutkimukseen, mikä on erittäin tärkeää, kuten ovat myös terveydenhuollon tutkimus ja erilaiset teemat siellä, erityisesti kun puhutaan syöpätutkimuksesta ja siitä, millä tavalla erilaisia toimintamalleja kehitetään, ja suomalaiset ovat huipulla tässä tutkimustyössä. Yhtä lailla tämä sosiaalipuolen tutkimus on hyvin tärkeää. Täällä lausuntopalautteissa mainittiin — osa lausunnonantajista totesi — muun muassa, että on eriäviä näkemyksiä yliopistotason tutkimuksen määrittelystä. Ehkä tästä, ministeri, voitte sitten sanoa, miten tämä huomioidaan tässä ja näettekö tämän huolena ja ongelmana.

Tämähän on erittäin hyvä asia. Me äsken puhuimme vanhuspalvelulakimuutoksista ja henkilöstömitoituksesta, ja muun muassa laitoshoidossa olevien 80 vuotta täyttäneiden hoivapaikkojen osuus on puolittunut vuodesta 2014 — eli se on puolittunut. Tässä olisi hyvä tutkimuksen paikka: mitkä syyt ovat johtaneet siihen, että laitoshoivapaikat ovat puolittuneet, onko se eduskunnan tekemän politiikan seurausta, ja millä tavalla se on vaikutta-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

nut näihin ihmisiin ja millä tavalla se tulevaisuudessa vaikuttaa, tulisiko tehdä jotakin sille asialle, niin että vanhukset ja myös vammaiset henkilöt saisivat sen tarvitsemansa hoivan.

Elikkä paljon meillä on tutkimatonta tietoa olemassa, ja kun me puhumme sosiaali- ja terveyspalveluista, niin monesti on hyvin vaikea mieltää, että mitä ihmettä ne sosiaalipalvelut ovat. No nehan ovat niitä vanhustenpalveluja, nehan ovat niitä vammaispalveluja, ja yhtä lailla, kun olemme valtavien rakennemuutosten edessä ja ikääntyneiden määrä kasvaa, täytyy saada myös tietoa siitä, millä tavalla tämä koko paketti hoidetaan, ja siinä mielessä on ihan hyvä tutustua tähän lakiesitykseen myös valiokunnassa.

Mutta jos todellakin tähän lausuntopalautteeseen liittyen, ministeri, kerrotte sen ja ehkäpä vielä oman näkemyksenne mukaan jonkun esimerkkitapauksen siitä, mitä olisi teidän mielestänne erittäin tärkeää lähteä tutkimaan nyt tällä sosiaalialalla.

15.12 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! On tärkeää, että yliopistotasoiseen sosiaalityön tutkimukseen panostetaan. Sosiaalityön tutkimus tarvitsee pitkäkestoista rahoitusta, se tulee tarpeeseen, ja sitä on hyvä nostaa vahvemmin yliopistotaseiseksi tutkimukseksi. Mutta tämä ei saa tarkoittaa sitä, että se on pois terveystieteellisestä, lääketieteellisestä ja hoitotieteellisestä tutkimuksesta. Vuoden 2020 talousarvioehdotuksessa on varattu 25 miljoonaa euroa valtion rahoitusta terveydenhuollon yliopistotaseiseen tutkimukseen. Nyt jos tämä lakimuutos menee läpi, tullaan tältä samalta momentilta ottamaan sosiaalialan tutkimukseen 4 miljoonaa, eli se tulee vähentämään terveystutkimukselle jäävää osuutta 21 miljoonaan euroon, ja tämä on selkeä lasku. Se on lasku myös edelliseen vuoteen nähden, jolloin sitä oli varattuna 23,8 miljoonaa.

Terveydenhuoltoa kehitetään tutkittuun tietoon perustuen. Kuitenkaan käytännössä hallitus ei toimi sanojensa ja hallitusohjelmansa mukaan. Laadukasta ja hyvää hoitoa ei saatuteta ja ylläpidetä ilman tutkimusta. Suomalaista syövänhoitoa tai hyviä sydäntutkimushoitotuloksia kyllä kilvan keuhataan erilaisissa otsikoissa ja juhlapuheissa, mutta kun on kyse rahasta, niin tuki näyttää loppuvan. Sen sijaan avustajiin hallituksella on varaa. Marinin hallitus, teillä on yhteensä 69 erityisavustajaa ja 15 valtiosihteeriä, Sipilän hallituksella oli 42 erityisavustajaa ja 4 valtiosihteeriä. Tästä kun supistaisi, voitaisiin hyvin kompensoida tuo tutkimuksen leikkaus. [Aki Lindén: Ei tulisi niin paljon rahaa!]

Sosiaalihuoltolain muutoksen lausuntokierroksella nousi esiin huoli yliopistojen, huoli tutkijoiden ja tutkimuksen, tilanteesta. Yliopistot ovat huolissaan rahoituksen leikkaamisen vaikutuksista. Myös sairaanhoitopiirit ovat huolissaan siitä, että määräraha ei nykyisellään vastaa kliinisen tutkimuksen tarpeisiin. Olisi vähintäänkin oikeus ja kohtuus, että hallitus etsisi rahat sosiaalihuollon tärkeään tutkimukseen muualta kuin jo nyt tiukasta rahoituksesta kärsivästä terveystutkimuksesta. Tutkimus on välttämättömyys tällä aikakaudella, jos halutaan, että hyvä hoito ja lääketiede pysyvät kehityksen perässä. Rahoituksen väheneminen on suoraan suhteessa tutkimuksen ja hoidon tuloksiin ja laatuun. Nyt yliopistot ovat myöskin suunnitelleet tutkijansa ja heidän palkkansa seuraavalle vuodelle. Halutaan-ko työntää tutkijoita ulkomaille, kun Suomessa siihen ei ole edellytyksiä?

15.15 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Kaksi huomiota tämän esityksen vaikutuksista:

Ensinnäkin se, että malli tähän rahoitusjärjestelmään on otettu terveyden tutkimuksesta. No tämä varmasti tuntuu ihan luonnolliselta referenssiltä silloin, kun lainvalmistelija on sosiaali- ja terveysministeriö ja sitä käsittelee sosiaali- ja terveysvaliokunta. Mutta näin-

hän ei välttämättä ole, jos sosiaalityötä tarkastellaan tieteenalana tieteenalojen joukossa. Muita vastaavia referenssitieteenaloja olisivat voineet olla tulevaisuuden tutkimus, kriminologia, riippuvuustutkimus, työelämäntutkimus, nuorisotutkimus, aluetiede ja väestötiede, vain muutamia mainitakseni. Miksi tällä on merkitystä? Sen takia, että kun kysymys on nuoresta heiveröisestä tieteestä, niin se, mitä me käytämme sen rakenteellisena referenssinä, väistämättä suuntaa myös sitä, millaiseksi se tieteenala kehittyy.

Toinen huomio: Meillä on jo pitempään ollut tendenssi vahvistaa tutkimukseen perustuvaa päätöksentekoa, mikä sinällään on hyvä ja kannatettava tavoite, mutta sen vaikutus tieteen samanaikaisesti on se, että sellaisen tutkimusrahoituksen, jossa joko poliitikot taikka virkamiehet päättävät kysymyksenasettelun, suhteellinen osuus tieteen rahoituksesta kasvaa. Tällä väistämättä on merkitystä tutkimuksen vapauteen, jonka näkökulmasta kysymys siitä, kuka asettaa kysymyksen, on aivan keskeisessä asemassa. Sellainen tutkimus, jota päätöksenteko tilaa jo olemassa olevan työnsä tueksi, on laadullisesti aivan erilaista kuin sellainen tutkimus, jota tehdään aidosti vapaassa akateemisessa ympäristössä. Vaikka molempia tarvitaan, niin nämä, mihin milloinkin painotetaan, ovat isoja valintoja.

Tämän takia minä olisin toivonut, että hallituksen esityksen vaikutusarviossa olisi edes vähän pohdittu sitä, mitä tämä tällaisen apparatuurin avaaminen merkitsee tälle tieteenalalle. Näen sen kyllä puutteena, että tällaista pohdintaa ei ole edes yhden lauseen vertaa sinne saatu mahtumaan.

Noin yleisesti ottaen pidän tätä myönteisenä, tarpeellisenä ja odotettuna uudistuksena. Tervehdin ilolla sitä, että meillä ponnekkaasti pyritään myös sosiaalityön alalla yhdistämään tutkimusta ja käytännön työtä, joidenka välinen kuilu kiistatta on ollut tietyllä lailla ongelma tähän saakka.

15.17 Minna Reijonen ps: Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri! Sosiaalihuoltolaki on tärkeä, ja tutkimuksiin tarvitaan rahaa, ja totta kai myös yliopistoille tarvitaan rahaa. Sosiaalityöntekijöitä yleensäkin ei ole riittävästi. Miksi heitä ei ole riittävästi? Ehkä palkkauksessa on vikaa ja myös siinä, että houkuttelevuus ei tunnu olevan ihan parhainta luokkaa. Eri paikkakunnilla voi olla isojaakin palkkauseroja.

Nyt vähän tähän asiaan, vammaispalvelulakiin, liittyen kysyisin: Myös vammaisilla on oltava sosiaalipalveluita, ja neuvontaa tarvittaisiin ehkä enemmän. Missä vaiheessa tämä vammaispalvelulaki on tulossa eduskuntaan? Näen, että vammaispalvelulakia on tärkeä käydä uudistamaan. Se on jo aikansa elänyt, tuli sitten sote tai ei.

15.18 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! On hienoa, että tämä asia on nyt lähetekeskustelussa. Tämä mahdollistaa yliopistotasaisen sosiaalityön tutkimuksen rahoittamisen valtion varoilla STM:n myöntämänä. Kun pohdin tuota sanaa ”yliopistotasainen” ja edustaja Kontula nosti vapaan akateemisen tutkimuksen merkityksen esille, niin kysyisin ministeriltä, onko mahdollista, että tässä olisi mukana ylempi ammattikorkeakoulu ja siihen liittyvä tutkimustyö. Ajattelen tätä yhtenäistä koulupolkua sieltä ammattikorkeakoulusta yliopistoon.

Me tarvitsemme tutkittua tietoa tänne päätöksentekoa varten mutta myös sosiaalityön kehittämistä varten. Olemme kohdanneet myös monenlaisia sosiaalityön vaikeuksia ja haasteita, jotka toki paljon liittyvät resurssipulaan, mutta tarvitaan myös palvelujärjestelmien toimivuuden ja vaikuttavuuden tutkimusta ja myöskin monitieteistä tutkimusta. Sosiaalityö on hyvin tärkeää työtä, asiakas- ja asiantuntijatyötä: Rakennetaan yksilön, hä-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

nen perheensä ja yhteisön tarpeita vastaavaa sosiaalista tukea ja palveluiden kokonaisuutta, ohjataan ja seurataan. On kysymys pienen, arvokkaan ihmisen elämästä, jossa kaikki ei aina suju niin kuin halutaan. Halutaan tehdä muutosta parempaan suuntaan niin yksilöiden, perheitten kuin yhteisöjen elämäntilanteissa, että jokainen voisi kokea kuuluvansa joukkoon.

Niin kuin tuli jo esille, tämä on hyvin nuori tieteenala, ja siksi on tärkeää, että siihen nyt satsataan, ja myöskin koulutuksen yhteyden tutkimukseen tulee olla selkeä.

Mutta todellakin, minua kiinnostaa ylemmän ammattikorkeakoulun ja siihen liittyvän tutkimustyön yhteys tähän, koska se oikeastaan liittyy ihan käytännön haasteeseen, mikä on tuolla kentällä. Sosiaalityöntekijöistä on valtava pula, ja siihen voisi liittyä myöskin se pohdinta, voisiko ylemmän ammattikorkeakoulun sosionomi pätevyitä sosiaalityöntekijäksi kaikkiin niihin tehtäviin, mitä laki siihen osoittaa.

15.22 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Jotta me voimme kehittää tätä yhteiskuntaa, me tarvitsemme tutkittua tietoa. Me tarvitsemme tietoa siitä, miten voimme vähentää ihmisten pahoinvointia ja lisätä hyvinvointia tehokkaasti. Me tarvitsemme tietoa siitä, miten lisätä oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassamme, ja me esimerkiksi tarvitsemme tietoa sosiaalialan ammateista ja instituutioista. Juuri näitä asioita sosiaalityön tieteenala muun muassa tutkii: ihmisten hyvinvointia ja siihen vaikuttamista.

Tällä hetkellä voimassa olevassa sosiaalihuoltolaissa ei kuitenkaan säädetä lainkaan yliopistotasaisen sosiaalityön tutkimuksen rahoituksesta. Yliopistotasainen sosiaalityön tutkimus eroaakin merkittävästi terveyden tutkimuksen tilanteesta. Hyvä, että asiaan on nyt tulossa muutos. On tärkeää, että myös sosiaalityön puolella voidaan kehittää tutkimusnäytöön perustuvia vaikuttavia menetelmiä. Jotta voimme tarjota mahdollisimman vaikuttavaa sosiaalityön palvelua, tulee meillä olla juurikin tietoa siitä, mikä vaikuttaa ja miten.

Hallituksen esityksessä ehdotettu valtion tutkimusrahoituksen laajentaminen vahvistaisi tutkimusperusteista toimintakulttuuria sosiaalityössä. On tärkeää, että rahoitus esimerkiksi mahdollistaa työntekeksen tutkijanuralla. Tutkijanurien yhdistäminen käytännön sosiaalityöhön voisi olla merkittävä vetovoimatekijä alalla, jolla rekrytoinnin ongelmat ovat arkipäivää. Mahdollisuus yhdistää omaan alaan sekä tutkijuutta että käytännön sosiaalityötä voisi lisätä työn mielekkyyttä. Näin voisimme osaltaan pitkällä aikavälillä ratkaista sosiaalityöntekijäpulaa, mutta me tarvitsemme myös paljon lisää keinoja, miten saamme ammattilaisia ja saamme pidettyä heidät työurillaan.

On kuitenkin tärkeää, jos tämä hallituksen esitys onnistuu siinä, että voimme parantaa sosiaalityön laatua, tietoa ja tutkimusta ja sitä kautta vaikuttaa niiden ihmisten arkeen, jotka näitä palveluita käyttävät ja jotka näin ollen saisivat aidompaa ja laadukkaampaa palvelua.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vielä puheenvuoron edustaja Viljaselle, ja sen jälkeen puheenvuoro ministerille, mikäli hän haluaa käyttää.

15.24 Heidi Viljanen sd: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää hallitusta siitä, että vihdoinkin löytyy halua laajentaa valtion tutkimusrahoitusta koskemaan myös yliopistotasoisista sosiaalityön tutkimusta. Tätä rahoitusta sosiaalityön tutkimukselle on odotettu alalla varsin pitkään.

Olen erityisen tyytyväinen siihen, että kyseessä olisi nimenomaan erillinen uusi rahoitus, jolloin se ei vaarantaisi nykyisen yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoitusta. Tällä saadaan sosiaalityön tutkimukselle viimeinkin paitsi rahoitus myös sen ansaitsema arvostuksen nosto. Olen monta kertaa ollut huolissani siitä, miten sosiaalityö ja sosiaalihoito jäävät monissa keskusteluissa terveydenhuollon jalkoihin. Tämä on tosiaan oikea suunta: nostaa sosiaalityön ja sosiaalihoillon merkittävyyttä kaikkiaan, koska monta kertaa unohdetaan, kuinka suurta alaa sosiaalityö koskee.

On tärkeätä, että henkilöstöllä ja sosiaalityön parissa työskentelevillä on mahdollisuus yhdistää tutkijanura käytännön sosiaalityön kanssa. Uskon, että se lisää sosiaalityön veto-voimaa ja työn mielekkyyttä. Asiakkaiden palvelutarpeet ovat moninaisia, ja sosiaalihoillon palvelujen kehittäminen vaatii tieteelliseen tutkimustietoon perustuvaa sosiaalityön kehittämistä. Uskon lisäksi, että rahoitus edistää kaikkiaan sosiaalityöntekijöiden osaamista ja parantaa asiakastyön laatua. Sosiaalityöntekijänä ja tutkimushankkeissa mukana olleena voin vilpittömästi välittää kiitokset, joita kentältä on tullut tämän uudistuksen myötä.

15.25 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Muutamia kommentteja käytyyn keskusteluun. Ensinnäkin kiitän myöskin eduskuntaa ja valiokunnan jäseniä siitä, että tuette tätä isoa linjaa siinä, että myös sosiaaliala tarvitsee oman tutkimuksensa. Tältä osin on tärkeätä, että ollaan nyt tässä tilanteessa kuin ollaan.

Tässä on tärkeätä myöskin käydä muun yhteiskunnan kanssa keskustelua siitä, mikä on ammattikorkeakoulujen rooli sosiaalialan tutkimuksessa ja mikä on sosiaalialan osaamiskeskittymien rooli tässä kuviossa. On myös tärkeää käydä, niin kuin tässä kansanedustaja Kontula kävi jo, keskustelua siitä viiteryhmästä, mihin suuntaan kallistetaan ja miltä suunnalta haetaan sitä rinnakkaiseloja, mistä ponnistetaan. Tältä osin uskon, että tämä laajempi tieteellinen keskustelu käynnistyy nyt, kun tämä läpimurto saadaan alkuun, niin että pystytään ylipäättään antamaan signaali siitä, että yliopistotasaisen tutkimuksen tekeminen myöskin sosiaalityössä on tärkeää. Olen sitä mieltä, että myös valiokunnan kannattaa kiinnittää tähän kannustamiseen oma huomionsa.

Mitä tulee sitten tämän yo-tasaisen tutkimuksen määrittelyyn — tästä edustaja Juvonen nosti kysymyksen esiin. Itse en osaa tämän enempää vastata siihen, mikä meidän lainsäädännön valmisteluvaiheessa on ollut, mutta uskon, että tämä on myös asia, joka voidaan valiokunnassa moneen otteeseen ottaa esille, että kaipaako tuo määrittely vielä enemmän pirttaa. Se lienee myös sosiaalialan suurempi ongelma: mitä se on se sosiaalityö kaiken kaikkiaan, ja minkälaista on sen yliopistotasainen tutkiminen, sen työn, mitä me tuolla käytännössä teemme. Maailma muuttuu tässä ympärillämme, ja se haastaa myöskin meitä nimenomaan vastaamaan tämän ajan tarpeisiin siinä, mitä tuo sosiaalityö voi olla.

Sitten yksi keskustelukulma oli se, että keneltä nyt taas leikataan ja keneltä ei. Haluan viedä käydä läpi tämän rahoituskulman, koska kentällä tulee jatkuvasti vastaan se, että tämä hallitus leikkaa pysyvää rahoitusta tutkimuksesta sosiaali- ja terveydenhuollon alalta. Minun on pakko sanoa, että se ei pidä paikkaansa, jos me katsomme pysyvää rahoitusta. Sellaista kansanedustajien logiikkaa, että me yhtäkkiä muutamme ja sekoitamme tämän pysyvän ja väliaikaisen rahoituksen, ei ole koskaan ennen käytetty. Minä toivon, että pidättäydytään nyt niissä lainalaisuuksissa, millä tätä keskustelua on ennenkin käyty.

Jos me katsomme terveydenhuollon ja sosiaalihoillon tutkimuksen rahoitusta budjettiteknisesti, [Sari Sarkomaa: Eduskunta päättää budjetista!] niin momentille 33.60.32 on siis budjetoitu käytännössä 25 miljoonaa. Tästä on helposti nyt oppositiossa annettu ymmär-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

tää, että on leikattu. 4 miljoonaa tästä rahasta tullaan osoittamaan siihen, että tämä sosiaalialatutkimus nyt käynnistyy. Silloin pysyvää rahoitusta jää pohjiin 21 miljoonaa, joka on sama kuin ennen pysyvänä rahoituksena. Mutta on totta, että eduskunta teki viime hallituskauden viimeiseen vuoteen noston, ja tämä määräaikainen rahoitus, joka siellä on, on 2,8 miljoonaa euroa, ja tämä 2,8 miljoonaa euroa on pyörinyt nyt kentällä sellaisena summana kuin se olisi pysyvää rahoitusta. Se ei ole pysyvää rahoitusta. Se on eduskunnan tekemä kertaluonteinen lisäys. Taso on ollut kehyksissä 21 miljoonaa. Nämä uudet resurssit, jotka hallitukselta nyt tulevat, 4 miljoonaa, osoitetaan tähän sosiaalialan tutkimuksen käynnistämiseen. Minusta se on iso teko yhteiskunnassa, että me tunnustamme asiat niin kuin ne ovat. Myönnetään myöskin, että pysyvää rahoitusta terveysalatutkimukseen on aivan sama määrä kuin ennenkin.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.30.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.11.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä.

19.11 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Olin edellisellä hallituskaudella pääministerin asettaman eriarvoisuustyöryhmän varapuheenjohtaja ja vastasin silloin tässä työssä sosiaalityön uudistamisen ratkaisujen hausta. Yksi teema, joka työryhmämme työssä nousi vahvasti silloin esiin, oli sosiaalityön tutkimuksen vahvistaminen. Esitimme siitä seuraavaa: ”Sosiaalisen työn vaikuttavuus on nostettava toimintaresurssien kohdennusten perustaksi. Tämä edellyttää nykyistä parempaa arviointiosaamista, tietoperustaa, mitattavuutta ja vaikuttavuuden arviointia sekä yhteistyötä kuntien, maakuntien sekä tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden välillä. Toimivat kehittämisrakenteet mahdollistavat sosiaalisen työn vaikutusten arvioinnin edellytykset. Sosiaalialan osaamiskeskusten toimintasisällöt on turvattava, ja monitieteellisen huippuosaamisen paikka yhteistyöalueiden ympärille rakentuissa tutkimusyksiköissä tulee varmistaa.” Ennen kaikkea peräänkuulutimme silloin siis vaikuttavuustietoa, jotta osaamme kohdentaa toimia ja rahoitusta nykyistä vaikuttavammin. Me tarvitsemme niin päätöksenteon tueksi kuin palveluiden kehittämiseen enemmän tietoa asiakkaan etenemisestä, palveluista ja interventtioiden vaikuttavuudesta.

Lääketieteen ja terveystieteiden asema on perinteisesti ollut hyvin vahva tässä sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksessa, mutta ihmisten monet ongelmat eivät ratkea medikalisaation kautta, vaan on ymmärrettävä esimerkiksi huono-osaisuuden kasautumista entistä paremmin. Siihen sosiaalityön tutkimus tarjoaa hyvin vastauksia. Mutta toisilta tieteenaloilta voidaan myöskin oppia tämän kentän tutkimuksen sisällä, ja esimerkiksi terveystieteiden tutkimuksessa on jo pitkään tehty niin sanottua evidence-based-tutkimusta, ja sama haaste olisi sosiaalityhteellisessä tutkimuksessa, eli myöskin keskenään tuossa kannattaa olla vuorovaikutusta ja oppia.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Mitä haluan tällä sanoa, niin kaiken kaikkiaan näistä näkökulmista tervehdin ilolla sitä, että sosiaalialan ja sosiaalitieteiden tutkimukseen panostetaan. Kokoomus teki myöskin omassa vaihtoehtobudjetissaan esityksen lisäyksistä näihin tutkimusrahoihin.

19.13 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa puhemies! Kiitän ministeriä sosiaalihuoltolain muuttamista käsittelevästä hallituksen esityksestä, jota on tänään jo aamupäivällä pohjustettu vähän paremmin. On harmi, että sali tyhjeni hoitajamitoituksesta käydyin keskustelun jälkeen ja meitä on täällä paikalla enää vain muutama, mutta pidän tätä hallituksen esitystä erittäin tärkeänä.

Tavoitteena on turvata pitkäjänteisesti voimavarat sosiaalialan tutkimukseen sekä luoda tämän osaamisen vahvistamista tukeva valtion rahoitus. Tästä asiasta on sovittu jo hallitusohjelmassa, minkä takia olen täällä kahdeksan kuukautta odottanut, että pääsisimme vieämään tätä hallituksen esitystä roimasti eteenpäin.

Eduskunnassa käydään paljon sote-keskustelua, josta on hyvänä osoituksena myös tämä tämän päivän tunteja kestänyt keskustelu hoitajamitoituksesta ja siihen liittyvistä osaamisalueista. Mutta kiinnittäisin huomiota siihen, että sosiaalialasta käymme varsin vähän keskustelua eduskunnan salissa. Olen itsekkin ollut töissä sosiaalialan osaamiskeskuksessa melko vastikään tekemässä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmatyötä. Tuolloin sain huomata, kuinka sosiaalialan osaamiskeskuksissa erityisellä tavalla tutkimustieto viedään käytännöksi ja sitä kautta esimerkiksi lisätään palveluiden vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta — juuri niitä asioita, joista tänään olemme käyneet keskustelua esimerkiksi hoitajamitoituksen kohdalla.

Sote-uudistuksessa suuremman painoarvon ansaitsisikin tämä sosiaalipuoli, josta niin harvoin täällä salissa puhumme, vaikka se on juuri se ennaltaehkäisevää työtä korostava toimintatapa ja vaikka se tuo niitä kustannussäästöjä, joita me haemme sote-uudistuksellakin. Sosiaalityön ja sosiaalipalvelujen tutkimukseen ei ole ollut tähän mennessä pitkäjänteistä rahoitusjärjestelmää, ja sosiaalihuollosta ovat puuttuneet myös yliopistolliset keskussairaalat tai niitä vastaavat toimintayksiköt. Tämä on näkynyt arjessa niin, että monessa paikassa on tehty päällekkäistä työtä ja pirstaleisen rahoituksen vuoksi työ on jäänyt melko lyhytjänteiseksi, vaikka osaamista Suomesta kyllä löytyy.

Edustaja Juvonen kysyi tänään ministeri Kiurulta, että mitä pitäisi tutkia. Kun puhumme nuorten pahoinvoinnin ilmiöstä, puhumme muun muassa mielenterveydestä, päihteistä ja velkaantumisesta. Kun puhumme ikäihmisten pahoinvoinnin ilmiöstä, puhumme päihteistä ja yksinäisyydestä. Kun puhumme työikäisistä, puhumme jaksamisesta ja muun muassa vammaisten ihmisten oikeuksista, perheväkivallan poistamisesta. Juuri nämä asiat ovat niitä, joita sosiaaliala osaa käsitellä ja joita se osaa ymmärtää ja sitä kautta parantaa suomalaista järjestelmää. Tuen vahvasti tätä hallituksen esitystä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyljetuotteiden kaupasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 103/2019 vp

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.30 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyljetuotteiden kauppa on kielletty Euroopan unionissa. Tämä on hallitseva ja valitseva tilanne, ja pidän tätä erittäin valitettavana. Tähän kieltoon on yksi poikkeus, ja siitä on kyse nyt tässä hallituksen esityksessä. Sen mukaan inuiittien tai muiden alkuperäisyhteisöjen harjoittamasta hylkeiden pyynnistä peräisin olevia hyljetuotteita saa tuoda Euroopan unioniin ja myydä EU:n alueella tiettyjen edellytysten täyttyessä. EU-markkinoille tällaisiin hyljetuotteisiin on liitettävä todistus niiden alkuperästä.

Eduskunnalle annettu hallituksen esitys hyljetuotteiden kaupasta on luonteeltaan tekninen. Hyljetuotteiden kauppaa koskeva kansallinen lainsäädäntö saatettaisiin ajan tasalle vastaamaan EU-lainsäädäntöä. EU-lainsäädäntö edellyttää nimeämään kansallisen toimivaltaisen viranomaisen, jonka tehtävänä on avustaa tulliviranomaisia varmistamaan Suomeen tuotavien hyljetuotteiden alkuperätodistukset. Toimivaltaiseksi viranomaiseksi esitetään Suomen riistakeskusta. Lisäksi esitetään säädettäväksi Tullin ja Poliisin oikeuksista valvoa ja tehdä tarkastuksia koskien hyljetuotteiden kauppaa. Laissa säädettäisiin myös hyljetuotteiden markkinoillesaattamisrikkomuksesta, josta voidaan tuomita sakkoon.

Haluan lisäksi todeta, että EU-lainsäädäntö, joka kieltää käymästä kauppaa Itämereltä metsästetyistä hylkeistä tehdyillä tuotteilla, on ongelmallinen luonnonvarojen kestävän hyödyntämisen ja eettisen metsästyskulttuurimme näkökulmasta. Tämä koskee sekä kalastusta että hylkeistä saatavan lihan, turkin ja nahan käyttöä. Suomi on raportoinut useasti näistä ongelmista kirjallisesti ja suullisesti Euroopan komissiolle ja muille jäsenmaille ja esittänyt tarpeen muuttaa EU-lainsäädäntöä. Valitettavasti Suomen näkemyksille asiassa ei ole toistaiseksi löytynyt vastakaikua. Jatkamme kuitenkin asian esillä pitämistä.

Hallitus on tunnistanut vaikeudet, joiden kanssa rannikkomme kalastus painii, osin vahinkoja aiheuttavien hylkeiden vuoksi. Panostamme vahinkoa ehkäisevien pyyntitapojen ja pyydysten kehittämiseen. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on valmistelemassa esitystä, jonka mukaan rannikkokalastajalle maksettaisiin korvausta pyydyksiltä poistettujen hylkeiden asianmukaisesta käsittelystä ja kuljettamisesta aiheutuvista kustannuksista. Tämä kohdentaisi pyyntiä nimenomaan haittaa aiheuttaviin yksilöihin, ja tämä asetus on tarkoitus saattaa voimaan tulevalla kaudella.

15.33 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä. On pakko todeta, että olemme tässä vähän niin kuin haitallisessa pikku raossa. EU voi toki määritellä, ja nyt tämä esitys tuo jotakin ehkä siihen, mitä me tarvitsisimme kansainvälisesti.

Meillä on hylje-, voisiko sanoa nyt nätisti, ongelma, joka meidän pitäisi pystyä ratkaisemaan. Meillä ei metsästyksen rajoitusten tai rajoittamattomuuden vuoksi voida nähdä, mitä me teemme niille, kun nyt se metsästäjä tai kalastaja voi vain omaan tarpeeseensa hyödyn-

tää sen. Toivonkin, että Suomi ministeri Lepän johdolla käy siihen kovaan kamppailuun, mitä tarvitaan Suomessa, koska on aivan mahdoton tilanne, että meillä hyljetuotteita ei voida kaupallisesti hyödyntää. Se on käsittämätöntä, koska se on meillä ongelma, ja meillä sitä niin sanottua riistaa on liiallisesti.

Jos meillä on esteitä hyödyntää sitä, voisiko sanoa, ravinnoksi kelpaavaa ja jatkojalostukseen kelpaavaa tuotetta, että me joudumme hautaamaan sen... Onneksi, voisi sanoa näin leikkisästi, tässä vaiheessa hylkeellä on kaviot, ettei ole sorkat, että hyljettä ei tarvitse vieä sinne meille Satakuntaan Honkajoelle käsittelyyn vaan se voidaan sitten haudata maahan. Mutta on jotenkin käsittämätöntä, kuinka voi olla mahdollista, että saaliseläin, tai tässä vaiheessa voisi sanoa kalastajien kannalta haitallinen eläin, joudutaan kuoppaamaan, kun sillä ei ole jatkojalostusmahdollisuutta?

Toivotan ainakin kovasti itseni puolesta ja uskon, että aika monenkin puolesta, että ministeri Lepällä riittää voimia tämän asian eteenpäinviemiseksi, niin ettei meidän tarvitse ruveta pohtimaan täällä eduskunnassa, että jospa me sitten Grönlannista tuotamme tänne kaupallisia inuiitteja, jotka rupeavat hyödyntämään hylkeiden kaupallista toimintaa, kun vain alkuperäiskansoilla on tämä myyntioikeus ja kun meillä saamelaisilla ei ole tätä, koska ei ole sitä alkuperäiskansoilla olevaa oikeutusta hylkeisiin.

Tämäkin on edistysaskel siihen, mitä meidän pitää niin kuin nähdä tässä koko todellisuudessa, että mitenkä meidän nousulohen kanssa voidaan kamppailla ja mitä meillä ihan todellisuudessa on kalastajien elinkeinonharjoittamisen mahdollisuuksia. Uskon, että meillä tuolla monellakin Itämeren alueella ja varsinkin Suomenlahdella on sellaista tarvetta, että meidän pitää pystyä puuttumaan jotenkin siihen, että voimme saada semmoisen... Kun puhutaan ruuan hävikistä, niin tämä keskustelu pitäisi ottaa esiin, ja ministerin puheenvuorossa tuli minun mielestäni esille se, että on surullista, että meillä jää jotakin hyödyntämättä, minkä voisi hyödyntää. Tehdään se, mitä voidaan, ja ministerille voimia!

15.38 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä lakiesitys on sinänsä hyvä. Toisaalta täytyy todeta, että se ei muuta oikeastaan mitään. On hyvä, että lakiesitys, jolla hyljetuotteitten kauppa estettiin mutta jota ei koskaan ole vahvistettu, vedetään pois. Yhtä kaikki, koko tämä lainsäädäntö johtui EU:sta, ja kun EU sen hyljetuotteitten kaupan kieltää lukuun ottamatta alkuperäiskansoja, olemme tietyllä tapaa samassa pattitilanteessa.

Tässä tuli jo erittäin hyviä syitä sille, miksi hyljetuotteitten kauppa pitäisi mahdollistaa. Hylkeet ovat ongelma uhanalaisten kalakantojen kannalta. Lisääntyneet hylkeet ovat suurin uhka rannikkokalastukselle. Ne tuottavat vähintään puolen miljoonan tappiot vuosittain kalastajille. Kolmanneksi on järjetöntä, että arvokas raaka-aine on vailla kaupallista mahdollisuutta samaan aikaan kun puhumme ruokahävikistä. Toki kalastajat voivat itse hyljettä käyttää, mutta niin kauan kuin sillä ei kaupallista mahdollisuutta ole, ei hyljetuotteita voida eteenpäin myydä. Näin ollen kalastuskin on kannattamatonta ja jopa se hautaaminen sitten voi tapahtua. Siksi tulemme valiokunnassa tekemään kaikki mahdolliset selvitykset siitä, onko meidän jotenkin mahdollista edetä tässä asiassa positiiviseen suuntaan — siihen suuntaan, mihin ministeri tuossa viittasi. Se on hyvä asia ihan joka näkökulmasta, ajatteli sitten suojeluasioita tai elinkeinoasioita tai kotimaisen ruokaomavaraisuuden lisäämistä. Meidän tulee tehdä töitä, että löytäisimme tähän jonkin ratkaisun.

Yksi pohdinnan arvoinen asia on se, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, ja kun hylkeet laskeutuvat sinne Tenolle, niin totta kai silloin ainakin alkuperäiskansalla on oikeus ne sieltä pohjoisesta hävittää. Silloin tulee pohdintaan sekin, että meillä saamelaisasiat koske-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

vat aina koko Suomea, esimerkiksi pääkaupungin saamelaisia. Pohdinkin sitä, eivätkö ne koske myös Pohjanmaan saamelaisia.

15.41 Mats Löfström r: Ärade herr talman! Jakten på säl och utnyttjandet av bytet har långa traditioner i Finland, längs kusten i Östersjön och på Åland. Sälarna fridlystes dock på 1980-talet på grund av att stammarna försvagats kraftigt. Stammarna försvagades på grund av reproduktionsproblem förorsakade av miljögifter — något som också gällde andra djurarter — och för stor jakt. Sedan dess har dock sälstammen i Östersjön, gråsälen, återhämtat sig och också ökat explosionsartat i brist på naturliga fiender. Antalet sälar är nu mycket stort, och det stora antalet sälar är ett stort problem för yrkesfisket, både till havs och i det kustnära fisket. Sälen finns inte bara ute till havs utan kommer också in i vikar.

Antalet sälar i Östersjön är nu så stort att det sätter ett hårt tryck på fiskebestånden, inte minst på torsken men också på lax och havsöring. Sälen sprider också parasiter. Sälmaskens larver som äts av kräftdjur som i sin tur äts av fiskar gör att parasiten spridits till fiskebestånden. Parasiter uppskattas i sin tur vara en betydande orsak till att just torskbeståndet i södra Östersjön är i ett så dåligt skick. En aktivare konservering av gråsälen skulle därför akut behövas.

Ärade talman! Även om fångsten på säl återupptogs på grund av skador i fiskerihushållningen är den ytterst fattig och bara en bråkdel av det antal som borde fällas för att hålla den ekologiska balansen. Ett stort problem är att de sälar som fälls inte får användas i produkter som säljs, vilket just det här lagförslaget handlar om — något som inte bara går emot principerna om hållbar användning av naturresurser utan också emot allt sunt förnuft. En jägare vill inte fälla ett djur som han eller hon inte kan ta vara på och få sälja vidare. Då försäljning av sälprodukter förbjuds begränsar det möjligheten till användningen, och det begränsar således också i praktiken jakten.

Sälen har så klart en viktig roll i Östersjöns fauna, och situationen på 1980-talet då sälen höll på att slås ut vill vi inte ha tillbaka, men nu är situationen i praktiken den omvända, vilket visar att balansen slagit över åt andra hållet. Då man på sommaren är ute med båt och med blotta ögat kan se hundratals sälar på en och samma gång ser man hur stark sälstammen är.

Vetenskaplig forskning från bland annat Sveriges lantbruksuniversitet har påvisat problemen med parasiter i sälstammen. Parasiten sälmask är en viktig orsak till att torskbeståndet i södra Östersjön är i så dåligt skick, och just därför behövs mera aktiva förvaltningsmetoder också för sälstammens skull. Det är absurt om man inte kan sälja produkter från de sälar som fälls, vilket också skulle stöda småskaliga samhällen bland annat ute i skärgården.

Ärade talman! Problemet är att Finland inte ensamt kan ändra på detta eftersom detta regleras på EU-nivå. Finland har hösten 2019 konstaterat i en rapport till EU-kommissionen att förbudet mot handel med sälprodukter går emot principerna för en hållbar användning av naturresurser och att förbudet har orsakat problem för kustfisket i Finland och i flera andra medlemsstater i Östersjöområdet. Det här är mycket bra, för de växande bestånden av säl har försämrat torskbestånden och sannolikt också haft en negativ inverkan på viktiga och i många fall svaga lax- och havsöringsbestånd.

EU:s förbud mot handel med sälprodukter försvårar regleringen av sälbestånden eftersom fångsten nu endast kan utnyttjas i jägarnas egen ekonomi. Finland har därför framfört att man allvarligt bör överväga att ändra EU-lagstiftningen som förbjuder handel med sälp-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

rodukter — det här var också något som minister Leppä nyligen lyfte fram här i plenisalen — så att de negativa socioekonomiska effekterna av förbudet för fiskerinäringen och jaktkulturen kan förhindras eller minskas. Regeringen och jord- och skogsbruksministeriet har här en mycket bra linje. Minister Leppäs tal här tidigare var alldeles utmärkt och också jord- och skogsbruksutskottets ordförande Anne Kalmaris och ledamot Myllykoskis. Regeringen och Finland bör fortsätta driva den här frågan aktivt i EU då det här har en stor betydelse för yrkesfisket och flera fiskebestånd i Östersjön.

Arvoisa puhemies! Haluan myös kiittää hallitusta ja ministeri Lepän selkeää puheenvuoroa ja linjaa tässä asiassa. Se on erinomainen linja, ja on tärkeää, että Suomi ajaa tätä linjaa aktiivisesti EU:ssa. Toivottavasti se saa kannatusta, ja tämän linja muutetaan. — Kiitos.

15.51 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! On pakko sanoa, että hylje vie lohien meidän satakuntalaisten pöydästä. Ammattikalastajilla, rannikkokalastajilla ei ole siellä mahdollisuutta tuottaa meille sitä, mitä me haluamme. Me suojelemme eduskunnan päätöksillä, maa- ja metsätalousvaliokunnan linjauksilla, ICESin toimenpitein niin, että meillä nousulohta on riittävästi, mutta samalla jotenkin joudumme sulkemaan silmämme siltä tosiasialta — ja nyt haluaisin, että ministeri vastauksessaan voisi sanoa siihen, että eihän tämä nyt ole aivan pelkästään EU:n asia — että EU joutuu sopeutumaan siihen kansainväliseen sopimukseen, että vain alkuperäiskansoilla on hyljetuotteiden myyntioikeus. Me olemme sen ottaneet omaksemme pakotetuista syistä. Nyt toivonkin, että ministeri kertoo, minkälaisella ponnella me suomalaiset tässä tilanteessa, missä me olemme, pystymme EU:ta hyödyntämään niin, että voimme kyseenalaistaa tämän kansainvälisen sopimuksen siitä, että edelleen vain alkuperäiskansoilla on oikeus jälleenmyydä tai hyödyntää sitä meidän, voisiko sanoa, erittäin hyvää elintarviketta ja hyljetuotteita.

Meidän suojelutoimenpiteemme ovat erittäin hyviä. Aiemmin ministeri Leppä toimi eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajana, nyt sitä samaa kapulaa vie eteenpäin valiokunnan puheenjohtaja Kalmaris. Haluamme suojella nousulohta ja mahdollistaa sen nousemisen meille, niin että meillä ollaan omavaraisia luonnollisen lohikannan vuoksi, mutta toivoisin kovasti, että voisimme päästä tästä eteenpäin. Siinä mielessä toivonkin, että ministeri voisi hieman valottaa, mitä suunnitelmia Suomella on EU-lainsäädännön suhteen.

15.54 Anne Kalmaris kesk: Arvoisa herra puhemies! Todellakin, kun teemme päätöksiä uhanalaisista kannoista, koetamme ottaa tieteellisen neuvon sieltä mukaan ja niin joudumme jakamaan kurjuutta esimerkiksi kalastajille. Siksi tuntuu kohtuuttomalta, että ummistamme silmämme siltä, että jotkut lajit eivät ole enää tosiasiallisesti uhanalaisia. Se koskee esimerkiksi merimetsoa, jonka vähentämistä ei olla voitu toteuttaa. No, hylkeellä on toki 1 500 yksilön kiintiö, josta 450 on Ahvenanmaalla, mutta tästä kiintiöstä on todellakin käytetty vain noin 20 prosenttia, koska niille tuotteille ei ole hyödyntämismahdollisuuksia. Tämä olisi noin 500 000 arvoinen potti, jos nämä hyljetuotteet voitaisiin hyödyntää. Sen lisäksi, kun kanta olisi järkevästi säädelty, saisimme sitä suomalaista kalaa ruokapöytiin, mitä kaikki niin kovasti toivovat.

15.55 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia näistä puheenvuoroista mitä, edustajat, käyttitte, ja kiitoksia kannustuksesta. Suomi jatkaa

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

edelleenkin sillä tiellä, että me haluamme, että säädelty, hyvin toimiva ja sekä eettisesti että kestävästi hoidettu hylkeiden ja hyljetuotteiden kauppa olisi mahdollista. Me olemme Ruotsin kanssa tässä ainoat EU-jäsenmaat, jotka näin aikanaan esittivät ja tätä linjaa ajoivat. Niin kuin äsken tuossa totesin, se silloin hävitettiin, ja meillä tämä tilanne on nyt edessä, mutta me jatkamme tätä työtä — siitä voitte olla ihan varmoja — jotta tämä olisi tulevaisuudessa mahdollista.

On myöskin aivan totta, että me haluamme myös kalakantoja, totta kai, suojella ja vaeluskalakantoja vahvistaa ja noudatamme ICESin tieteellistä neuvoa, kun asetamme kalastuskiintiöitä, ja sillä tavalla myös rajoitamme — silloin kun tarvitaan rajoittamista, me rajoitamme — kalastusta. Tähän liittyvät myös sosioekonomiset kysymykset, niin kuin täällä esille tuli. Kun kaikki nämä yhteensä vedetään yhteen, niin ei ole muuta johtopäätöstä, muuta kuin se, että meidän pitää pystyä rajoittamaan myöskin sitä hyljekannan kasvua, mikä on ollut vahvaa. Me olemme halunneet hyljekantaa kasvattaa — no, se on kasvanut — ja nyt se on kasvanut jo ylisuureksi. Tämä nykyinen menettely, joka meillä tällä hetkellä on olemassa, ei tuota myöskään metsästyksen osalta sitä tulosta, mitä me haluamme sen tuottavan. Siksi tässä on asioita tehtävä. Sen vuoksi tässä vielä tämän kevään aikana me tuomme myöskin näille saaliseläimille tämän käsittelykorvauksen, jolla tätä asiaa hiukan viedään parempaan suuntaan ja vähän saadaan niistä kannusteita myöskin lähteä sinne hyljejahtiin ja erälle. Tämä on pitkä tie, mutta sitä tietä me eteenpäin menemme.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tulvariskien hallinnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 105/2019 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.57 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ilmastonmuutos lisää epätavanomaisia sääolosuhteita ja vaikuttaa monin tavoin veden kiertoon, yhteiskuntaan, ympäristöön ja luontoon. Ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävien toimien lisäksi ilmastoriskien hallintaa ja ilmastonmuutokseen sopeutumista on tarpeen vahvistaa nykyisestä. Toimenpiteitä tarvitaan infrastruktuurissa ja eri sektoreilla, niin maa- ja metsätaloudessa ja muissa elinkeinoissa ja teollisuuden eri aloilla kuin lukuisissa kansalaisten arkeen vaikuttavissa palveluissa. Kuluva talvikin osoittaa, että tämä on välttämätöntä, vaikka kaikki ilmastonmuutoksen hillintäratkaisut saataisiinkin käyt-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

töön. Muutoksen ennakoidaan tuovan perinteisten kevättulvien sijaan yhä enemmän myös tavanomaisesta poikkeavia vesioloja, talvitulvia, rankkasateita, erityisiä jääilmiöitä, kuten hyyde- ja jääpatotulvia, sekä kuivuusjaksoja. Näitä olemme aivan viime vuosinakin kokeneet. EU:ssa vuosittaisten tulvavahinkojen arvioidaan kasvavan nykyisestä noin 10 miljardista eurosta 50 miljardiin euroon vuoteen 2050 mennessä. Suomessa erilaiset tulvavahingot ovat nykyisin keskimäärin alle 5 miljoonan euron luokkaa vuodessa. Tulvariskin ennustetaan kaksin- tai kolminkertaistuvan sekä ilmastomuutoksen että yhteiskunnan haavoittuvuuden kasvun seurauksena.

Tulvariskien hallinta on keskeisessä asemassa näihin muutoksiin varautumisessa. EU:n tulvadirektiiviin ja sen toimeenpanoon kansallisen tulvariskilainsäädäntömme on luotava edellytyksiä, ja se on luonut, ja on luotava edellytyksiä tulvariskien tehokkaalle hallinnalle, ja se on sitä tehnyt jo vuosikymmenien ajan. Tulvariskien hallintasuunnitelmia päivitetään kuuden vuoden välein. Sinne sisällytettyjä toimenpiteitä toteutetaan laajasti useilla hallinnonaloilla, ulottuen vesistöjenkäytön ohjauksesta alueidenkäytön ja rakentamisen ohjaukseen sekä pelastustoimeen.

Nyt ehdotetut muutokset tulvariskilakiin ja -asetukseen vahvistavat osaltaan tulvariskien hallintasuunnitelmien laadintaa ja toimeenpanoa vesistöalueilla. Ehdotuksen mukaisesti ely-keskusten tehtäviä täsmennetään tavanomaisesta poikkeavien vesiolojen vaikutusten arvioinnissa ja vahvistetaan näin vesivarojen kokonaishallintaa tulvariskien hallintaan liittyvissä tehtävissä. Ehdotuksella parannetaan myös tulvariskien hallinnan suunnittelussa tarpeellista tiedonhallintaa. Ehdotuksella laajennetaan vesistöalueilla toimivien tulvatyöryhmien tehtäviä toimenpiteiden suunnittelussa, niiden toimeenpanon seuranta sekä suunnitelmien tavoitteiden seuranta. Tällä on tarkoitus vahvistaa suunnitelmien käytännön toimeenpanoa sekä tulevien suunnitelmien laatimista ja näin tukea työn jatkuvuutta suunnittelukausien yli. Seurannassa koottava tieto tukee myös ilmastomuutokseen sopeutumisen laajempaa seuranta ja edistää siis osaltaan yhteiskuntamme varautumista erilaisiin poikkeamiin ja sääolosuhteiden kärjistymiseen, mitä me olemme nähneet. — Kiitoksia.

16.01 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Sään ääri-ilmiöt ovat lisääntyneet, ja se tarkoittaa sitä, että myrskyt, tulvat mutta myös kuivuus vaivaavat meitä ja vesistöjämme. Teimme tässä marraskuussa edustajakollega Niemen kanssa kirjallisen kysymyksen, joka koski vesistöjen säännöstelylupien uudistamistarpeita. Vastauksessanne totesitte — kiitos siitä vastauksesta — että lakia ollaan muuttamassa ja tämä hallituksen esitys on tulossa, ja se tuli. Siinä vastauksessa totesitte, että tässä hallituksen esityksessä tullaan myös huomioimaan kuivuudesta aiheutuvat riskit. No, näin on lain perusteluissa. Todellakin, 4 §:n osalta sanotaan, että kuivuus ja poikkeukselliset vesitilanteet huomioidaan. Ehkä valiokunnassa on vielä syytä erikseen huomioida, onko tarpeen tämä kuivuusasia viedä ihan sinne pykälätasolle asti. Sitä ehkä kannattaa vielä miettiä, ja toki sitä on mietitty, mutta tämä kuivuus alkaa olla sellainen asia, joka kiusaa monia sisävesistöjä, esimerkiksi meillä nyt Pirkanmaalla Roine, Näsijärvi, Pyhäjärvi, Vanajavesi ja näin pois päin. Se aiheuttaa ongelmia kalastajille, vapaa-ajankäyttöön, mökkiläisille, veneilylle, sisävesiliikenteelle — se on ihan iso asia.

Sitten vielä: aivan juuri tässä tuli ely-keskukselta tiedote, jossa todetaan, että Näsijärven ja Pyhäjärven säännöstelyyn myönnetty poikkeuslupa heti hyötykäyttöön. Nyt en ole ihan varma enkä oikein ole ehtinyt ihan tarkkaan tutustumaan tähän, mutta tässä kuitenkin sa-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

notaan, että Näsijärven säännöstely-yhtiö ja Pirkanmaan ely-keskus ovat hakeneet säännöstelylupiin pysyvää muutosta. Nyt on myönnetty siis lupa ymmärtääkseni vuodeksi kerrallaan, mutta tätä on nyt haettu monena vuonna peräkkäin. Tämän tavoitteena on se, että saataisiin elyille lisää joustavuutta vesistöjen sääntelyyn varsinkin keväisin. Kysynkin tässä nyt sitten ministeriltä: onko tällä hallituksen esityksellä tähän asiaan nähdäksenne merkitystä, vai joutuuko ely-keskus myös jatkossa hakemaan vuosittain tilanteen mukaan tällaista poikkeuslupaa?

16.04 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Ilolla taaskin täytyy sanoa, että valtioneuvosto on tuonut hyvän esityksen tänne. Ainoa asia, mitä haluan ministeriltä kysyä, jos vain sitten puhemies antaa siihen mahdollisuuden vastata, on se, että kuinka meillä tällainen etu, ensisijaisuusperiaate, sitten toimii tässä, kun me pohdimme tämän lainsäädännön osalta, mitenkä arvioidaan asioita.

Satakunta ja Porin seutu on yksi niistä 20:stä tulvariskialueesta, jotka ovat totaalisesti, tai sanotaanko konkreettisesti, sellaisia alueita, missä tulvariski on todellinen. Totta kai on monta muutakin seutua, kun niitä 20 riskialueeksi on haettu. Kun meillä tulee tapahtuma, missä joudumme nykyisen rakentamisen osalta suojelemaan varmasti myös teollisuutta, asuntoalueita — ja sitten toisaalta, mitenkä haluamme vastata siihen, että kunnat haluavat rakentaa sinne jokivarteen asuntoalueita, koska ne ovat houkuttelevia, niistä tonteista saa hyvän hinnan, niin mitä teemme silloin, kun me varaudumme tähän tulvariskiin?

Meillä on myös siellä Satakunnassa Kokemäenjoen uomassa tällainen Säpilän alue, missä on luonnonsuojelualueita, ja on ajateltu, että tulvariskin välttämiseksi tekisimme sinne uoman, joka voisi ottaa vettä enemmän vastaan, ja silloin me olemme luontoarvojen, kaavoituksen, teollisuuden kanssa ristiriidassa. Koitan kysyä tässä: kuinka tämä lainsäädäntö tässä vaiheessa sitten ottaa huomioon sen ensisijaisuusperiaatteen, että mikä kärki edellä mennään?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. Jätetään ministeri Lepälle vastaukset viimeiseen puheenvuoroon.

16.06 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä lainsäädäntö on hyvä. On hyvä, että otamme etuottoa siitä, että kun ilmasto muuttuu, tunnistamme riskejä ja koetamme toimia niin, että jos ne toteutuvat, ovat väylät sikseenkin selvät, kuten Huovinenkin kirjoitti.

Kun ennakkokäsittelimme valiokunnassa jo vähän tätä lakia, nousi esille erittäin hyviä huomioita. Meillä on muutama vuosi sitten tehty tulvariskeistä lainsäädäntö, jossa ohjattiin tätä vakuutus pohjaiseksi, mutta meillä ei itse asiassa ole kovin hyvin tietoa vielä siitä, miten tämä vakuutusjärjestelmä toimii. Siksi on hirveän hyvä, että tämäkin asia nyt selvitetään, niin että kuluttajat voivat vakuuttaa esimerkiksi omia omakotitalojaan.

Sen lisäksi on tärkeää, että kaavoituksessa ja muussa rakentamisessa otamme entistä paremmin huomioon tulvariskin lisääntymisen. Tämä lainsäädäntö ei koske kuitenkaan pelkästään tulvia vaan myös kuivuusjaksoja, jotka täällä useassakin puheenvuorossa ovat jo nousseet esille. Se on asia, josta Suomessa on keskusteltu hyvin vähän. Vedenjakelun varmuus on taattu useissa kunnissa esimerkiksi yhdysvesijohdoin, mutta ihan kaikissa kunnissa tämä asia ei ole hanskassa. Meillä on lopetettu jo monta vuotta sitten tällaisten hankkeiden valtiontuki. Jotenkin pitäisi varmistaa, että vedenjakeluasiat olisivat kunnossa, ettei kä-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

visi kuten esimerkiksi Petäjäveden kunnassa, jossa oli todellinen hätä viime syksynä, kun vettä ei tullut.

Samaan aikaan on hyvä keskustella siitä, miten jatkossakin turvaamme pohjavedet, miten huolehdimme siitä, että arvokkaat vesivaramme eivät ole kansainvälisen kaupan kohteena, ja monista muistakin isoista kysymyksistä.

Monesti parhaat tietäjät ovat paikallisella tai alueellisella tasolla, ja siksi on hyvä, että tällainen elyn järjestäytynyt miettiminen — kuinka toimia, ja mitä asioita pitää ennakolta huomioida — tulee nyt tapahtumaan. Toki järkevällä organisaatiolla — senkin haluamme valiokunnassa aina huomioida, että ei lisää turhaa byrokratiaa.

Mutta kiitoksia, ministeri, tästäkin esityksestä.

16.09 Veijo Niemi ps: Arvoisa puhemies! Arvoisa herra ministeri! Kuten tässä jo edustaja Pauli Kiuru mainitsikin, teimme tämän yhteisen kyselyn järvivesien korkeudesta nimenomaan siitä syystä, että Pirkanmaan suunnalla varsin monet asukkaat lähestyivät meitä. He tekivät tämän kyselyn siitä syystä, että useampana kesänä on esimerkiksi Näsijärven ja Pyhäjärven vesien korkeus ollut niin alhaalla, että tällainen ranta-asukkaan mökki onkin sitten niin sanottu kuivan maan mökki Näsijärven ylävesissä, jos siellä on laiturin päästä 50 metriä vesirajaan. Tämä on ollut suuri haitta kalastajille, huviveneilijöille ynnä muille. Onko nyt, arvoisa ministeri, tällä muutoksella vältettävissä se, että näitä vesien korkeuksia lasketaan liian alas, kun huomioidaan se, että esimerkiksi tänä talvena ei käytännössä ole mitään sulamisvesiä, mitkä nostaisivat tätä niin sanottua kevätkuoppaa? Jos lasketaan jo tässä vaiheessa järvivesien korkeudet liian alas, niin niitä ei saada sitten kesän myötä enää millään nostettua edes kohtuulliseen korkeuteen. — Tällainen, kiitos.

16.11 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Vielä sen verran jatkan kyselyä, että kun vesistöä säännöstellään pato- ja voimalaitosrakenteilla ja nämä säännöstelyluvut ovat olemassa ja voimayhtiöillä nämä säännöstelyluvut ovat joissakin tapauksissa hyvinkin vanhoja, 50—60 vuotta vanhoja, niin mikä on tämä hierarkia: Voidaanko tällä uudella hallituksen esityksellä nyt sitten kävellä näiden vanhojen säännöstelylupien yli? Miten se hierarkia menee? Tästä on ihan selvästi epätietoisuutta ihan kuntapäätäjienkin taholla.

Sitten eiliseen keskusteluun, joka koski myös vesiasioita. Meillä on käsittelyssä, tai tulossa varmasti käsittelyyn, kunhan se on eduskuntaan luovutettu, kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämisestä. Otitte siihen eilen kantaa hyvin tiukasti sanomalla, että vesi on asia, joka on tärkeä ja se ei ole kaupan. Jotenkin näin ajatus meni. Se oli hyvä kannanotto, kiitos siitä. Olen täsmälleen samaa mieltä — kapitalismi ja yritteliäisyys ovat hyvä asia, mutta jos me annamme luonnollisen monopolin varomattomasti erityisesti ulkomaiselle toimijalle, niin riski on suuri, että mitä kotimaassa tapahtuu.

Kannustan ministeriä seuraamaan, mitä Pirkanmaalla tapahtuu. Meillä on vuonna 93 aloitettu tekopohjavesihanke. Sinne on perustettu vuonna 2002 tekopohjavesiyhtiö, joka on kuntien omistama. Luvitus on edelleen kesken. Tätä epätietoisuutta on nyt kestänyt jo yli neljännesvuosisata. Se aiheuttaa kuntalaisissa epävarmuutta, se aiheuttaa monessa kunnassa, erityisesti Pälkäneellä, epävarmuutta siitä, missä ne tuotantoalueet ovat. Se aiheuttaa epävarmuutta nimenomaan siitä näkökulmasta, että mitä niillä osakkeilla aiotaan viime kädessä tehdä, jos se tekopohjavesiyhtiö saa hakemansa luvat. Hanke sinänsä on vedenhuollon kannalta tarpeeton. Asiat on ratkaistu Tampereella ja seutukunnan kunnissa jo muulla tavalla. Kun otetaan huomioon tilanne vuonna 93, niin silloin lähtökohta oli erilai-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

nen. Kannattaa seurata, mitä siellä tapahtuu ja mitä nämä kunnat aikovat niillä osakkeillaan mahdollisesti tehdä. Miksi ne eivät lopeta koko hanketta, koska se on kerta kaikkiaan turha ja aiheuttaa epätietoisuutta ja epävarmuutta sekä hallintoa kohtaan että vesihuoltoa kohtaan?

16.13 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustajat Kiuru ja Niemi nostivat esille tärkeän kysymyksen pintavesien säännöstelystä, ja jatkaisin siitä aiheesta, vaikka se ei suoraan tähän lainsäädäntöön ihan ehkä liitykään. Sen lisäksi, että nämä sopimukset ovat hyvin vanhoja ja sanoisinko löysiäkin, niin oikein ei ole tietoisuutta, seuraako siitä mitään, jos näitä rajoja, säännöstelyrajoja, rikotaan. Tuntuu todella kohtuuttomalta, jos siitä saa isojen voittojen seurauksena sormen heristelyn, koska se ei tavallaan kannusta näitten sopimusten rajoissa pysymiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ja sitten ministeri Leppä.

16.14 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Arvoisa puhemies! On tärkeää ja yhteinen asia, että näihin ääri-ilmiöihin suhtaudutaan vakavasti ja pyrimme ajantasaistamaan meidän lainsäädäntöämme niin, että meillä on mahdollisimman hyvät ja myös joustavat välineet toimia näiden asioiden ehkäisemiseksi, ja siksi myöskin tämä esitys on annettu.

On selvä asia, että me haluamme sitä joustoa ja enemmän sinne paikalliselle ja alueelliselle tasolle myös viranomaisille mahdollisuuksia toimia, sehän on se meidän linjamme ollut. Kun ministeriö nimesi nuo tulvariskialueet vuoteen 2024, eli sille kuuden vuoden jaksolle, niin tähän tehtiin nimenomaan ely-keskusten ehdotusten pohjalta. Joitakin alueitahan myös pudotettiin pois sen vuoksi, että siellä oli esimerkiksi jääpatojen torjuntatoimia ja yleensäkin pysyviä torjuntatoimia tehty niin, että siellä ei enää aiheutunut sitä riskiä. Sen vuoksi sitä riskiä nimenomaan siirrettiin ja niitä riskialueita nimettiin, mitä edustaja Myllykoski mainitsi siitä ensisijaisuudesta, että siellä on — teidänkin kotiseudullanne — ne kaikkein kriittisimmät kohteet koko maassa, niin sen vuoksi sitä painopistettä siirrettiin nimenomaan tänne. Ja tässä arvottamisessa on totta kai elyllä tärkeä tehtävä, että mitä tehdään ja miten tehdään näiden asioiden kanssa, mutta joustavuutta ilman muuta tulee.

Sitten tämä kuivuus: Sitä ei voi ohittaa, se on ihan selvä asia. Se pitää ottaa huomioon, niin kuin se tässä esityksessä on myöskin huomioon otettu, ja se on yksi niitä asioita, joka on meille myöskin eteen tullut.

Sitten kaavoitus: Totta kai kunnan pitää pohtia myös tätä lakia ja lakiesitystä vastaan peilaten, minne kannattaa kaavoittaa ja minne ei, ettei niitä riskejä sitten sieltä jatkuvasti tule ja konkretisoidu. Ilman muuta me arvioimme, ja viranomaistoiminta arvioi koko ajan meidän vesiemme korkeutta ja yrittää mahdollisimman hyvin ennakoida, mitä tulee tapahtumaan. Sen vuoksi nämä meidän mittausjärjestelmämme ovat kehittyneet aika hyvin, ja me voimme ennakoida jo pitkälle niiden sulamisvesien vaikutuksia sieltä latvavesiltä sinne mereen saakka, ja sitähän me teemme koko ajan. Aina ei voida tietenkään luonnon kulkua ennakoida, miten se tapahtuu, mutta sitä työtä meidän pitää tehdä myöskin jatkossa, ja tutkimus on tietenkin siinä isossa roolissa.

Kiitoksia hyvästä keskustelusta.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lannoitevalmistelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 3/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.17 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Koetin tavata tätä lannoitelainsäädäntöä intranetistä. Harmillista sinänsä, että ministeri nyt joutuu rientämään pois. Olisin ihan kysynyt sitä, onko meillä mahdollisuuksia tämän lainsäädännön myötä hieman helpottaa sitä, että orgaaniset lannoitteet paremmin pääsisivät markkinoille. Niissä on aika kova luvitus. Tämä ehkä viestinä sinnepäin, että maalaisjärjen käyttö tässäkin olisi sallittu, kun on nyt paljon normeja purettu, niin että koetetaan löytää, onko siellä sellaisia väyliä, mitkä mahdollistavat tällaisen järkevän kiertotalouden, orgaanisen lannoitteen käytön vaikkapa kuluttajalle asti silloin, kun se on hyvin kompostoitu tai siitä on tehty esimerkiksi biokaasua ja sitten on tämä loppufraktio jäljellä.

Mutta tästä on tulossa toinenkin paketti, ja varmaan, toivottavasti se menee sitten vähän konkreettisempiin esityksiin. Tästä ei ehkä oikein saanut selville, mutta EU-säännöstöä tässä toimeenpannaan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

7. Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2019 eduskuntavaaleissa

Kertomus K 19/2019 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tarkastusvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 8. asiasta. Yhteiseen lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.19 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Kun katsoo tuota tarkastusviraston kertomusta, niin näyttää siltä, että aika hyvin meillä kuitenkin asiat on hoidettu ja ihmiset ilmoittavat myöskin, mistä rahat ovat tulleet. Aina jotain pientä on tietysti — siellä vaalipiirissä aina katselee kanssakilpailijoidensa ilmoituksia, että miksi tuossa ei ole ilmoitettu maksajaa ja tuo on ilmoittanut ja mistähän nuokin rahat ovat tulleet — mutta onhan tämä kuitenkin läpinäkyvyyttä huomattavasti parantanut.

Mutta se, mikä mietityttää, on se, kun nyt viime päivinä ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan kohdalla on tullut esiin tämä rahoituksen saaminen ulkomaisista lähteistä. Nythän tällä hetkellä tämä rahoituslainsäädäntö mahdollistaa sen, että voi vastaanottaa toisaalta myöskin ulkomaista tukea yksityishenkilöiltä, mutta olen alkanut pohtimaan, onko tämä kirjaus enää ajankohtainen. En tiedä muista edustajista, mutta oletteko pohtineet, tarvitseeko meillä vaalirahoituksen osalta mahdollistaa se, että otetaan ulkomailta vastaan rahoitusta, jolla sitä omaa kampanjaa sitten täällä kotimaassa pyöritetään? Tämä on ehkä sellainen asia, mitä olisi syytä jatkossa pohtia tarkemmin.

Ja toisaalta haluaisin puhua vielä myöskin noitten ennakkoilmoitusten teosta, mutta niistä varmaan keskustellaan lisää.

16.21 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Yhdyn edustaja Ovaskan näkemykseen siitä, että meillä on hyvä läpinäkyvyys jo olemassa, mutta tässä muutamia ajatuksia, millä voitaisiin sitä vielä parantaa ja tätä vaalirahoitusta muutenkin.

Eduskunta- ja eurovaalit osoittivat jälleen, miksi vaalirahoituksen suuruutta ohjaavien kattojen asettaminen olisi tarpeen. On hälyttävää ajatella, että esimerkiksi kansanedustajaksi ja varakansanedustajaksi valituksi tuleminen maksoi tälläkin kertaa keskimäärin 35 000 euroa. Tämä ei ole demokratiaan vahvasti liittyvän poliittisen osallisuuden kannalta kestävä tilanne. Kaikilla pitäisi olla tasapuolinen mahdollisuus osallistua vaaleihin. Kansanedustajien vaalibudjeteissa on myös isoja eroja. Osa ehdokkaista käyttää kampanjaan vaaleista toiseen jopa 100 000 euroa. Summat koostuvat pitkälti yksityishenkilöiden ja yritysten antamista lahjoituksista. Etenkin nuorten ja tuntemattomampien ehdokkaiden on vaikeaa, jopa mahdotonta, saada kokoon vastaavia vaalibudjetteja ja niiden tuomaa näkyvyyttä.

On tärkeää, että rahoittajatahot ovat julkisia ja äänestäjien tiedossa jo ennen vaaleja, ja tässä viittaan juuri Ovaskan nostamaan asiaan, eli näiden ennakkoilmoitusten pitäisi olla pakollisia. Tällä hetkellä ennakkoilmoituksen jättäminen on vapaaehtoista. Hieman yli kolmannes edellisten eduskuntavaalien ehdokkaista teki vapaaehtoisen ennakkoilmoituksen vaalirahoituksestaan. Omasta vaalipiiristäni Uudeltamaalta 45 kansanedustajasta tai varakansanedustajasta vain 25 oli tehnyt tämän ennakkoilmoituksen. Myös ilmoitusrajaa yksittäisen lahjoitettavan summan osalta voisi laskea. Nyt ilmoitusraja on 1 500 euroa. Meillä vihreillä ehdokassopimuksessa rajataan ilmoitusvelvollisuus 1 000 euroon.

Sitten näistä edustaja Niikon Kiina-yhteyksistä. Yhdyn samaan harkintaan ja pohdintaan siitä, miten on tämän ulkomaalaisen rahan vastaanottamisen kanssa. Sitten toinen asia, jota pohdin tässä kohtaa, on se, voiko tämän vaalilahjoituksen jälkikäteen muuttaa vaalilainaksi ja maksaa pois ja miten tämä vaikuttaa sitten tämän rahoituksen läpinäkyvyyteen. Näitä olisi syytä jatkossa pohtia.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Joka tapauksessa oleellista on, että vaalirahoituksemme on mahdollisimman avointa, ajoissa ja rehellisesti raportoitua ja että säätelemme vaalirahoitusta siten, että rahoituksen suuruus ei karsi ehdokkaita tai ohjaa vaalitulosta.

16.24 Katja Hänninen vas: Arvoisa herra puhemies! Erittäin hyviä puheenvuoroja kuultu tässä salissa edustaja Ovaskalta ja edustaja Hopsulta. Näihin on hyvä yhtyä.

Kuten näistä tarkastusviraston kertomuksista käy ilmi, kampanjakuluissa on aikamoista vaihtelua ja osalla ehdokkaista summat nousevat todella suuriksi. Keskimäärin eduskunta-vaalikampanjaan käytettiin lähes 35 000 euroa. Kallein kampanja oli peräti 115 547 euroa. Kyllä tällaiset summat herättävät huolta siitä, ovatko demokraattiset osallistumismahdollisuutemme avoimet ihan jokaiselle vai vain heille, joilla on tietty sosioekonominen tausta tai riittämiin kontakteja rahan äärelle. Tällaista eriarvoistumiskehitystä ei saa hyväksyä. Meidän on huolehdittava siitä, että Suomessa vaikuttaminen ja osallistuminen on jatkossakin mahdollista kaikille tulotasosta ja varallisuudesta riippumatta, niin että ehdokkaaksi voi tulevaisuudessakin lähteä vaikkapa myyjän palkalla ja suurperheen vanhempänä, kuten itse aikanaan tein.

Yksi konkreettinen ja yksinkertainen keino vaikuttaa tähän asiaan olisi kampanjakaton säätäminen. Tästä edustaja Honkasalo on tehnyt hyvän lakialoitteen, jonka itsekin olen allekirjoittanut. Siinä ehdotetaan, että vaalirahoituslakiin säädettäisiin vaalikohtainen kampanjakatto, joka olisi kunnallisvaaleissa 7 500 euroa, eduskuntavaaleissa 30 000 euroa ja europarlamenttivaaleissa 50 000 euroa. Myös eduskunnan tarkastusvaliokunta on todennut — niin vuoden 2015 eduskuntavaalien kuin viime kuntavaalienkin jälkeen — että kampanjakattoa olisi syytä selvittää.

Arvoisa puhemies! Kalliit kampanjat voivat ehdokkaan läpimenomahdollisuuksien lisäksi vaikuttaa politiikan sisältöihin. Kenen leipää syöt, sen lauluja laulat. Näinhän se tahtoo mennä. Toimivaan demokratiaan ei kuulu se, että valtavilla kampanjalahjoituksilla osataan päätösvaltaa. Siksi avoimuuden merkitystä vaalirahoituksessa ei voi liikaa korostaa.

Edustaja Honkasalon lakialoitteessa ehdotetaanakin vaalirahoituslakiin myös sellaista muutosta, että ennakkoilmoitus, joka sisältää suunnitelman vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista, muuttuisi pakolliseksi. Nyt ennakkoilmoituksen tekeminen on vapaaehtoista. Näin äänestäjällä olisi jo äänestyspäätöstä tehdessään tiedossa, mistä ehdokkaan raha tulee.

Arvoisa puhemies! Minusta on hyvä, että tässä salissa istuu ihmisiä yritysjohtajasta duunariin. Eduskunnan tulee nimenomaan edustaa kansaa kokonaisuudessaan. Tässä esiin nostamillani muutoksilla voimme pitää parempaa huolta demokratiastamme, ja ne lisäisivät varmasti myös kansalaisten luottamusta poliittista järjestelmäämme kohtaan.

16.27 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Vaalirahoituksesta: Olen täsmälleen samaa mieltä, että kaikilla pitää olla taustasta ja resursseistaan riippumatta mahdollisuus osallistua vaaleihin. Kuitenkin asiat ovat monesti mutkikkaampia kuin nopeasti silmäiltyinä voisi ajatella. En esitä ehdotonta näkökulmaa puolesta enkä vastaan, mutta haluan tuoda keskusteluun toisen näkökulman, jota olen miettinyt.

Lähestyn asiaa eduskuntavaali- ja kampanjakaton näkökulmasta. Meillä istuvilla kansanedustajilla on suurempi mahdollisuus päästä tiedotusvälineissä näkyville vaalikauden aikana sekä ennen vaaleja. Kampanjakaton asettaminen olisi meidän, siis meidän istuvien kansanedustajien, kannalta sinänsä hyvä muutos. Haastajilla ei ole mahdollisuutta käyttää

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

maksettua mainontaa kilpailuetua tasaamassa. Eli käytännössä kampanjakatto betonoisi meidän istuvien kansanedustajien asemaa ja sitä kautta heikentäisi demokraattisia mahdollisuuksia, ja se ei tietenkään voi olla toivottava kehityssuunta. Euromääräiset rajat voisivat myös lisätä houkutusta hankkia näkyvyyttä muilla käytettävissä olevilla tavoilla. Näen vaarana, että populistiset ulostulot ja alatyylinen kampanjointi saattaisivat lisääntyä. Suomessa toistaiseksi olemme aika hyvin vielä olleet tahdikkaassa kampanjoinnissa mukana.

Tiedotusvälineet käyttävät myös merkittävää valtaa. Iso maakunnallinen sanomalehti voi ratkaisevalla tavalla vaikuttaa siihen, kuka tulee valituksi, mikäli näin lehdessä päätetään. Tämä julkisuus ei maksa ehdokkaalle mitään. Sama koskee tietysti ajankohtaisohjelmia ja viihdeohjelmia televisiossa. Osa istuvista kansanedustajista on vakiovieraita. Haastajat, eli ei-istuvat ehdokkaat, pääsevät mukaan huomattavasti harvemmin. Ja jos näitä taloudellisia edellytyksiä haastajilla on, niin he voivat halutessaan tasoittaa mahdollisuuksiaan isolla budjetilla. No, nyt on tietysti huomioitava, että kaikilla ei tietenkään ole sitä mahdollisuutta, mutta joka tapauksessa kampanjakatto saattaisi lisätä tiedotusvälineiden suhteellista valtaa vaaleissa.

Kampanjabudjetti on vain yksi kilpailutekijä vaalityössä. Jos sitä rajoitetaan, niin paine muiden kilpailutekijöiden rajaamiseen kasvaa. Tasapuolisuuden nimissä ja aloitteen hengessä — siis sen aloitteen, mikä tästä vaalikatoista on aikanaan tehty — tulisi myös medianäkyvyyttä säädellä. Tiedotusvälineiden vapauteen ja muuhun sananvapauteen ei pidä kuitenkaan koskea. Ne ovat aivan perustavaa laatua olevia arvoja länsimaisessa demokratiasa.

Kampanjakatto voisi tuoda ongelmia myös mittaamiseen. Miten arvotettaisiin erilaisten viiteryhmien, organisaatioiden, lobbareiden ja vastaavien tarjoamaa veloituksetonta näkyvyyttä somekanavissa, lehdissä ja verkkosivuilla? Tällaista tukea tarjoavat esimerkiksi ammattiyhdistykset, elinkeinoelämän organisaatiot ja yritykset. Vaikka tämä tuki euroissa mitattuna on veloituksetonta, niin on aivan varmaa, että ilmaista ja pyyteetöntä se ei kuitenkaan ole. — Kiitos.

16.31 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä keskustelu vaalirahoituksesta ja sen läpinäkyvyydestä, ja ylipääntensä mahdollisuuksista tulla valituksi erilaisissa yleisissä ja valtiollisissa vaaleissa, on totta kai aivan kansanvallan ytimessä. Yleisesti voin todeta, että omasta mielestäni läpinäkyvyys ja kaikin puolin hyvä toimintatapa vaaleissa ja vaalirahoituksessa on varmasti viime vuosina Suomessa parantunut tämän yhdessä hyväksytyn lainsäädännön myötä. Uskon, että kaikki olemme sitä mieltä, että tilanne on huomattavasti parempi kuin muutamia vuosia sitten, ja siinä mielessä kehitys on ollut kyllä todella hyvää.

Ehdokkailla on totta kai, niin eduskuntavaaleissa kuin muissakin vaaleissa, taustallaan aina puolue, ja puolueiden välisellä yhteistyöllähän näitä asioita pystytään hoitamaan paremmalle tolalle. Mitä tulee tähän vaalirahoituksen, vaalikampanjoiden, paisumiseen, niin tässä on kyllä merkittäviä alueellisia eroja. Monissa pienissä vaalipiireissä voi tulla valituksi huomattavasti pienemmällä kampanjalla, ja sitten taas esimerkiksi täällä väkirikkaila alueilla kampanjat tuppavat paisumaan kyllä todella kalliiksi. Tässä tapauksessa puolueilla on mahdollisuus myös ihan vaalipiirikohtaisesti tehdä sopimuksia, joilla tähän vaikutetaan. Otan esimerkin omasta vaalipiiristäni: Keski-Suomen vaalipiirissä puolueilla on jo useita vuosia ollut sellainen sopimus, että esimerkiksi eduskuntavaaleissa ulkomainontaa ei harjoiteta. Tällaisilla pienillä toimenpiteillä kustannuksia pystytään laskemaan, kos-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

ka vaalipiirikohtaisia eroja todella on. Haluan korostaa tässä puolueiden roolia: jotta päästään hyviin tuloksiin ja kansanvalta toimii, tarvitaan myös hyvin toimivaa puoluejärjestelmää ja sitä, että yhdessä sovimme näistä asioista. Näin voimme kohtuullistaa kampanjoiden kokoa ja kustannuksia ihan ilman lainsäädännön muutoksiakin.

16.33 Katja Hänninen vas: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kiuru on toki ihan varmasti oikeassa siinä, että valmiiksi julkisuudesta tunnettujen ja istuvien kansanedustajien asema verrattuna sellaisiin ehdokkaisiin, jotka esimerkiksi ensimmäistä kertaa asettuvat ehdolle, ovat lähtökohdiltaan erilaiset. Se on pakko myöntää, mutta se ei tarkoita tietenkään automaattisesti sitä, että läpimenomahdollisuudet loppujen lopuksi kuitenkin, kun äänestäjä tekee äänestyspäätöstä, ovat sen huonommat. Tietysti siihen, miten sitten sen kampanjansa ja tunnettavuutensa saavuttaa, on olemassa paljon keinoja tänä päivänä: ei tarvita niin paljon rahaa mainoksiin kuin mitä ehkä aikaisemmin on käytetty, että saadaan sitä tunnettavuutta ostettua. Mutta näen itse hirveän tärkeänä sen, että uskallettaisiin selvittää tämän kampanjakaton vaikutukset, ja nimenomaan nämäkin, mitä edustaja Kiuru nosti esille, että miten se sitten käytännössä toimisi, onko se mahdollista.

Koska toisaalta meidän täytyy tietenkin, totta kai, muistaa se, että kaikki meidän kulut eivät todellakaan välttämättä näy vaalirahailmoituksessa. Itse törmäsin aika monenkin ehdokkaan kohdalla siihen, että meillä on innokkaita tukijoita, jotka saattavat ostaa ihan omalla rahallaan ilmoituksia tai jakaa mainoksia tai tehdä mainoksia ja kustantaa ne itse, ja he eivät välttämättä toimita sille ehdokkaalle edes niitä kuitteja tai ilmoituksista koituneita suorituksia. Niitä ei voida silloin tietenkään vaalirahoituksessa oikeastaan ilmoittaa, elikkä kuka tahansahan voi laittaa — vaikka edustaja Kiurun, jos olet ehdokkaana — mainoksen jonnekin ja jättää kertomatta sinulle, että minäpä ostin Helsingin Sanomista tai jostakin mainostilaa. Tämä on tietenkin hyvin tällaista, ei välttämättä jokapäiväistä eikä välttämättä suuressa mittakaavassa tapahtuvaa toimintaa, mutta itse olen myös siitä huolissani, että kaikista näistä kuluista ja vaalimainonnasta ja -rahoituksesta ei välttämättä jää jälkeä. Itsekin voin todeta sen omalta kohdaltani, että kun teen ja laadin sen ilmoituksen, niin ne hän perustuvat kaikki tililtä maksettuihin tapahtumiin, mainoksiin, ilmoituksiin, tilaisuuksista aiheutuneihin vuokratuloihin ja niin edelleen ja niin edelleen, elikkä niihin pankkisiirtoihin lähinnä kaikki. Toki muitakin kuluja tulee, niin kuin matkakuluja ja näin.

Kun arvioidaan tätä kokonaisvaalirahoitusta ja kampanjoiden hintaa, niin se on minusta edelleen vähän vaikeaa, mutta tämä nykyinen lainsäädäntö kuitenkin tuo läpinäkyvyyttä, avoimuutta ja julkisuutta, ja sitä kansalaiset meiltä kyllä edellyttävät ja odottavat edelleen, ja toivottavasti — minun mielestäni se on erittäin tärkeää — selvitetään tämä kampanjakaton käyttöönoton mahdollisuus. Se olisi varmasti sellainen asia, mistä voidaan olla yhtä mieltä huolimatta siitä, mikä demokratian näkökulmasta tarkasteltuna on sitten se paras ja toimivin ratkaisu.

16.37 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Pauli Kiuru toi hyviä pointteja tässä esiin. Jos nyt omaa mielipidettäni tässä tuon esiin, niin jos esimerkiksi 80 000 eurolla tiputtiin vaaleista tai ei päästy läpi, ja sitten 300 eurolla menttiin läpi, ja alle 10 000 eurolla meni läpi monia, monia edustajia, niin kyllä se aika kaikille saatavissa on tämä edustajan paikka jo näillä spekseillä.

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Edustaja Hännisen puheenvuoroon se, että aika vaikeaksi menisi tämä, jos alettaisiin kaikkea katsomaan, että kuka jakaa mainoksia ja näin. Näen kyllä, että tällä hetkellä tämä on jo erittäin läpinäkyvää.

16.38 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin, ettei tule ikään kuin väärää mielikuvaa, niin olen armoton avoimuuden kannattaja ja kansanvallan ja demokratian kannattaja. Koen myös huolta siitä, että kampanjat kasvavat. Siinä on oma vääristymisen vaaransa, mutta liiassa valvonnassakin on ne omat haittatekijänsä, niin kuin tuossa aikaisemmassa puheenvuorossani sanoin.

Edustaja Hänninen esitti toivomuksen, että tehtäisiin selvitys, pitäisikö vaalikampanjan kuluille olla katto. Minulle tällainen selvitys sopii oikein hyvin. Itse asiassa perustuslakivaliokunta totesi mietinnössään vuonna 2009, ettei se näe tarvetta asettaa enimmäismäärää vaalikampanjan kuluille, eli se asia on perustuslakivaliokunnassa käsitelty ja tähän johdopäätökseen on päädytty. No, tietysti kymmenessä vuodessa asiat voivat muuttua, ja asiaa voidaan selvittää uudestaan. Minulle se sopii oikein hyvin.

Se, mistä olen ihan aidosti huolissani ja mihin edustaja Ovaska kiinnitti myös huomiota, on se, että on ilmoituksia, joista puuttuu maksaja. Mihin ehkä vielä enemmän kiinnitän itse huomiota vaalien aikana, on se, että siellä ilmoituksen nurkassa lukee pienellä fontilla ”Kaikkea hyvää kaikille ry” tai joku muu vastaava yhdistys. Kyllähän jokainen meistä tietää, että muotomääräys vaalilainsäädännöstä on silloin täytetty. Kaikkea hyvää kaikille ry on maksanut sen ilmoituksen. Mutta kuinka paljon se lisää avoimuutta ja ymmärrystä siitä, mistä se raha on tullut? Vastaus on, että ei kyllä kovinkaan paljoa. Ja sitten tämä sanktioiden puute: jos se maksaja on jätetty sieltä ilmoittamatta, niin ei siitä taida oikein mitään seurata. Eli kyllä nopeaa puuttumista ja jonkinlaisia sanktioitakin kaivataan. Se ei sitten enää paljon auta, jos jälkepäin, kun vaalit on käyty ja tulos on selvillä, sanotaan, että ei tämä nyt mennyt ihan oikein, mutta mitä sitten.

16.40 Petri Honkonen kesk: Arvoisa puhemies! Itse asiassa, jos katsotaan tätä vaalirahoituslainsäädäntöä, joka tehtiin silloin vajaa kymmenisen vuotta sitten, niin sehän on jo tietyllä tapaa vanhentunut, koska kampanjointi on muuttunut aika paljon tässä matkan varrella. Mehän käymme nyt koko ajan tässä keskustelua konservatiivisesta mediasta ja oikeastaan vaalimainonnan ostamisesta perinteisessä mediassa. Mutta sosiaalisen median kampanjointi — kuten tässä edustaja Koponen totesi, niin pienilläkin kampanjoilla on tultu läpi, mikä kertoo siitä, että moni on tehnyt kampanjansa pääosin sosiaalisessa mediassa. No, siinä sitten sen rahoittaminen on jo vähän toisenlaista tai aika paljonkin toisenlaista kuin perinteisessä mediassa, kun ostetaan lehtimainoksia, tv-mainoksia tai muuta. Ulkomaisen rahoituksen käyttäminen vaaleissa on tietysti läpinäkyvyyden kannalta aika iso ja vakava kysymys, mutta mitä tulee tähän sosiaalisen median kampanjointiin ja ylipäätensä tähän, kuinka sosiaalisen median kautta vaikutetaan meidän vaalien lopputulokseen, niin uskaltaa väittää, että se on kansanvallan ja läpinäkyvyyden kannalta yhä isompi kysymys, jossa Suomessa ollaan kuitenkin vielä aikamoisessa lintukodossa.

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on muun muassa kiinnittänyt tähän huomiota, siis tähän, kuinka ulkomailta vaikutetaan toisten maiden vaaleihin. Pitäisikö siihen luoda tiettyjä pelisääntöjä, ja onko niitä edes mahdollista luoda — tämä on hyvä kysymys. Ja luulenpa, että Suomessakin tulevissa vaaleissa ollaan yhä enempi tekemisissä sen asian kanssa, minkälaisin eri keinoin ihmisten mielipiteitä siellä sosiaalisessa mediassa lii-

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

kutellaan, ketkä sitä ohjailevat, mistä sitä rahoitetaan. Nämä asiat ovat vielä täysin tämän meidän lainsäädännön ulkopuolella. Toki tätä perinteistä kampanjointia, vaalirahoitusta, edelleen valvotaan, näin kuuluukin olla, mutta haluan kiinnittää tässä huomiota myös siihen, että kyllä meidän pitää tämän vaalirahoituslainsäädännön osalta olla todella hereillä siinä, miten ja minkälaiset uudet intressiryhmät vaalien lopputulokseen meillä Suomesakin vaikuttavat.

16.42 Katja Hänninen vas: Arvoisa herra puhemies! Vielä innostuin pitämään yhden puheenvuoron. Yritän pitää sen lyhyenä.

Edustaja Kiuru, nostitte esille median roolin myös tässä vaalivaikuttamisessa. Olen kyllä ehdottomasti kanssasi samaa mieltä siitä, että esimerkiksi se, että vaalipäivää edeltävänä päivänä suurin piirtein laitetaan gallupeja ja sitten nimenomaan nimeltä jo, että ketkä ovat varmoja läpimenijöitä tai todennäköisiä läpimenijöitä ja niin edelleen, eli ihan nimeltä tehdään tällaisia uutisointeja ja artikkeleita, niin kyllä väitän, vaikka en mikään professori olekaan, että näillä on tietynlainen ohjausvaikutus. Minä en oikein itse kyllä näitä kannata enkä pidä niitä demokratian näkökulmasta hyvinä, ja toivoisin, että tällaisia ei tehtäisi, mutta tietysti median riippumattomuus ja sananvapaus ja niin edelleen, niin mitäpä tässä voi siihen sanoa. Kun pohditaan sitä asetelmaa niissä vaalipiireissä, sekin osittain tietysti myös hankaloittaa ehdokkaiden esimerkiksi halua tehdä sitä vaalikampanjointia ja työtä, jos siellä on jo valmiiksi lytätty, että ei sinulla ole mitään mahdollisuuksia, että tulee medialta jo tällainen potku takapuoleen niin sanotusti, ja se ei ole minun mielestäni sillä tavalla reilua ketään kohtaan.

Minun mielestäni on kyllä erittäin mielenkiintoista — kun edustaja Honkonen toi oman vaalipiirinsä yhteiset pelisäännöt tähän salin keskusteluun — että on päästy sellaiseen sopimukseen, että tällamoista ulkomainontaa ei ollenkaan harjoiteta ja tämän tyypistä. Pelisääntöjä varmaan eri alueilla olisi syytä sitten pohtia, vaikka se ei tässä salissa ehkä synny se päätös, mutta olisivat varmasti tervetulleita.

Todellakin some on tänä päivänä se paikka, missä paljon vaikutetaan, siellä mielipidevaikutetaan, mutta mikä siellä on huolestuttavaa, niin valvonta ontuu. Eli ihan jos siellä sitten on niin sanottuja valeuutisointeja tai muuta, niin niitä on erittäin hankala sieltä kitkeä tai saada sitten pois, eli ihan meillä paljon tekemistä riittää. Kyllä näkisin, että vaalirahoituslain osalta tätä kehittämistyötä pitää jatkaa ja uudistaa myös tätä meidän lakiamme.

Sitten vielä yksi pointti. Eli ihan kun meillä sitten tämä tämänhetkinen ilmoitusvelvollisuus eduskuntavaaleissa on vain sillä valitulla ja ensimmäisellä varalle jäävällä, ja kuitenkin me tiedämme, että tässä neljän vuoden aikana voi sattua ja tapahtua kaikenlaista ja voi vaikka sieltä kolmanneltakin varasijalta sitten joku nousta eduskuntaan, niin on vähän käsitettämätöntä, miksei kaikkien tarvitse tehdä sitä ilmoitusta. Silloin oltaisiin tasavertaisemmassa, yhdenvertaisemmassa ja avoimemmassa tilanteessa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tarkastusvaliokuntaan.

8. Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa

Kertomus K 21/2019 vp

Pöytäkirja PTK 5/2020 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin tarkastusvaliokuntaan.

[Keskustelu asiasta sallittiin päiväjärjestyksen 7. asiakohdassa]

9. Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan päätökseksi eduskunnan työjärjestyksen 13 §:n muuttamisesta

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 1/2020 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

10. Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan päätökseksi eduskunnan pankkivaltuutettujen johtosäännön 3 §:n muuttamisesta

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2020 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa Iranin islamilaisen tasavallan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaatamiseksi

Hallituksen esitys HE 90/2019 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 1/2020 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 13.2.2020 pidettävään täysistuntoon.

12. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 13.2.2020 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen